

Poštnina plačana v gotovini.

PRIJATELJ

ŠTEV. 1 * JANUAR 1939 * LETO XIII.

Preproge, najlepši okras stanovanja!

Več sto strani in tisoče različnih predmetov obsega naš katalog, ki ga dobite brezplačno, da se prepričate o naših nizkih cenah!

Din 250[—]

B 19-26 Garnitura za spalnico. Sestoji iz 1 preproge v velikosti 200 × 140 cm in dveh predposteljnikov v velikosti 130 × 65 cm, iz trpežnega motvoza, z modernimi, okusnimi vzorci, v barvah: fres, modri, zeleni, rumeni ali rdeči. Vsa garnitura samo Din 250[—]

B 19-32 Preproga na metre, iz najboljšega čisto volnenega bukcleja, z modernim vzorcem, v barvah: rdeči, terakotni, zeleni in modri, 90 cm široka — meter Din 135[—], 65 cm široka — meter Din 98[—]

Din 800[—]

B 19-27 Garnitura za spalnico. Sestoji iz 1 preproge v velikosti 200 × 130 cm in dveh predposteljnikov v velikosti 125 × 65 cm, iz čistega, volnenega bukcleja, z različnimi modernimi vzorci, v barvah: rdeči, modri, zeleni ali terakotni. Vsa garnitura za reklamno ceno Din 800[—]

B 19-33 Preproga na metre, iz motvoza, 90 cm široka, v barvah: rdeči, modri ali zeleni — meter Din 20[—]

Din 600[—]

B 19-28 Garnitura za spalnico. Sestoji iz 1 preproge v velikosti 200 × 130 cm in dveh predposteljnikov v velikosti 125 × 65 cm, iz velurja, z različnimi modernimi, zahtevanimi vzorci, v barvah: fres, modri, rdeči, rumeni ali zeleni. Vsa garnitura za brezdovmno nizko ceno Din 600[—]

B 19-34 Preproga na metre, 60 cm široka, v sivi barvi z rdečo, modro ali zeleno borduro — meter Din 12[—]

Din 980[—]

B 19-29 Garnitura za spalnico. Sestoji iz 1 preproge v velikosti 200 × 130 cm in dveh predposteljnikov v velikosti 125 × 65 cm, iz «Axminster»-materiala, z modernim vzorcem (kakor na sliki), v barvah: fres ali modri. Cena za vso garnituro Din 980[—]

B 19-35 Preproga na metre, iz trpežnega bruseljskega motvoza, v modernih vzorcih; barve: rdeča, zelena, fres, modra ali rumena, 90 cm široka — meter Din 55[—], 63 cm široka — meter Din 38[—]

Din 1.520[—]

B 19-30 Garnitura za spalnico. Sestoji iz 1 preproge v velikosti 200 × 130 cm in dveh predposteljnikov v velikosti 130 × 65 cm, iz najboljšega volnenega «Axminster»-materiala, z različnimi, originalnimi perzijskimi vzorci, z resami. Cena za vso garnituro Din 1520[—]

B 19-36 Preproga na metre, iz čisto volnenega bukcleja, z modernim vzorcem, rdeča, modra, zelena ali terakotna, 90 cm široka — meter Din 135[—], 65 cm široka — meter Din 98[—]

Din 1.280[—]

B 19-31 Garnitura za spalnico. Sestoji iz 1 preproge v velikosti 200 × 130 cm in dveh predposteljnikov v velikosti 125 × 65 cm, iz težkega «Axminster»-materiala, z modernim vzorcem (kakor na sliki), v barvah: rumeni, zeleni in terakotni. Vsa garnitura Din 1280[—]

B 19-37 Preproga na metre, iz čisto volnenega bukcleja, z modernim vzorcem, modra, terakotna ali zelena, 90 cm široka — meter Din 135[—], 65 cm široka — meter Din 98[—]

Blago razpošiljamo po pošti vsak dan v vse, tudi najmanjše kraje v državi in izven države.

Ako bi blago ne ustrezalo, ga zamenjamo ali vrnemo denar.

Naročajte tudi Vi po pošti!

veleblagovnica

Zagreb, Illica 416

I 45784

H. Scheffler:

DIPLOMATI

«Ekscelenca je še zaposlena, prosim, sedite!»

Sluga je izrekel te besede polglasno, ne da bi bil količkaj izpremenil svoj okameneli obraz in pokazal na stol. Nato se je odmerjeno hladno priklonil in izginil za težkimi hrastovimi vrati.

Konzul Lazaire je sedel nekoliko slabe volje v naslanjač. Imel je imenovanje za francoskega konzula v Atenah v žepu, tako da je bil obisk pri ministru samo službena vljudnost, ki jo morajo diplomati večkrat javnosti zaigrati. Kdo bi ne bil nejevoljen, da mora zaradi take malenkosti čakati? Tu je tratil čas, doma pa je imel še toliko dela, ker se bo pojutrišnjem že odpeljal.

Vstal je ter stopil k oknu. Tramvaju, avtomobilom in pešcem se je mudilo; postal je še bolj nejevoljen. Čemerno se je obrnil, šel nekajkrat po debeli preprogi sem in tja ter se ustavil pred knjižnico. Vzel je knjigo, ki ga je z rdečim hrbtom zbodla v oči. Odprl jo je. V tistem hipu se mu je čelo nagrbničilo in oko je naglo prebralo nekaj posvetilnih besed. Bila je ležeča, nekoliko površna pisava njegove žene. In čital je besede La Rochefoucauldove: «Zakaj zahtevamo, da bi nekdo drug varoval naše tajnosti, če jih ne znamo varovati sami?» — In pod tem z manjšimi, tudi znanimi črkami: «Tvoja M.»

Lazaire je stal nekaj minut ves zmeden, dokler ni začul korakov sluga. Hitro je porinil knjigo v knjižnico ter se dal peljati v sobo svojega visokega protektorja, ki je prav zdaj postal njegov sovražnik.

*

Po prvih vljudnostnih frazah sta sedla. Lazaire ni sedel v ponujeni naslanjač, temveč v drug, da bi imel ministra boljše na očeh. Ekscelenca Armand de Brulot je bil petdesetletnik, torej za dobrih deset let starejši od njega. In prav s tem možem me mora varati, je pomislil Lazaire. Moje staranje bi jo bržčas odbijalo, medtem ko ji to pri temle možu ugaja. Nagibi ženske so vedno neizsledljivi.

«Dragi Lazaire, kdaj odpotujete?»

To vprašanje je vrnilo konzula nazaj v resničnost in takoj je zasnoval načrt.

«Ekscelenca, pojutrišnjem; vse je pripravljeno, moja soproga se je odpeljala že davi.»

«Ali se je odpeljala naprej? Pa zakaj?» je vprašal Brulot in ostro opazoval konzula.

«Tako sem se prav za prav tudi sam vprašal...» Lazaire se je smehljaj kakor nekdo, ki zakriva vzrok molka s prijaznostjo, «ampak ženske delajo zmerom po svoji volji.»

Minister je nadaljeval, ne da bi bil z glasom izdal svoje zanimanje:

«Kako morete sploh svojo ženo vleči v nezdravo atensko podnebje? Če smo mi, možje, prisiljeni že po svojem poklicu k raznim neprijetnostim, bi morali vsaj dame varovati pred njimi.»

«Ekscelenca, to sem ji jaz tudi rekel: Kaj boš počela pozimi brez Pariza? Če bo v Atenah lepo, se lahko še zmeraj pripelješ za menoj. Toda ni soglašala in slednjič sem izvedel tako imenovani vzrok.»

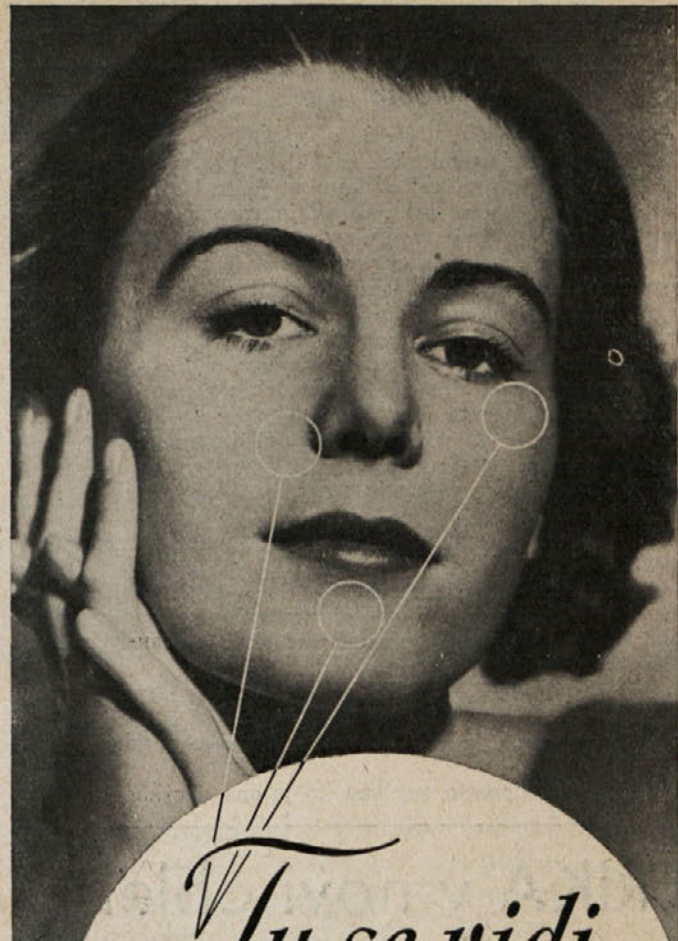
«Upa, da bo videla tam doli eksotičen svet, kaj ne?»

Konzul Lazaire se je lahko škodoželjno nasmehnil, ker se je Brulot ravno obrnil.

«Ne,» je odgovoril brez poudarka; «nadleguje jo neki častilec, ki ga ne mara in bi se ga rada otrsela. Seveda je to samo hlinjen vzrok.»

Minister se je na pol obrnil in nehote za hrbtom stisnil roko v pest. Toda obvladal je svoj glas, ki ga je dolgo let šolala diplomatska kariera: «Ženske najdejo za vsako reč vzroke. Boste videli, da bo vaša gospa čez pol leta spet tukaj — sicer bi ne bila Parižanka.»

Podal je konzulu desnico ter sedel spet k pisalni mizi v znak, da je avdienca končana. Toda komaj so se za konzulom zaprla vrata, je zopet naglo vstal. Pri tem je vrgel lep pepelnik iz finega porcelana na tla. Ves besen, da je proti njegovi volji cel, ga je razteptal v črepine.

Tu se vidi,
če se puder
dobro drži!

Če se pri pudranju napravijo okrog oči, nosa in ust majhne kepice, potem je to jasen dokaz, da manjka Vaši koži prava podlaga za puder. Če pa namažete obraz s tanko, nevidno plastjo Elida kreme Ideal, tedaj se bo puder prav gotovo pravilno oprijel Vašega lica. Elida krema Ideal je idealna podlaga za puder. Vsebuje hamamelis, ki varuje in polepša kožo, zato je postala Elida krema Ideal pravo sredstvo za polepšanje, ki ga ne bi smela pogrešati nobena žena.

Pomladite kožo!

Privoščite ji tudi ponoči pravilno nego. Elida Citron Cold Cream čisti in hrani kožo ter jo ohrani svežo in čisto.

ELIDA
KREMA
IDEAL

030028627

«Torej mi je samo hlinila ljubezen,» je zasikal. «da bi svojemu možu pomagala k napredovanju...»

Od revmatične bolečine v kolenu se je slednjič zavedel. Vzdihnil je, sedel in pozvonil slugi.

*

Lazaire je odšel z mirnimi in nalašč prožnimi koraki v predsobo, kjer je prej čakal. Tam se je ozrl naokrog, vzel hitro knjigo z rdečim hrbtom ter jo spravil pod suknjič. Stisnil je vratarju lepo napitnino v roko in odšel na ulico. Bil je razburjen, toda na obrazu se mu to ni videlo.

Tramvaji, avtomobili, vozovi in ljudje ga niso več vznemirjali, ker se je bavil s svojo notranjostjo. Stopil je v papirno trgovino, kupil nekaj nepotrebnega ter si dal pri tem knjigo dobro zaviti in prevezati s svilenim trakom. Ko je v neki kavarni uzrl znanca, je prisedel k njemu. Potem se je vrnil domov, kjer ga je soproga nekoliko nemirno čakala.

«No? Kakšen je bil minister? Ali vztraja na tem, da odpotujeva pojutrišnjem?»

«Seveda — čeprav ga ne razumem.»

«Zakaj?»

«Tako čuden je, misli, da je dolžnost žene, da spremlja svojega moža.»

«Ali moram s teboj v Atene?»

Lazaire se je nasmehnil skoraj prestrašenemu vprašanju. «Od kdaj se ravnamo po ministru? Tukaj ostaneš, kakor je bilo dogovorjeno.»

Ko je slačil plašč, je Madeleina opazila v žepu zavito knjigo.

«To je za tebe,» je dejal Lazaire, «ministrovo darilo za slovo.»

Prižigal si je cigareto, medtem ko je ona odvijala knjigo.

ERIKA v novi obleki

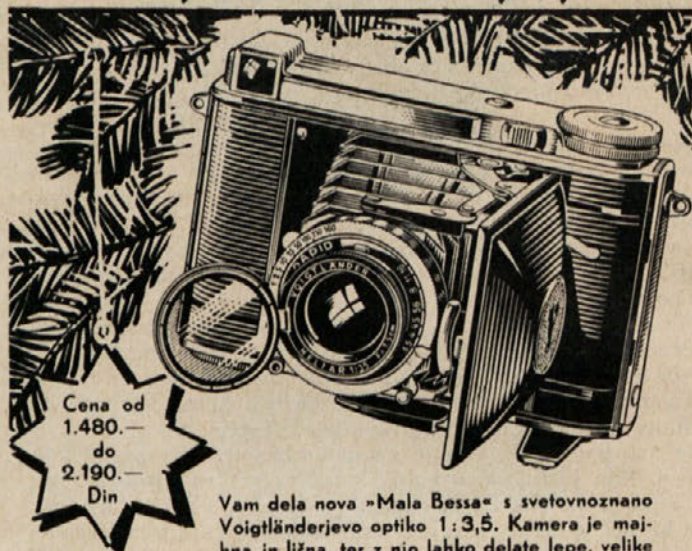
Tehnično dovršene pisalne stroje «Erika» in «Ideal» ima tvrdka

The Rex Co.

Čeadišče št. 10

Telefon št. 22-68

Veselite se celo življenje!

Cena od
1.480.—
do
2.190.—
Din

Vam dela nova «Mala Bessa» s svetovnoznano Voigtländerjevo optiko 1:3,5. Kamera je majhna in lična, ter z njo lahko delate lepe, velike posnetke. Izdelana je z avtomatičnim števcem in znanim «brzoprožilcem» na dnu kamere. Vse finese te elegantne, pokromane kamere Vam pokažejo v vsaki boljši fototrgovini.

Voigtländer

Mala BESSA

Format slike: Model 66=6x6 cm, Model 46=4,5x6 cm

Nalašč je ni gledal, da bi mu ne bilo treba vprašati, zakaj se je prestrašila ali ogorčila. Potem je šel proti svoji delovni sobi. Tam ga je dohitela Madeleina in ga objela.

«Minister ima prav, odpeljem se s teboj!» je rekla.

«To je lepo,» je odgovoril Lazaire in jo poljubljal.

*

In drugi dan sta odplula iz Marseilla ob zvenenju šampanjskih čaš in veselega smeja.

*

Poslednje izhodišče.

✓ Pri premieri «Kavalirja z rožo» v berlinski operi je dirigiral dr. Karel Muck. Pri nekaterih prejšnjih skušnjah ga je zastopal Rihard Strauss; pri tej priložnosti so bili nekateri člani orkestra nekoliko nepazljivi.

Rihard Strauss:

✓ «Če jo boste še enkrat polomili, bom poklical dr. Mucka na vas!»

*

✓ Dr. Karla Mucka so se člani zelo bali zaradi njegovega izrednega posluha. Pri neki skušnji tretjega dejanja «Somrak bogov» se je obrnil na hornista:

«Zakaj tega mesta ne trobite?»

Hornist: «Jaz tega mesta nikoli ne trobim.»

Muck: «Pri meni ga boste!»

Pozneje so našli v notah omenjenega hornista to mesto podčrtano z rdečim svinčnikom in pripis: «Pri Mucku trobiti!»

Nič ne de.

V družbi, kjer je bil tudi Bernard Shaw, je sedla h klavirju mlada dama in začela igrati. Po prvem komadu je pristopila k Shawu in ga vprašala:

«Rekli so mi, Mr. Shaw, da ljubite glasbo?»

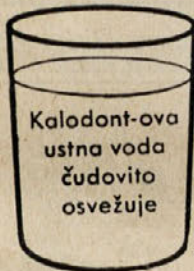
«Da,» je odgovoril pisatelj, «ampak to nič ne de, gospodična!»

Zopet

slučaj paradentoze ...

... in zdravnik zabeleži: paradentozna. Kaj jo je povzročilo? Zelo pogosto zobni kamen! Njene posledice? Omajani zobjel. Zato se pravočasno borimo zoper zobni kamen -- s Sargovim Kalodontom. To je edina zobna krema v Jugoslaviji, ki vsebuje učinkoviti sulforicinoleat dra. Bräunlicha. Sargov Kalodont odstrani in prepreči nevarni zobni kamen, ohrani Vaše zobe trdne in zdrave.

SARGOV

KALODONT

Proti
zobnemu
kamnju

DRŽAVA POSLEDNJIH AMAZONK

Ko je bila nedavno slikarska razstava v Parizu, je zbudila splošno zanimanje slika «Amazonke», delo znane umetnice Marcelle Lafévrove. Marcela je zanimiv pojav v umetniških krogih na Mont Parnassu. Cela leta je ni videti; «potepa se» čisto sama po neznanih krajih oddaljenih svetovnih delov, po Afriki in južni Ameriki, potem pa se kar naglo spet pojavi v Parizu, razstavi svoja najnovejša dela, in ko dobi nekaj denarja zanje, se zopet odpelje lovit nove motive...

«Zakaj to delam?» se nasmehne velika, vitka, črnolasa umetnica nekoliko ironično. «Pariz je lepo mesto in včasih se mi stoži po njegovih ulicah, toda brž ko pridem v svoj atelje — me spet vleče z nepremagljivo silo k novim neznanim ciljem, kjer najdem motive za svoja dela...»

Skrivnost pragozda. In tako je nekoč odplula Marcela z oceanskim parnikom v Brazilijo. «Rio de Janeiro mi

ni bilo dovolj,» pripoveduje o postanku svojega zadnjega dela «Amazonke», «vleklo me je v notranjost, v tisto deželo, kamor je stopilo še prav malo Evropejcev. V zadnjem mestu pred mejo pragozdov — imenuje se Villa Bella — sem najela nekoliko domačinov, ki naj bi me spremljali in nosili prtljago. V neprodirni džungli, med divjimi zvermi in kačami, smo našli v razdaljah sedem sto kilometrov lesena ogradja; v vsakem sta stanovala po dva moža; to so oporišča evropskih pridobivalcev kavčuka, ki so vedno v največji nevarnosti. Precej dni sem potovala s svojo malo karavano ob reki navzgor in prenočevala samo v kanoi, zakaj strah me je bilo, taboriti med zvermi...»

Bela puščica — povabilo. Nekega jutra sem potovala vzdolž reke s svojimi indijanskimi spremljevalci in nosači pod gostimi vrhovi pragozdnih velikih: kar je zažvižgala puščica in

se zapičila v drevesno deblo. Prestrašila sem se, toda moji spremljevalci niso segli po orožju, marveč so začeli od veselja plesati in kričati. «Puščica je bela!» mi je potem pojasnil eden izmed njih. «To je znamenje, da smo dobrodošli. Ko bi se bila zapičila v drevo rdeča puščica, bi to pomenilo — vojsko.» Toda vzlic temu me je bilo groza tište čudne puščice, ki jo je v našo bližino poslala nevidna roka.

Srečanje z amazonkami. Pred menoj je stalo deset lepo raslih žensk, čisto nagih. Telo jim je bilo tetovirano od glave do peta, v rokah so držale lok in puščice. Takoj sem jim dala nekaj daril, med katerimi so jim bila ogledalca posebno všeč. Radovedno so se dotikale moje bele polti in moje obleke, niso mogle razumeti, da more biti ženska bela in tako oblečena. Moji Indijanci so mi bili tolmači in z veseljem sem sprejela povabilo temnih žen, naj grem z njimi v njihovo vas sredi pragozda. Na moje vprašanje, kako se morejo predrzniti ženske in iti na lov

Mojstrovina

^zDr. Oetker-jevim
PECILNIM PRAŠKOM

Pred nakupom blaga
Z A B O Ž I Č

si oglejte našo bogato zalogo

na novo dospelih vzorcev
raznega manufakturnega blaga

Anastas Pavlovič

BEOGRAD - ZAGREB - LJUBLJANA

osnovana leta 1844

Trgovina

„Pasaža Nebotičnik“

ŠPETIČ ALOJZ

A. Gorec

družba z o. z.

Ljubljana

poleg nebotičnika

Vse za zimski sport:

smučī, drsalke itd.

v tako nevarnih krajih, so mi ponosno odgovorile, da niso ženske, temveč vojščaki. «Pri nas se može ukvarjajo z gospodinjstvom in vzgojo otrok, poslušni morajo biti nam ženam, zakaj me imamo orožje, hodimo na lov in se vojskujemo s sosednimi plemeni...

Kmalu sem razumela: usoda me je seznanila s plemenom poslednjih amazonk pragozda.

Metropola na koleh. Čakale pa so me še bolj zanimive reči. Po desetih dneh smo prišli v Told, ki je vas domorodnih amazonk. Na majhnem jezeru se je dvigalo nekoliko stavb na koleh; to je prebivalce varovalo pred nevarnostjo povodnji in zveri. Ena izmed žen je hitela pred nami ter javila naš prihod; in tako nas je čakal slovesen sprejem. Može so igrali na primitivna glasbila, žene pa so nam šle v polni bojni opremi naproti. Nato smo bili povabljeni na slavnostno gostijo, kjer so nam servirali več pečenih opic. Zopet so sedele v naši družbi za mizo samo ženske, moški pa so nam stregli.

Vlada žen. Pri gostoljubnih amazonkah sem ostala nekaj dni. Imela sem sama zase eno izmed koč na koleh v jezeru. Prosila sem jih, naj mi pripovedujejo o gozdnem duhu «Manu», ki ga tam častijo in ki pošilja vsem njihovim sovražnikom «zeleno mrzlico», kateri pravimo mi tropska mrzlica». Vsej naselbini Told načeluje

stara žena, kateri je bilo gotovo že davno sto let. V njenih rokah je vsa oblast, tudi sodnijska. V vsaki rodbini je gospodarica žena. Kadar že vsak čas pričakuje otroka, se zateče v gozd, da bi je noben mož ne videl trpeti. Kakor hitro pa je otrok na svetu, morajo skrbeti zanj edinole može, vse do njegovega trinajstega leta. Ko dosežejo to starost deklice, pridejo v nekako taborišče, tam se učijo uporabljati orožje, nato pa dobe pravico — da si smejo kupiti može.

Svatba v džungli. Ceno moža določi načelnica vse naselbine. Svatebni obredi in svatbene slavnosti trajajo v Toldu več dni, kar je odvisno od bogastva in ugleda neveste. Smrtne kazni v amazonski državi ne poznajo, toda če kdo zagreši velik zločin, ga izključijo iz naselbine. To pomeni, da mora oditi sam v pragozd, kjer mu divja zver sama oskrbi primerno kazen...

Teško sem se ločila od svojih novih prijateljc. Po reki navzdol sem odpoštovala dalje, čez Tapajox zopet v države, kjer vladajo moški...

Dolgo nisem mogla pozabiti svojih amazonk; slednjič sem jih začela slikati. Samo v širnem svetu neraziskanih možnosti lahko doživimo nekaj, kar da človeku resničnih umetniških inspiracij...

Veramon-ovitek z 2 tabletama

Ta zavojček zmore odslej vsakdo. Prosimo napravite polzkus in prepričajte se boste o naglem učinku pri glavobolu, zobobolu in bolečinah zaradi ran.

VERAMON

Schering

Cevke z 10 in 20 tabletami.
Ovitek z 2 tabletama

Ozlas reg. pod B. Br. 25.409 od 4. X. 1937

Zakaj poštni golob ne zablodi

Upfava zverinjaka v New Yorku je dala nekemu prijatelju živali v mestu Utici poštnega goloba. Dve leti so imeli goloba v kletki; šele nedavno se mu je posrečilo, da je ušel. Po dveletnem presledku je našel golob pot domov in letel naravnost v New York celih 300 kilometrov, da se spet v svojem zou javi v službo. Ta zmožnost poštnih golobov, da najdejo pot nazaj, tudi če jih prepeljemo kam v zaprtih kletkah, se ne da pojasniti z nobenim orientacijskim čutom tega ali onega čutila. Zdi se, da imajo golobi neko nam doslej neznano magnetično čutno sposobnost in se orientirajo po zemeljskem magnetizmu. To mnenje podkrepljuje dejstvo, da najde golob, če ga izpostavimo močnemu magnetičnemu žarenju, preden ga izpustimo, eno ali dve uri potem pravilno smer svojega poleta. Dalje utemeljuje to razlago znani pojav, da izgubljajo poštni golobi v bližini magnetičnih rudnikov in radio-postaj zelo pogosto svoj orientacijski čut. Drugi učenjaki pa spet ugovarjajo, češ da magnetični čut sam ne zadostuje za pojasnitev lahke golobje orientacije, temveč da je treba iskati vzrok drugje.

Dr. R.W. Hershey

ZDRAVJE

s pomočjo zdravilnih svojstev zelišč, odnosno «Hersan čaja», mešanice posebnih zdravilnih zelišč po predpisu doktorja R. W. Pearsona, šefa zdravnika v Bengaliji (Angl. Indija).

Po dolgoletnih izkustvih je določena vrednost «Hersan čaja», in sicer z nedvomnim uspehom

pri boleznih: pri poapnenju arterij, pri boleznih kronnega obtoka, ženskih boleznih, med menstruacijo (mesečnim perilom), pri migreni, revmatizmu, boleznih ledvic in jeter, motnjah v želodcu, pri zastrupljenju, zapeki, protinu, črevesnih boleznih, hemeroidih, pri splošnem in preneglem debelenju, zoper zgago. — «Hersan čaj» se dobi v vseh lekarnah. Vzorec Vam pošlje brezplačno:

RADIOSAN, ZAGREB, Dukljaninova 1

Reg. štev. 14.001/1935

HERSAN

BAC

Vozlane preproge v
modernih in perzijskih
vzorcih, v vseh različ-
nih velikostih, garniture
za spalnice. Tekači iz
bukleja (bouclé) in pliša.

Angleško platno, chiniz,
kretan za moderne in
stilne opreme. Okusna
izbira blaga za zavese
v sodobnih širinah do
450 cm, od lahkih do
težkih tkanin, za spre-
jemne in stanovanjske
sobe, spalnice, otroške
sobe, kuhinje itd.

**PREPROGE
ZAVESE**

Po zahtevah sodobne notranje
opreme je sestavljena naša
zbirka tapetnega blaga v mo-
dernih in stilnih vzorcih (Ba-
rock, Empire, Louis XVI., Bieder-
meier).

**TAPETNO
BLAGO
LINOLEJ**

Največja zaloga linoleja v
Sloveniji: enobarvni v vseh de-
belinah, Jaspé-linolej v pestrih
barvah, plutovinasti linolej za
ljubitelje toplote in miru, spe-
cialni linolej za oblogo miz,
linolejski tekači v vseh širinah.

Posebne zaloge: Fine namizne
kavne in jedilne garniture. Svi-
lene odeje in odeje iz kamelje
dlake, svilene prešite odeje in
plimoji. — Novost: barvasto
platno za posteljino.

F.K.S. SOUVAN
MESTNI TRG 24.

Deset božič
in srečno novo leto
1939!

Tone Čufar:

Žena v stiski

1.

Minka Travnova se je zelo podvizala, da ujame strica Andreja Eržena, nadzornika v pletilnici. Na poti k njemu ni srečala pletilj in je domnevala, da so se že poprej razšle. Ko je prišla pred tvornico, ji je mirovanje strojev potrjevalo to domnevo. Vstopila je v prostorno vežo, polno ščebetajočih deklet in žena. Z dvorišča so še zmeraj prihajale, a najbolj so se gnetle pred linico nadzornikove pisarne. Zdajci je vse utihnilo. Stric je bil odprl lino in začel klicati imena delavk. Prve, ki so prejele plačilne kuverte, so rinile nazaj k lini in se pritoževale zaradi prevelikih odtrgljajev. Nadzornik je nekaj rentočil in jim obljubljal, da bo v prihodnjem tednu pregledal pomote. Potem so ga nadlegovale spet druge. Večino je ostrušil s trdimi besedami, in so odšle sklonjenih glav. Vse so komaj čakale, da čimprej izginejo iz velike hiše, kjer so dan za dnem stregle strojem in srkale prah.

Travnova se je umaknila množici zvedavih oči, stopila je ven in na pločniku onstran ceste hodila gor in dol. Bila je srednje, prikupne rasti in mladega obraza. Stiskala se je v siv plašč. Mimoidoči moški so pogledovali nanjo. Ni se menila zanje kakor tudi ne za drobno pršenje iz megle.

Po cesti so se razkropile zadnje pletilje. Minka je znova stopila skozi velike železne duri in potrkala na vrata poleg linice. Stric je samo malomarno zagrcal. Odprla je in obstala za njegovim hrbtom. Ni je pogledal. Ves je bil zaverovan v neko pisarijo. S svojim debelim životom je skoraj napolnjeval pisarno, zastavljeno z omarami in razno šaro. Zagledala se je v njegovo plešo in ga tiho pozdravila.

«O, ti si, Minka!» je zadovoljno rekel in se šele zdaj obrnil k njej. «Samo da me katera naših babnic ne nadleguje! Veš, ob sobotah so kakor ose.»

«Jih že preveč razdražite», je rekla pol za šalo pol za res, kajti molče ni mogla mimo pikrih besed. «Zakaj jim pa pritrugujete, ko tako komaj živijo.»

«Kajpak, zlato naj jim sipljem in gradove zidam!»

Zasmejal se je in vstal. Potem je zazelhal in si pretegnil okorele ude. Mimogrede je segel po njej, jo objel okoli vratu in ji od blizu pogledal v obraz.

«Ti pa hujšaš? Pa ne od žalosti?»

Spomnil jo je nedavne smrti njene mame, ki mu je bila sestra. Minka je zmignila z rameni in povescila oči.

«Kar vzame smrt, ji ne otmeš», je modroval, kakor je imel navado, kadar je mirno in nekako zviška karal kakšno delavko. «Če se do kosti izjokaš, je ne prikličeš nazaj. Ona je deset let objokovala očeta. Kaj ima od tega? Še brez nje smo.»

«Ali imate danes še veliko dela?» je vprašala. Pomenek o smrti ji ni prijal. Mamo je pogrešala vsak dan bolj. Razumeli sta se, in ker je prejela po očetu nekaj pokojnine, ji je dostikrat pomagala iz večnih stisk. Minki ni bilo treba šele razlagati, da je nikoli več ne bo nazaj. To grenko resnico je občutila sama dovolj živo.

«Kakor kaže, imaš zame velike litanije», se je pošalil stric in sedel nazaj na stol. Pregledal je neke liste, pisal številke, nato pa površno pospravil mizo, vtaknil papirje v predale in jih zaklenil. Oščetil si je obleko, z obešalnika je snel površnik in se oblekel.

«Pa je spet teden pri kraju», je rekel zadovoljno in si pomel roke. «Kakšen sem?»

«Kakor baron!»

Zazdel se ji je gizdalinski. Povedal je, da zato gleda nase, ker pojdeti skupaj po cesti. Zaklenil je pisarno in stopil na dvorišče. Naglo se je vrnil. Vihal si je štrleče brke.

«Od pogreba se še nisva videla, zato ne veš, da sem zdaj za devet fantov.»

«Saj teta še ni pokopana.»

«Živ vdovec sem», ji je zašepetal in se ozrl okoli sebe. «Ušla mi je.»

Minka je ostrmela, rekla pa ni besedice. Z najmanjšo nerodno opazko bi se stricu lahko zamerila. O nje-govi ženi je slišala to in ono. Stric je tudi kaj potožil, ni pa maral, da bi drugi črnili ženo pred njim.

Stopila sta na cesto. Iz megle je že manj pršelo. Megla se je dvigala, a mračilo se je. Nekaj časa sta šla tiho, potem je pa Eržen razlagal, da je že zdavnaj pričakoval polom. Ženo mu je speljal neki trgovski potnik. Že poprej mu je pod raznimi pretvezami večkrat izginila za kak dan.

«Zdaj je vsaj ne bom redil za druge», je rekel z navideznim zadovoljstvom. «Že teden dni ni o njej ne duha ne sluha. Kaj pa tvoj rogač?»

«Namesto tete naj bi izginil. Za večno.»

«Torej bi se rada iznebila kujona. To vem, da ti ni kaj prida pri njem. Vendar je čudno, vsi zakoni so tako prekleto za nič. Na srečo nimam te smole samo jaz. Kaj misliš, kdo je kriv, ali smo dedci ali ste babnice?»

«To je težko reči. Oboji, pa razmere.»

«Starih časov ni več in spoštovanja, pokornosti, dobrih navad. Dandanes bi se moral frkljam odkrivati. Frkljam, ki še nitke ne znajo vtekniti v čolniček. Žena pa hoče še vse kaj več! Lica naj bi ji mazal in za

šminke denar razmetaval. Vzel sem jo zato, da bo kuhala in gospodinjala, pa bi moral najeti še služkinjo in kuharico. Potem je že vseeno, če sem sam. Še bolj!

S ceste je zavil v ozko stransko ulico, ker je spotoma hotel večerjati in je še Minko povabil na pri-grizek. Povedel jo je v bližnjo gostilno, kjer sta sedla v osamljen kot. Naglo so jima postregli. Brhka točajka je bila zelo prijazna z njim. Poredno mu je namigovala na Travnovo in ga podražila, češ da je spet ženin. Pa se ni dosti menil za njene opazke. Obrnil se je k Minki; naposled se je domislil, da ni prišla k njemu kar tako za prazen nič.

«Kaj pa je tebi na duši?»

«Dedec. Spet je ob delo in se za naju z otrokom sploh nič več ne briga. Vzemite me k svojim pletiljam, zelo vam bom hvaležna. Vaša beseda precej zaleže, lahko me kam stisnete. Nekam moram v službo, tako ni mogoče živeti.»

«Potem boš pa revolucijo uganjala zoper mene!»

«Torej ne bo nič?»

Vstala je, a stric jo je potegnil nazaj za mizo in se zamislil.

«Morda se mi kaj posreči», je izpregovoril po krajšem molku. «Če ne takoj, pa vsaj pozneje. Zdaj spomladi je najbolj nerodno. Naš posel zastane in moramo marsikatero dekle poslati domov. Bom pritisnil pri gospodih. O, se že dobi pravi gumb. Navsezadnje te s katero drugo zamenjam, pa je rešena domovina.»

«Ali drugače ni mogoče?»

«Debelo jo je pogledal.

«Izpodriniti ne maram nobene.»

«Šema! Le glej na druge! V luži boš obsedela.»

Po večerji jo je povabil na dom. Stanoval je nedaleč v stran, v drugem nadstropju večje hiše na kraju mesta. Imel je kuhinjo in dve sobici, vse v precejšnjem neredu. Minka ni mnogla strpeti. Takoj je začela pospravljati. Najprej je znosila vso umazano posodo in zakurila za krop. Nato je uredila to, kar jo je najbolj bodlo v oči. Stric se je medtem zleknil na otomano in je kazal zmeraj bolj zadovoljen obraz.

«Minka, če hočeš, si lahko pri meni, dokler se nama kako drugače ne zasuče. Že pred nekaj dnevi sem mislil nate, pa se mi ni dalo hoditi na oni konec mesta. Kdo ve, če bi te dobil doma. In tudi teh komedij z babo ne maram obešati na veliki zvon. Nate se pa zanesem.»

«Kaj bi trobila svetu vaše zadeve.»

«Prav. Zanesem se tudi drugače. Kakšno ženšče bi tako in tako moral vzeti, da bi mi gospodinjala. Na ljudi pa težko kaj daš. Če mi je žena marsikaj izmaknila, se pri drugih še prej lahko opečem. Zate pa mislim, da boš dobro gospodinjala. Saj si voljna?»

«To vendar vidite! Ali nimate oči?»

Vesel se je udaril po kolenih.

«Dobro. Terna za oba! Skrbela boš za red, potem bova pa že videla, kako in kaj. Jedel bi za zdaj še v gostilni. Vidiš, vse se da urediti! Morebiti se še vidva z dedcem poravnata. Drugače mi bo očital, da ti dajem potuho.»

Zamahnila je z roko, češ, kaj ji je zdaj mož mar!

«Malo preveč se ga otepaš», je rekel s poudarkom. «Saj ni šele zdaj tak. Človek bi mislil, da si se ga vendarle že privadila. Zdi se, da ste vse ženske enake. Ali imaš tudi ti kje kakega trgovskega potnika?»

Bila je v zadregi, zardela je in mu ni odgovorila. Pomila je posodo, ki je bila umazana od raznih čajev. On je pa venomer govoril. Prezirljivo je omenjal

pobeglo ženo in se spominjal prve, ki mu je prezgodaj umrla.

«Včasih ji kar zavidam», je potožil. «Pri kraju je — z dobrim in slabim. No, tudi mi se bomo nekako pretolkli do smrti.»

«Vam je pa res hudo!» mu je ugovarjala. Zdaj, ko je spoznala, da jo potrebuje, si je laže privoščila kako pripombo. «Gosposko službo imate. Ko doslužite, bo imenitna pokojnina.»

«Služba! Precep! Z ene strani pritiskajo gospodje, z druge pa se babe zaganjajo vame in me zmerjajo z vampežem. Ti vidiš pa samo stotake, pokojnino. Saj plačujem zanjo! Pa vendar ne vem, kaj bo. Dandanes je vse na rahlih nogah. Banditi po bankah kradejo poštene prihranke. Nalagaš in nalagaš, pa pride polom ali pa vloga na lepem zamrzne.»

«Meni se to ne more primeriti.»

«Meni se pa je, zato vem, da je svet res pokvarjen.»

«Ga bomo že popravili!»

«Kdo neki?» se je zavzel stric in jo gledal kakor čudo.

«Mi! Ne mislite, da nas je malo, ki smo siti pasjega životarjenja. Toliko je vsega, da bi lahko vsi nebeško živeli. Na eni strani gnije v skladiščih in v morje mečejo, požigajo, ljudje se pa opotekajo od lakote. Mar je to prav, stric?»

«Saj ni tako hudo. Koliko reči ni prav, koliko goljufov gospodari s tujim denarjem, pa je vse v redu. Nihče jim ne zavije vratu.»

«Ko nas mine potrpežljivost, se že spravimo nadnje.»

«Dekle, tega pa sama sebi ne verjameš!»

Iz srca se ji je zarežal, kakor da je bleknila nekaj najbolj neumnega. A potem jo je pokaral, zakaj sili z glavo skozi zid, naj vendarle neha misliti na stvari, ki samo škodijo, saj spravijo človeka ob kruh in mu nakopljejo celo ječo. Menil je, da njega lahko poslušša, ker je izkušen. V mladih letih se je tudi navduševal za puntarske fraze, a na srčo ne predolgo. Zato zdaj nekaj velja! Ker mu Minka ni več ugovarjala, je kmalu utihnil. Vse bolj se je zamikal vanjo. Gôdilo mu je, da pod njenimi rokami dobiva stanovanje spet čedno lice. Njej se je pa mudilo stran. Dal ji je ključ in jo vprašal, kam tako hiti.

«K otroku.»

«Vrag vedi, če res! Ali nimaš česa drugega za grmom?»

«Skrbi!»

Pomenljivo jo je pogledal in ji požugal.

«Le glej, da ne zasnuješ kakšne neumnosti!»

«Sem jo že, ko sem se tako nespametno omožila.»

Odhajala je po stopnicah. Stric pa jo je poklical nazaj in ji stisnil v roko nekaj denarja. Široko je razprla oči, ničesar ni rekla v zahvalo, a je vedela, da on čuti, kako zelo ji je ustregel. Vesela in olajšana je kakor na vzmeteh pohitela na cesto.

2.

Travnova je srečavala in prehitevala najrazličnejše ljudi. Po večini so bili slabo oblečeni delavci, celo kak razcapanec ji je prestregel pot. Tema je zajemala hiše in ljudi, ob slabih svetilkah jo je vsaka beraška postava navdala s tesnobo in ji pripominjala lastno usodo. V vsakem pomoči potrebnem človeku je videla sebe, kakršna je bila še pred dobro uro. Stric jo je rešil iz najhujšega in v tej topli zavesti je naposled prišla na široko cesto, hodila je mimo večjih in manjših tvornic, po znanem mestnem okraju.

(Dalje prihodnjič.)

Iz dnevnih skrbi v deželo sanj božične noči ...

Ivo Peruzzi:

Božične stance

Nekoč se Kralj rodil je v Betlehemu,
ki revnim je obljubil carstvo božje;
da luč bo videl, kdor sledil bo Njemu
in da krivico sodil bo najstrožje.
Boril se s sveto jezo proti zlu je vsemu,
preganjal je nasilje, trl orožje,
kot solnce zažarel je v temnem sveti,
a za ljubezen moral je umreti.

Raztrgano je pismo zdaj Njegovo,
krvi željan je srd svetá vladarjev;
in če srcé bi Mu zgorelo novo,
bi ne odrešil lažnih vas pismarjev,
bi spet na križ razpeli Ga gotovo,
za šop prodali judežnih denarjev.
Odvrnil se od nas je Nazarenc
in v bolečinah nosimo svoj trnjev venec ...

TOVARIŠ

Kako in kje je bil izgubil vid, menda nihče ni vedel, kdor ga je poznal. Vsaj meni tega ni vedel povedati nihče, ki sem ga vprašal. Vedeli so le, da mu je ime Véliki Tonč in da je doma iz neke hribovske vasi. Najbrž ga je bila zadela nesreča na tak usoden način, da ni bil deležen podpore. Smel je beračiti.

Leto in dan je stal zmeraj na istem mestu, na križišču dveh cest. Le pozimi, kadar je pihala burja, je izginil za kak dan. Poleti pa se je pomaknil nekoliko dlje v senco kostanjev.

S hrbtom je slonel ob ograji neke vile in z obema rokama nategoval harmoniko, iz katere je vrela otožna, zategla pesem, ki je bila kdaj pa kdaj pretresljiva, do srca segajoča. Stal je, nikoli ga ni nihče videl sedeti. Visoka postava mu je bila malce sključena, obraz pa mu je strmel nekam proti obzorju, da je bil ves obsijan od sonca. Zdelo se je, da prisluškuje nekim notranjim glasovom in jih prelika v zvoke.

Na tleh pred njim je ležal povaljan klobuk, v katerega so mimoideči metali novce. Dečki, ki so šli iz šole, so mu kdaj pa kdaj nametali starih gumbov ali kamenčkov. Slepec nikoli ni spregovoril besedice prošnje ali zahvale. Tudi se ni jezil na otroke, ki so uganjali svoje burke. Govorila, prosila in zahvaljevala se je harmonika, iz katere je vpilo tiho gorje njegovega čutečega srca.

Kazno je bilo, da je popolnoma sam na svetu. Nekega dne pa je dobil tovariša.

Prišel je od kdo ve kod — nikoli ga ni vprašal po tem — in se ustavil pred njim. Bil je šepav, leva roka mu je suha tičala v žepu, lasje so mu bili črni, a obraz teman, zato je dobil vzdevek Moro. Sicer pa je bil zdrav, krepak v telo, oči so mu drzno gledale izpod košatih obrvi.

Zagledal je slepčev klobuk in se glasno zasmel.

Smeh je Vélikega Tonča ranil, zastali so mu prsti in je okrenil obraz.

«Zakaj se smeješ?»

«Saj se ne smejem tebi. Tvojemu klobuku se smejem. V njem je več kamenčkov kakor desetice.»

«Vem», se je Tonč pomiril in zopet obrnil obraz proti soncu. «To delajo otroci; naj imajo svoje veselje.»

«Odrasli pa se pri tebi iznebijo starega in pokvarjenega drobiža.»

«Da, da. Tudi to se zgodi. Tako je, če je človek slep.»

«Imeti bi moral koga.»

«Svojcev nimam. Kdo drug, misliš, da bi se vezal na slepca?»

Moro je nekaj časa molčal.

«Beračiva skupaj», mu je slednjič ponudil. «Ti boš igral, a jaz bom gonil jezik. Mene ne bodo sleparili. Vsak večer bova delila.»

Veliki Tonč je molčal. Večerno jesensko sonce mu je oblivalo obraz. V razmišljanju se mu je obraz nategnil v tožen izraz. Morov glas mu ni ugajal, bil je drzen in surov, a njegov predlog je bil vabljiv. Pogosto se mu je stožilo po družbi, ker je bil strahotno sam na svetu. Poleg tega so bili milodari vsak dan manjši. Ljudje so se polagoma priučili njegove prisotnosti. Hiteli so mimo, ne da bi ga videli in slišali.

«Ali mi ne zaupaš?» ga je vprašal Moro.

To je odločilo.

«Ne, ne. Kaj misliš? Sprejemem.»

Postala sta si nerazdružna tovariša.

Véliki Tonč je igral z majhnimi presledki od jutra do večera, Moro pa je šepal po pločniku, kazal suho roko in s hripavim, vsiljivim glasom prosil za slepca in pohabljenca. Kdaj pa kdaj je komu, ki se je delal gluhega in slepega, drzno pomolil kovinasto skledico pod nos.

«Usmilite se slepca!»

«Nimam.»

«Glej ga! Pravi, da nima, pa nosi zlato čebulo v žepu», je vzkliknil Moro.

«Ne tako», je rekel slepec. «Ako kdo da, je prav...»

«Ako pa nič ne da, je tudi prav. Že poznam tvojo pesem. Zdaj sem dobil pokvarjeno desetico. Ta ga ne bo pripeljala v nebesa. Mene ne bo nihče sleparil. Nisem slep... Prosim dar za slepca.»

Kadar je padlo v skledico kaj debelejšega, je bila drugačna pesem.

«Tonč, ali si slišal? Bog mu daj zdravje!»

Slepce je vse slišal. Skoraj zvenk desetice je razložil od zvenka dvajsetice. Pa ni govoril. Le harmonika se je glasneje zahvaljevala.

Zvečer, ko je padel mrak, sta odšla v predmestno krčmo, iz katere je dišalo po črnem vinu in cvrtih ribah. Sedla sta v kot in tiho povečerjala. Nato je Moro preštel drobiž in porinil pred slepca svoj del.

«Preštej še moj del, če hočeš, da ne boš mislil, da te sleparim.»

«Kaj bi tisto!» je rekel Tonč.

Vsako sumničenje mu je bilo tuje. Vedel je, da Moro izpije nekatero merico vina in da je pogosto okajen, ko odhajata spat. Naj! Saj pije za svoje. Moral mu je biti le hvaležen. Odkar sta beračila skupaj, je bil njegov delež večji ko prej.

Ko je k Moru začela prisedati neka ženska, ki je govorila s hripavim glasom in se surovo smejala, se mu je za trenutek zamerilo. Slišal je, kako ji Moro ponuja vina in plačuje večerjo. Tudi se je poslej pogosto zamujal in je šele za njim prihajal spat. To se ni spodobilo za berača, ki živi od tuje milosti.

Toda bilo mu je težko živeti s hudo mislijo v srcu. Poizkusil ga je opravičiti. Res da je pohabljenec, a vendar veje zdravje od njega. Tudi njemu, slepcu, se je kdaj zahotelo življenja, a se je moral ukloniti pred svojo usodo.

Nekega večera sta se Moro in ženščina sporekla.

«Misliš, če slepariš druge, da boš sleparil tudi mene?» je vreščala ženska. «Ne boš, Jaka! Jaz imam zdrave oči.»

«Tiho, baba!» je rekel Moro po tihem.

«Ajs, pusti me! Kaj misliš, da je moja roka lesena?»

Tonč je bil pogreznjen v svoje misli, zagledan v svoje notranje svetove. Vendar so mu prišle besede na uho. Ni jih takoj doumel, a so mu polagoma prehajale v zavest.

«Kaj je?» je vprašal.

«Nič! Babi se meša!»

Tisti večer nista več govorila. Tonč se je delal, kakor da je vse pozabljeno, vendar govoriti ni mogel. Besede so mu bile kakor strup obtičale v srcu. Poizkusil se je prepričati, da jih je napak slišal, a so mu vsevidlj razločnejše zvenele v ušesih.

Tisto noč ni mogel spati. Ni se premetaval, ležal je mirno, z očmi je strmel v svojo večno temo. Ako je natanko premislil in vse premozglal, ni bilo treba tistih besed, da je prišel do nekega poraznega spoznanja.

Njegov del je bil zadnje čase vsak dan manjši. Mislil je, da so se ljudje znova privadili slepca in pohabljenca in sta jim celo nadležna. Toda, ako je natanko premislil, zdaj novci niso nič poradkeje zveneli v skledico. In kje

Berač z lajno

bi bil tudi Moro jemal denar za svoje potratno življenje? On pa je hranil stotinke, da bi imel nekaj denarja za leta onemoglosti in bi mu ne bilo treba takoj v ubožnico... Pa ni bilo samo to. Ni bilo samo to.

Sklenil je, da bo pazil.

Igral je na harmoniko, a ni preslišal nobenega cvenka. Moro je postopal po pločniku in prosil z jeznim glasom.

«Usmilite se slepca!»

Nekdo se je ustavil, srebrnik je padel na tla. Harmonika je skoraj utihnila. Veliki Tonč je slišal, da je dejal Moro: «Tu je, gospod.»

Bil je pobral srebrnik.

«Nimam drobiža,» je rekel moški glas.

«Pusti jima to!» je zaščebetel ženski glas. «Naj imata!»

In sta šla dalje skoraj s plesočim korakom. Bržkone sta bila mlada zaljubljenca, ki sta hotela, naj ves svet deli njuno srečo.

Slepec je še vedno tiho igral in prisluškoval z obrazom proti soncu. Zaman je čakal, da bo Moro vzkliknil: «Srebrnik je padel! Hurà!» Bil je tiho. Še zahvalil se je bil samo z nekakim momljanjem.

Harmonika je zavpila. Tonč še nikoli ni tako slabo igral ko tisti dan do večera. Venomer so ga motile misli.

Zvečer ženske ni bilo v krčmi. Moro mu je odrinil del drobiža. Slepec je otipal denar, nato so mu roké zastale, slepe oči so se mu zastrmele nekam predse.

«Kje pa je srebrnik?» je slednjič vprašal.

«Kakšen srebrnik? Glej ga!»

Tonč je uprl vanj slepe oči.

«Srebrnik, ki je bil padel na tla,» je rekel trdo.

Nekaj časa je bilo vse tiho. Kazno je bilo, da Moro strmi vanj in od jeze lovi sapo.

«Ali se ti blede?» je slednjič revsnil. «Srebrnike ti bodo metali na glavo! Zakaj ne govoriš rajši kar o cekinu?»

Tonč je držal roké na denarju in molčal. Njegov obraz je bil negiben, a se je vidno tresel.

«Ti misliš, da te sleparim?»

Molk.

«Ti mi ne zaupaš?» se je Moro vedno huje razvnel. «Ako je tako, je bolje, da greva vsak svojo pot. Kar zdaj, brez odlašanja! Ali naj?»

Slepec mu ni odgovoril.

«Kdor molči, pritrjuje. Prav,» je rekel Moro hripavo, glas se mu je tresel od užaljenosti in srda. «Jaz grem. Zbogom!»

Tonč je slišal, kako je Moro vstal od mize in odšel proti vratom. Ni se ganil. Ni mu ušlo, da tovariš ni odšel, ampak stoji in ga gleda. Pričakuje, da se bo skesal in ga poklical nazaj. Nič. Tonč bi ga ne bil poklical. Bilo bi mu celo ljubo, ako odide. Bil je slep, a je čutil, kako se upirajo vanj oči, polne onemogle jeze.

Iznenada se je Moro vrnil in hrupno sedel za mizo.

«Tu imaš!» se je hripavo zasmel. «Hotel sem se le pošaliti.»

Slepec ni potipal denarja. Saj je verjel, da leži pred njim. Tedaj mu tudi ni bilo do njega. V duši mu je valovilo vse nekaj drugega... Bog ve, kako težko je prenašal svojo nesrečo, četudi ni bilo nikoli tožbe iz njegovih ust. Tudi ko so mu otroci metali kamenčke v klobuk, ga je tiho bolelo. Kakor da so s prstom kazali na njegovo nesrečo. Vsakdo ga je lahko osleparil. Ako ga vara še tovariš, s katerim je povezal usodo, komu pod božjim soncem naj še verjame? Zadelo ga je kakor udarec na srce.

Začel je trepetati ko šiba na vodi. Tiho gorjé, ki ga je vsa leta zaklepal vase, se mu je dvigalo iz prsi. Spačil se mu je obraz kot v joku, obrnil se je k Moru, dolge roke so otipale njegov vrat...

Preden se je Moro dodobra zavedel, kaj se godi, ga je slepec krčevito davil. In zadavil bi ga bil, da niso prihiteli ljudje in ju strgali vsaksebe...

Poslej je Veliki Tonč zopet sam igral na križišču dveh cest. Obraz je obračal proti soncu, pred njim pa je ležal povaljan klobuk.

Moro je bil izginil.

JERNEJEVA ZVEZDA

Približno pred enim letom, v tednu med tretjo in četrto adventno nedeljo, je v noči in megli izginil Jernej, ki mu je bilo obljubljeno najlepše in najbogatejše vaško dekle. Da, da, Podlogarjeva Marija si je bila vtepla v glavo, da mora postati Jernejeva — in stari Podlogar nikakor ni bil tako trmoglav, da bi hotel na vsak način imeti samo bogatega zeta, po načelu, da k denarju spada denar. Marija je bila njegova edinka, izredno pridno dekle, zato ji ni mogel odreči nobene želje, zlasti če je bila to njena srčna želja. V božjem imenu, pa naj postane nekoč Jernej gospodar na Podlogarjevini, četudi je siromašen fant in samo kajžarsko dete. Glavno je, da ima dobro voljo, pridnost in dvojico krepkih rok.

O dobri volji in pridnosti pa pri fantu — žal — ni bilo ne duha ne sluha, samo krepke pesti je imel, toda ne za delo, ampak za pretepanje, če ga je le mogel kje izzvati. Marija s Podlogarjevine si je v svoji zaljubljenosti tiščala ušesa, če ji je kdo hotel povedati, kaj vse počne njen Jernej. Da se v gostilni baha z mastno doto, ki jo bo priženil, da popiva, dolgove dela in za vsakim krilom tišči. Kakor človek često v pijanosti pokaže svoj pravi obraz, tako je tudi Jernej nekoč posmehljivo rekel: «Stari Podlogar, ta se bo itak moral takoj umakniti v kot, kadar bom jaz smel katero ziniti na Podlogarjevini!»

Te prevzetne in predrzne besede je nekdo Podlogarju prinesel na uho in to je polnemu sodu njegove pravične jeze izbilo dno. Zakaj že nekaj časa je vedel, koliko je pri Jerneju ura bila. Poklical je tedaj fanta k sebi in mu kar odkrito povedal, da iz te moke nikoli ne bo kruha, ker se mu niti ne sanja, da bi takemu malopridnemu postopaču in zabavljevcu dajal svojo Marijo za ženo.

Morda vse to celó ni bilo tako resno mišljeno, nemara bi bil kmet svoji hčerki na ljubo le še zatisnil eno oko, če bi se bil Jernej vsaj malo pokesal in spokoril. A ta se je v svoji neumni trmi pričel repenčiti in razburjati, ker je menil, da bo Marija k vsemu rekla da in amen. Zato je tudi v veliki izbi grdo nahrulil Podlogarja, nenadoma zagrabil debelo poleno in z njim v slepi razjarjenosti navalil na starega gospodarja.

Pred najhujšim — pa je prišla Marija v izbo in je pogledala Jerneja s tako mrzlim in praznim pogledom, da se je na mah iztreznil. Vrgel je poleno na tla, planil k dekletu in vzdihoval: «Odpusti mi, Marija, prisegam ti, da se bom poboljšal!»

Marija pa mu ni dala odgovora. Nobene besede ni spregovorila, samo z roko je pokazala proti vratom. In pri tem niti vedela ni, da sta ji dva slana potočka spolzela po lepih, od bolesti pobledelih licih.

Zdaj se je Jernej splazil ven...

Po sv. Treh kraljih pa je župnik Podlogarjevo Marijo poročil z Jožetom Dolinarjem, za dvajset let starejšim možem, ki ga je spoštovala vsa vas in je imel povrh še šestdeset oralov najboljšje zemlje...

Vse to je rojilo Jerneju po glavi, ko je zdaj v globokem snegu stopal proti vasi. Eno leto je minulo, bridko leto! Takrat je bil pred svojo lastno hudobnostjo zbežal čez mejo, v tujo deželo, med ljudi, ki so govorili drug jezik in imeli drugačne navade. Od kmetije do kmetije je spraševal po delu, toda zaman. Povsod so ga napodili kakor berača. Naposled je prišel v premogovni revir, kjer so ravno dobro

uspevali posli, tako da obratovodje izjemoma niso dosti izpraševali, če se je kdo ponudil, da bi rad za malo denarja opravljal težko delo. Vzeli so tudi Jerneja, ki je tam ravno toliko zaslužil, da se je vsak dan lahko do sitega najedel in da je imel čez noč streho nad sabo.

Dokler ni nekega dne v premogovnik prišla komisija, ki je vsem delavcem pregledala domovnice. In kdor ni bil iz tiste dežele, je moral spet nazaj čez mejo. Kar od danes do jutri...

Zdaj je bil Jernej spet v domovini, po dolgi poti trpljenja, siromašen, lačen in utrujen. Samo še divja jeza na vse, kar se je bilo zgodilo pred letom, ga je držala pokonci, jeza na starega Podlogarja, na Dolinarja in na Marijo. Srečal je nekdanjega pivskega tovariša in ta mu je vse povedal, s kom se je bila Marija poročila in da se z možem prav dobro razumeta.

Jerneju se je kar stemnilo pred očmi: vse, kar je proti svojemu razumu premišljal poslednje noči, ko je prezebal pod kozolci, se je spet čisto jasno vzbudilo v njem. Ni imel več moči, da bi rekel ne. Tako ali tako mora napraviti vsemu konec, če bo tudi strašno! Kaj mu mar, da je sveti večer, noben patron, niti njegov sv. Jernej, ki je bil vendar eden od dvanajstih apostolov, mu ni mogel pokazati prave poti.

Krenil je po ozki stezi, ki je vodila k Dolinarjevi kmetiji mimo križa na razpotju. Jernej se niti odkril ni in je križanemu Jezusu, čigar gole rane je bil sneg pokril z belim plščem, mrko pogledal v mučeniški obraz. Nato je brž stopil dalje, zakaj nekdo je bil za njim, ki ga je priganjal in ni pustil, da bi se premislil v svojem mrkem naklepu...

Kmalu se je ustavil Jernej pred Dolinarjevo hišo in naslونil svoj razgreti obraz na okno, iz katerega je medlo lila prijazna, domača svetloba. Kratek pogled ga je prepričal, da je nekdo v veliki izbi. Ni pa v svoji razburjenosti mogel natanko prepoznati oseb: bila sta to skoraj gotovo kmet in kmetica. Zdaj je hitro segel v hlačni žep, potegnil nekaj iz njega in nastavil na šipo, ki je bila snežnobela od ledenih rož, da se je le malo videlo skoznjo. Jernejeva vroča sapa je na njej odtajala košček, ravno prav velik, da je lahko meril.

Strmel je v izbo... in nenadoma ves vztrepetal... Roka mu je omahnila...

Saj to ni bil Dolinar s svojo mlado ženo — ampak na lesenih klopi je sedela Marija in zibala v naročju dete Jezusa. Ob njej je stal rednik Jožef in se smehljaj božji Materi. Vseokrog svete družine pa je nekaj valovilo in se lesketalo kakor zlato in srebro. Lučce so plesale po izbi z nebeskimi angelčki, ki so prepevali čudovito lepo pesem.

Čez nekaj trenutkov je Marija obrnila glavo proti oknu, za katerim je stal Jernej, in pod toplim žarkom njenih dobrotnih oči so se stalile še poslednje ledene rože. Steklo je bilo spet jasno in čisto, da je nebeška mati mogla videti Jernejev prepadli obraz. In on je slišal, kako je vprašala:

«Jožef, ali ni zažvenketalo okno, nekdo se plazi okrog hiše?»

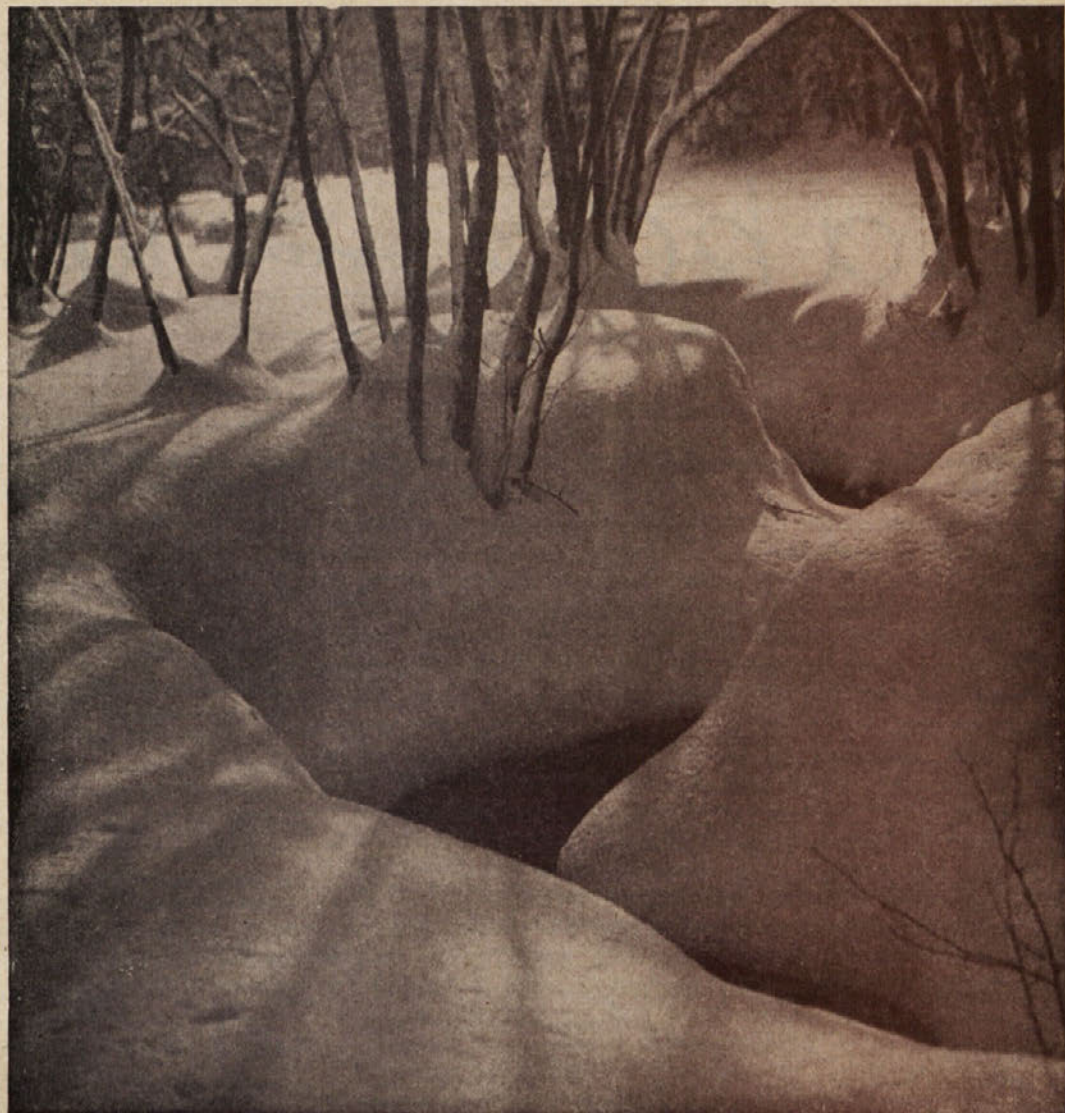
Sveti rednik je odgovoril:

«Samo veter je bil, Marija...»

Jernej je zbežal... Tekel je, kar so ga noge nesle, dokler ni hiša utonila v temo. In tako ni izvedel, da je bil mož v

Prvi sneg, veselje smučarjev

izbi le kmet Dolinar, ki je z raskavo roko pogladil svojo ženo po belem čelu in rekel:

«Neizmerno sem srečen in ponosen, da si mi ravno nocoj podarila božičnega dečka!»

Jernej je zasopljen obstal sredi polja, in ker ni v svoji zmedenosti vedel ne kod ne kam, je dvignil glavo proti nebu, kakor da išče nasveta in pomoči. Prav v tem trenutku se je prižgala tam zgoraj velika, svetla zvezda in mu posljala naravnost v srce. In zazvenel je glas:

«Pojdi za zvezdo, Jernej, pa boš našel mir v sebi!»

In je šel zmeraj naravnost za zvezdo, klecajoč čez zasnežene travnike in njive. Že ni bil več daleč od občinske ceste. Zato je jel premišljevat, kdaj utegne priti avtobus, ki vozi v mesto.

Na cesti se je Jernej zgrudil v sneg in po dolgih letih mu je spolzela spet molitev čez trudne ustnice. Pokleknil je in se začudil, da njegove zvezde ni več na temnem nebu. Ždelo se mu je, da je padla na zemljo in da se zdaj z grozljivo brzino podi po cesti... Njena svetloba je bila zmerom večja, dokler se ni tako približala Jerneju, da je ta ves oslepel moral zamižati...

«Ali ni to Jernej?» je vprašal nekdo, ga prijel za ramena in ga vzdignil.

«Da, jaz sem!»

Pogledal je.

«In ti si Miha. Dolgo se že nisva videla. Ali še vedno voziš na isti progi, kaj?»

«Da, še vedno,» je odvrnil Miha, «dan na dan, celó na sveti večer moram biti v službi. Ampak nocoj nimam nobenega potnika.»

«Ali mi hočeš storiti uslugo, Miha?» je zaprosil Jernej.

«No, katero pa?»

«Ne morem več dalje! Vzemi me s seboj v mesto, toda voznine ti ne morem plačati.»

«Nič ne de, kar vstopi,» je pristal Miha, «kar vstopi in se pelji z menoj!»

Jernej je zlezl na sedež zraven prijatelja šoferja Mihe, kjer je tako toplo izžarevalo od motorja. In potem je zdrvel avto po gladki zasneženi cesti, po kateri so pred njim hitele luči jarkih žarometov.

«Moja zvezda!» je tiho rekel Jernej. Potem se je obrnil k Mihi:

«Nikar ne vozi tako naglo, malo tesno mi je pri sreču!»

V glavi mu je vse bučalo in brnelo.

«Moram pohiteti,» mu je odgovoril Miha, «Peter hoče nocoj zapreti nebeško garažo prej kakor druge dni. Veš, na sveti večer ima zmeraj mnogo opravkov z angelskimi trumami, ki morajo po svetu prižgati toliko božičnih drevesc.»

«Peter?» je začuden vprašal Jernej, «ti, kam se pa peljeva?»

«V nebesa, naravnost v nebesa,» je rekel Miha in se nasmešnil Jerneju.

Rahlo se je težki voz dvignil s ceste, zdrknil v zrak in pričel leteti, vedno više in hitreje, dokler ni njegova rdeča lučka od zadaj kakor neznatna pika izginila v siju rimske ceste...

Na siromašno, sestradano Jernejevo truplo so padale težke snežinke. In tako je zrasel na sveti večer velik snežen griček na samotni občinski cesti med spokojno vasjo in daljnim mestom...

Prevedel P. K—n.

Tako je voščil Pepe Korenina

Ko je zazvonilo poldne, so se odprla vrata zavetišča svete Klare. Gruča beračev, starih ženic in razcapanih otrok se je gnetla pri vходу. Potem so se razmestili po klopeh ob dolgih mizah, — prostrana veža je služila za obednico siromakov. Ko so začele sestre in dekle prinášati skledo, iz katerih se je prijazno kadilo, je vsa uboga družina vstala in je glasno in dolgo molila. Po molitvi so brž začeli hlastno zajemati in nikomur ni bilo preveč, nikomur premalo. Vsi so bili enaki, revščina ugladi velike razlike, zlasti tudi starostne.

En sam sedež na gornjem delu mize je sleherni dan čakal svojega gosta. Na Silvestrovo se je Pepe Korenina še posebno dolgo zamudil. Ko je naposled prišel, prestopil prag in glasno pozdravil: «Hvaljen bodi Jezus Kristus!» — mu je v glasnem zboru zadonela zahvala: «Na vekomaj, amen!» Pepe Korenina se je brž še obrnil in vrgel ogorek cigare skozi odprta vrata na ulico, potem je oblastno kakor gospodar stopal proti svojemu sedežu. Starčki, starke, otroci iz najbližje soseščine so se mu spoštljivo umikali. Pepe Korenina je sedel in pogledci v skledo, kjer je ostalo nekaj malega krompirjeve čorbe. Prekrižal se je, potegnil skiedo k sebi, začel zajemati in je zraven polnih ust pripovedoval ljubljanske novice.

— Tako torej — je dejal, ko je pospravil, — danes je Silvestrovo ali starega leta dan. Da se postimo, ni najhujše. Že od ranega jutra ugibljem, kako bi prišel do denarja. Ali bi se ne spodobilo, da bi se tudi mi malo zavrteli? To bo nocoj spet Ljubljana pokonci, samo siromaki naj hitimo pod cunjaste odeje. Ali je to pravično?

Rdečelična sestra je pristopila:

— Lepše je misliti na pokoro, kakor na posvetne užitke.

— Kje neki, sestra Filomena! Jaz na primer zdajle mislim na čisto navaden posveten užitek: pogledjte, skleda je prazna, ali se bo v kuhinji še kaj dobilo zame?

— Bom pogledala! — je odvrnila sestra Filomena, ki jo imajo vsi radi. Odšumela je po hodniku. Toda namesto v skledo se je vrnila s častito materjo prednico. Vsi so vstali, vsi pozdravili. Pepe Korenina se je celo po gospoško priklonil. Naravnost k njemu je častita mati prednica umerila svoje nagle korake...

— Gospod Korenina — je rekla komaj slišno, vendar odločno — kakor veste, so vam gospod prelat dovolili štirinajst dni hrane pri nas. Danes je že petnajsti dan. Rekle smo, ker je Silvestrovo, vas ne pustimo na cedilu, toda jutri... jutri je že novo leto... ali ste kaj premislili?

— O, častita mati prednica! — Premislil pa, premislil!... To vam odkrito rečem: jaz sem z vašo hrano prav zadovoljen, in ker vam menda tudi nisem v nadlego, bom še kar nadalje hodil, častita mati prednica... Če vam je prav, seveda... Pa ne vem, da bi se vam bil kaj zameril. Sicer pa lahko brž stopim h gospodu prelatu; dali bodo, vem, da bodo dali še za nadalje... Zakaj bi si pa mi hodili navzkriž? Jaz vas spoštujem in vaša

hrana je meni všeč. Stokrat bodite zahvaljeni, povsod bom razglašal vašo hvalo...

Častita mati prednica je zmajala z glavo in prekrižala roke v naročju:

— Moj Bog, gospod Korenina, vam je težko priti na kraj... No, pa naj bo, stopite h gospodu prelatu...

— Bom, hvala... in vam voščim veselo novo leto.

Pokrižal se je, vzel klobuk in odkoračil na ulico, ne da bi se menil za molitev drugih, ki so molili v glasnem zboru, da je odmevalo po veži in po hodnikih kakor ob križevem potu.

★

Pepe Korenina je hodil po ljubljanskih ulicah in je razmišljal o denarju. Da, mislil je tudi na pijačo in na cigare, toda to je bilo drugovrstnega pomena. Oboje si lahko privoščiš, samo najprej moraš imeti denar. Nocoj bodo vesela silvestrovanja, a Pepe Korenina že nekaj dni ni imel božjaka v rokah. Poleti človek igraje zasluži denar. Greš na primer na izprehod po ljubljanski okolici in srečaš lepega psa. Na moč prijazen si z njim, povabiš ga s seboj, mu ponudiš košček slanine, pa ti sledi kakor jagnje. In ga odvedeš lepo domov ter ga imaš zaprtega. Strežeš mu kakor gospodu. Mar je Švejk delal drugače? Tretji dan pa stopiš v uredništvo kakega dnevnika in razodeneš prijaznemu gospodu uredniku: «Pes se je zatekel, imeniten pes, mora biti čiste pasme. Dajte, denite v list tistih nekaj besed, bom dal pri priložnosti za liter vina...» Gospod urednik se še malo ne meni za bratovščino ob litru, marveč kar tako rad ustreže ljubitelju izgubljenih živali in vtakne v list tistih nekaj besed: da se je zatekel tak in tak pes in da ga je dobiti iz prijaznosti pri gospodu Pepetu Korenini v Tesarski ulici števil. 23, priltičje, dvorišče, zadnja vrata... Potem čaka gospod Pepe Korenina mirno doma in že dopoldne prihrumi vestni lastnik ali skrbna lastnica gosposkega psa, objema živalco, ki se vzpenja do ramen in jo objema, gospod Pepe Korenina pa je ves srečen in ginjen ob takem svidenju; še solzo si nemar utre, ali se vsaj temeljito usekne:

— Vidite... le pogledjte, blagorodje, kako je žival čista in lepo krmljena. Takšna žlahtna žival, — no, saj sem vedel na prvi pogled, da je iz dobre hiše. Povrhu pa tri dni vzgoje pri meni — le pogledjte, kako vam je zdaj vaš lord zdresiran in čist... Angleškemu kralju bi ga lahko prodali! —

In gospod ali gospa že sega v denarnico in se prav nič ne obotavlja, plačati tiste kovače za najemnino in za tri dni pasje oskrbe.

Da, da, poleti je lepo živeti.

Ali pozimi je pasjim mrham mraz. Že dober mesec vam Pepe Korenina zastonj opreza po izprehodih.

Treba bo storiti kaj drugega.

Na primer: voščiti komu za god. Pepe Korenina pre-mišlja in prebira v mislih vse svoje znance, vse ugledne ljubljanske meščane, — zaman. Nobenega Silvestra ni med njimi.

— Nič zato — se Pepe Korenina naposled vda v uso-
do. — Pa naj bo nocoj izjema. Rano ležem, dobro se
prespim. Bom pa jutri stopil zgodaj naokrog voščit sreč-
no novo leto.

*

Na novega leta zjutraj se oglasi zvonec na stánova-
ju samskega in upokojenega gospoda generalnega in-
spektorja Petra Salobirja. Zvoni dvakrat, trikrat. Vztrajno,
neizprosno.

Kuharica hiti po hodniku. Pogleda skozi linico in je
presenečena. Menila je, da bo ugledala dimnikarja ali
smetarja, — pa ne, tam zunaj stoji gospod, še dosti spo-
dobno, črno opravljen gospod. Vzel je cigaro iz ust in
prezračil glavo, dvignil visoko v zrak svoj črni polcilinder.

— Kaj pa želite, prosim? zavzeto vpraša kuharica.

— Kaj želim! Brž moram govoriti z vašim gospodom.

— Žal, ne morete, gospoda ni doma.

— To povejte svoji gluhi teti, ne pa meni. Natanko
vem, kje je vaš gospod nocoj hodil in krokal... Saj sva
bila skupaj...

— Pst, pst! hiti kuharica miriti neznanega gospoda,
ki je videti čisto trezen, pa se vendar tako hudo raz-
vnama. Dopovedati mu je treba:

— Prosim vas, nikar se ne hudujte, ampak gospod je
še pred dvema urama prišel domov in mora spati. Saj
boste vendar razumeli.

— Že razumem, toda jaz moram z njim nujno govoriti.
Povejte mu... da, povejte mu, da ga čaka... recimo...
višji magistratni direktor...

Kuharici je hudo neprijetno, a kaj more sirota! Nemara
gre res za važne in velike reči, nemara bo gospodar
resnično hud, če ga ne pokliče na razgovor s tako ime-
nitnim gospodom, ki je zoper vsa pravila in običaje no-
voletnega jutra trezen, prespan in odločnih besed.

— Prosim, gospod višji direktor... prosim, pa vsto-
pite... Samo... v sprejemnici še ni pospravljeno...

— O, nič se ne trudite z mano, bom kar tule lepo po-
čikal in počakal gospoda.

Ne, tuji gospod ni šel v sprejemnico, kar na hodniku je
sedel na klop, na kateri je čakalo nekaj parov čevljev na
čiščenje. Gledal je za kuharico, ki je drsela po hodniku,
prisluhnila pri vratih spalnice, rahlo potrkala in spet pri-
sluškovala. Šele na četrto trkanje se je začulo iz spalnice
mrmanje, kakor če kdo medveda preganja iz brloga.

— Noter! — je naposled zadonel odrešujoči klic.

Kuharica je stopila v spalnico tako ponižno, kakor
največja grešnica k spovednici. Gast na hodniku je lahko
slišal, kako je gospod upokojeni generalni inspektor vsta-
jal, prebujen iz sladkega sna, v katerega se je bil pokopal
še pred dvema urama.

— Kdo?... Višji... di-di-direktor?

— Ne vem natanko, ampak nujno želi z vami govoriti.

— O, usmiljeni Bog, veruj me jutranjih gostov! — se je
razločno čul pobožni vzdih gospoda generalnega inspek-
torja iz spalnice. In čulo se je, kako se hiti gospod gene-
ralni inspektor oblačiti in kako zna tudi v raznih jeziki-
h preklinjati.

Slednjič je gospod generalni inspektor planil iz spalnice
in zdirjal po hodniku.

— Dobro jutro vam želim in vso srečo! — se je tam na
klopi dvignil gost.

Gospod generalni inspektor se je prijel za glavo:

— Moj Bog, Pepe Korenina... nimam časa, ne uteg-
nem, ne utegnem.

Gospod generalni inspektor je hitel mimo Pepeta k vra-
tom, odprl jih je in se ozrl naokrog. Iskal je z očmi, begal
spet po hodniku, potem je poklical kuharico:

— Katra! Katra! Kje imate višjega direktorja z magi-
strata?

Katra je stopila iz kuhinje na hodnik in je pokazala s
prstom na gosta tam na klopi:

— Tale je!

Gospod višji inspektor v pokoju se je še obupneje pri-
jel za glavo. Ne samo prijel. Tudi stresel si jo je tako
temeljito, kakor da hoče iz nje izgnati vse kletvine in vse
psovke, ki so mu tisti hip silile na jezik.

— Tri sto hudičev! In vi — stara moja nadloga — me
grete buditi iz spanja, ko sem komaj legel!... To je vi-
šek! Tako so mučili kristjane! To je ravnanje z najhujšimi
zločinci, ne pa z menoj... Razumete... vi... vi?!

— Da, gospod generalni inspektor... Kaj hočete: rad
vas imam, pa nisem hotel, da bi vam na novega leta dan
kakšna babnica voščila srečo prej kakor jaz. Zato sem se
tako zgodaj potrudil k vam. Torej gospod generalni in-
spektor: Vse najboljše v novem letu!

Gospod generalni inspektor si ni vedel prav nič poma-
gati. Strmel je v tisto že tako znano, robato desnico,
ki se je spet iztegnila proti njemu, in je vedel, da se ne
bo umaknila, preden ne bo stisnila kovanega denarja v
trdo pest. Gospod generalni inspektor je hitel paberkovati
po denarnici. Stisnil je Pepetu Korenini tri kovače in
je rekel:

— Izginite!

— Na povelje!

Gospod generalni inspektor je zdirjal nazaj v toplo
posteljo. Pepe Korenina pa se je počasi napotil po stop-
nicah.

Kmalu nato se je še pri marsikaterem ljubljanskem ime-
nitniku oglasil zvonec na vratih.

*

In ko so se po ljubljanskih zvonikih razmajali zvonovi,
oznanjajoč poldansko uro, je Pepe Korenina spet pre-
stopil prag zavetišča svete Klare. Sedež ga je čakal pra-
zen. Starčki in otroci so se po nepotrebnem odmikali,
Pepe Korenina ni maral sestiti. Stal je kakor bahat mešetar
na sejmu; v levici je držal debelo cigaro, z desnico pa
brskal po žepu in rožljal s kovanim denarjem.

— Sestra Filomena, prosim vas, pokličite mi častito
mater prednico!

Častita mati prednica je prišla naglih korakov kakor
včeraj; gledala je in poslušala, ko je Pepe Korenina
razodel:

— Zahvalim se vam za prijaznost in vam sporočam:
naj bo po vašem!

Nekaj časa me ne bo k vam, a kadar bo spet sila, sto-
pim h gospodu prelatu... Častita mati, še enkrat vam
voščim veselo novo leto.

Potem se je Pepe Korenina ošabno obrnil in stopil na
ulico. Z neba se je kislo režalo skopo zimsko solnce.

MATERINA VERA

žalostno poročilo je prišlo pred koncem vojne. Na županstvu so prejeli pisanje, v katerem je stalo, da se je polk, ki so v njem služili moški iz vasi Iskrevca, udeležil zadnjih velikih bitk in se v njih odlikoval, utrpel pa je mnogo izgub. Sledil je seznam imen: ti in ti — mrtvi, oni — ranjeni, nekaj ujetih, naposled pa Borko Lozanov — pogrešan.

Pismo je prišlo popoldne: že zvečer je bilo po vsej vasi slišati samo krik, jok in tarnanje nesrečnih žensk. V Borkovi hiši je bilo tiho in žalostno, kakor da imajo mrliča. V tej hiši so zdaj ostali še mati Rinka, dve njegovi svakinji, ženi starejših dveh bratov — Nejkovica in otroci.

Svakinji sta jokali, kakor se to spodobi, predvsem pa sta želeli potolažiti staro. Poizvedeli sta, kaj to prav za prav pomeni «pogrešan». Izgubil se je bil, izginil kamorkoli... Zakaj bi torej žalovali, preden se vse ne pojasni: saj je bil morda ujet, ne da bi naši vedeli za to, ali pa je nemara kam pobegnil... v vojni se vse lahko zgodi...

Stara mati Rinka je bila počenila zunaj pred hišo k zidu, se zazibala na desno in levo in se s pestmi tolkla po sivolasi glavi.

Iz oči ji je lil potok solz in močil njena nagubana lica. Zdihovala je in vsa odsotna in zbegana ponavljala svojo enolično žalostinko:

«Borko... Borenče... najmanjši, najdražji svoje mame... Kako bi te mogla pozabiti tvoja mati?... Kako bi mogla nehati plakati za teboj?...

Vendar je polagoma pričela poslušati svoji snahi, potem je umolknila in postala pozorna. Saj je mogoče, da imata prav. Kako bi le Gospod in Marija Devica mogla dovoliti to — da bi njen ljubljeni otrok umrl, da bi za vedno izginil. Mar ni še minuli teden prejela njegovega pisma: bil je zdrav, dobro se mu je godilo in upal je, da se kmalu vrne domov...

Starka je umolknila, si obrisala solze z robom predpasnika, si uredila skuštrane lase, jih popravila pod ruto in vstala.

— Borko je živ! je rekla odločno. — Živ in zdrav! Nekaj mi to pravi... Glas Matere božje slišim: moj mali še živi!... V cerkev pojdem in prižgem svečo pred Marijino ikono.

Starka je vzela palico in odšepala proti božjemu hramu, kjer so se bile že zbrale užaloščene matere in žene.

Cez nekaj dni je bila stara mati Rinka že čisto pomirjena. Utrdila se je v veri, da njen Borko še živi. Toda od tega trenutka dalje je splahnelo njeno zanimanje za vse, kar ji je bilo prej tako pri srcu: za delo, hišo, za premoženje, za snaho in otroke, celo za njena starejša sina. Niti črhnila ni več o vojni. Ves dan je tavela po vasi, ustavljala mimoidoče, jih ogovarjala in vselej privlekla iz životeca poslednje Borkovo pismo, ki je bilo tam pobožno skrito, ter jih prosila, naj ji ga prečitajo. Vsi vaščani so že poznali to pismo, toda iz usmiljenja do nesrečne matere so ji ga radi čitali.

— No, vidiš! je mrmrala potolažena, ali zdaj razumeš, kaj pravi Borko: živ je, zdrav in kmalu, prav kmalu se bo vrnil...

Tako je počakala konec vojne. Vsi, ki so jo preživeli, so se vračali v vas. Njena starejša sinova sta se vrnila zdrava in nepoškodovana. Potrdila sta poročilo o bratu: izginil je bil. Po pravici povedano: tisti dan sta bila na nekem drugem položaju, toda vojaki iz Borkove stotnije so jima pozneje povedali, kako se je bilo zgodilo. Stotnija je najprej prodirala, potem se je nenadno morala spet umakniti. Tako so nekega jutra v naglici pokopali v skupen grob 15 mož, a so še tisto jutro morali izprazniti vse okoliško ozemlje, tako da je grob ostal izven njihove črte in niso prav vedeli, kdo vse je bil tam pokopan. Vendar so se našli nekateri, ki so trdili, da so menda videli na lesenem

križu, na katerem so bila napisana imena padlih, tudi Borkovo ime.

Bratoma se je zdelo to verjetno, njun mlajši je bil torej mrtev. Začela sta previdno pripravljati starko. Toda ona je takoj uganila, kam merita, zato se je razjezila in jela jokati. — Borko je živ: ampak ona dva, ona dva sta hudobna; želita mu smrt, živemu, in že hočeta pokopati brata.

Pustila sta jo pri miru.

Minilo je leto. O nekem velikem prazniku so sklenili občinski možje, da se bodo pri svečani zadušnici spominjali vseh tistih, ki so padli na bojišču. Stara mati Rinka je prisluhnila. Na večer pred praznikom je stopila k župniku.

— Slišala sem praviti, je rekla, da ste se odločili za nekakšno spominsko proslavo, gospod župnik... Storite, kar hocete, samo imena mojega Borka, prosim, nikar ne ime-nujte med padlimi. To sem vam prišla povedat.

Proti koncu drugega leta sta se brata domenila, da si bosta razdelila očetovo dediščino. Tedaj se je stara mati Rinka zelo razburila. — Kaj pa Borko? In njegov delež? Mar si hočeta razdeliti tudi delež še živečega brata?

To pot sta ostala sinova neomajna in sta razpolovila imetje. Stara mati Rinka je samo brez moči zamahnila z roko:

«Storita, kar vama narekuje srce! Toda ne pozablajta, da bosta za vse to morala odgovarjati Borku, ko se vrne. Vedita, da je tisti čas že zelo blizu!»

Vsak večer je starka legla v upanju, da bo ponoči nekdo potrkal na njena vrata. Vstala bo, odprla in Borko se ji bo vrgel v objem.

Zjutraj je zgodaj vstala in se brž postavila na sredo dvorišča, od koder se je razgledovala po treh potih, ki so vodila iz vasi.

— Ali ne prihaja tamle potnik iz dalje? Mar ni to njen Borko?

Doma so vsi kar odkrito govorili z njo:

— Vdajte se v voljo božjo, mati, pomirite se, Borko se ne bo vrnil nikoli več!

Sosedji so jo opazovali in zmajevali z glavo — uboga starka je brezumna od bolečin, od žalosti se ji je zmešalo. Ne bo se več popravila.

Izmed vseh njenih bližnjih je bila edino starejša hčerka Neda na njeni strani. Bila je omožena in je živela v sosednji vasi Mokrenu, eno uro hoda iz Iskrevca.

Že med vojno je stara mati Rinka često obiskovala to hčerko. Dolgo sta ostajali skupaj, jokali nad Borkom in tolažili druga drugo: Borko je živ in se bo slej ko prej vrnil.

Prav tako je bilo po vojni. Samo mati in sestra Neda nista verjeli v njegovo smrt. Obe leti, odkar je bil Borko izginil, ni bilo praznika, da bi stara mati Rinka ne odšla v Mokreno:

— Grem k Nedi, bom videla, morda je dobila pismo od Borka.

Sinova sta se sprva jezila, jo odvrčala od dolge poti, potem pa sta jo le morala pustiti. — Naj gre, ker tako sili tja. Naj se obe tolažita s praznimi besedami.

Tako je minilo tretje leto. Bližal se je konec jeseni. Stara mati Rinka je bila vsak dan bolj nemirna. Zdaj ni več nobenega dvoma: o božiču se bo Borko vrnil domov...

Proti koncu decembra je pritisnil mraz. Sneg je pokril polja in gozdove. Na dan pred božičem se je nebo spet pooblačilo, začelo je snežiti v debelih kosmih. Že pred kosilom si je stara mati Rinka obula močne škornjice in se pripravila na odhod.

— K Nedi pojdem. To noč se mi je sanjalo: Borko prihaja...

— Kaj vam je nemara pisal?

— Prišel bo, samo to vam pravim!

Zdaj se je Lozan, njen najstarejši sin, ki je tudi slišal te besede, ujezil in zakričal:

— Mama, dosti je tega! Dovolj so se nam že posmehovali ljudje. Nikamor ne pojdete! Borko se je oglasil, seveda! Prazen nič se je oglasil, ne pa Borko!... Jutri na sveti dan ne utegnem, da bi vaše stare kosti pobiral v snegu.

Stara mati Rinka se je ustavila. Sedla je v kot k peči, si z rokami podprla glavo in ostala tam, ne da bi se premaknila, kakor kip...

Kmalu so se znanci oglasili na dvorišču. Vse si je dalo opravka okrog prašiča, ki so ga bili pravkar zaklali. Šele ko se je zvečerilo, je nekdo omenil staro mater. Pričeli so jo povsod iskati, pa je niso našli. Prašali so pri sosedih — a brez uspeha. Šele čez dobro uro so izvedeli, da so jo ljudje videli na poti proti Mokrenu.

— Zdaj je ne bomo iskali. Naj le gre, če je taka njena volja. Saj sem ji prigovarjal, naj ostane doma, pa je bilo vse zaman. Trmasta je kakor malokdo. Sicer bo pa do Nede že lahko sama prišla.

Toda Nejko, mlajši sin, je bil bolj usmiljen.

— To ne sme tako biti, bratec. Poglej, kakšno slabo vreme je! Sneži in burja brije. Plaz bo zasul mater. Vi ostanite tu, jaz pa pojdem za njo.

Oblekel se je, vzela tudi plašč zanjo, prižgal leščerbo in krenil na pot proti Mokrenu, mater iskat.

Stara mati Rinka, ki je bila skozi vrata v shrambi na skrivaj ušla z doma, je res koracala v to smer. Toda Mokreno leži onstran griča. Dolgo, dolgo je trajalo, da je po slabi poti prilezla na vrh. Sneg je bil zmerom gostejši. Nočilo se je in na slemenu je pihal močan veter, ki se je neusmiljeno zaganjal vanjo in ji metal sneg v trudne oči. Uboga žena, vsa iznemogla, se je ustavila, da bi si spet nabrala moči in se malo razgledala, potem se je odpravila dalje, toda že po dvajsetih korakih ni bilo več sledu o poti. Vsenaokrog je bilo videti samo s snegom pokrito grmičje, daleč pred njo in za njo pa se je slišalo pasje lajanje. Stopala je kar na slepo srečo, toda čutila je, da ji noge vedno bolj klecajo. Kmalu se ji je zdelo, da lajajo psi na desni in na levi prav blizu nje, vasi pa le še nikjer ni bilo videti.

— Tamle nekje bo! se je odločila in krenila v tisto smer.

Sneg se je prijemal njenih od mraza otrplih nog. Na nekaterih mestih se ji je vdiral prav do kolen, tako da se je morala ustaviti in je le s težavo potegnila utrujene noge iz snega. Polagoma so se ji misli pričele mračiti. Ugleдалa je pred seboj zdaj svoje z doma, zdaj Nedo. Pogovarjala se je z njimi in različno slišala njih odgovore. Toda najbolj jasno se ji je prikazoval Borko. Gledala ga je in njene zmrzle ustnice so se sladko nasmihale.

— Borko... Borko... je šepetala. Ali si ti, najmlajši moj?... Vračaš se, kaj ne? Saj sem vedela... No, pridi, pridi brž k meni!...

Starka se je ustavila v snegu in se oprla na palico, da bi prišla malo do sape. Toda ko je spet hotela na pot, ni mogla premakniti nog.

— Še malo se bom odpočila, je sklenila. — Kar sedla bom. Potem bo šlo bolje.

In pred njenimi zbeganimi očmi so se znova jeli prikazovati ljudje; ko pa jih je hotela ogovoriti, so izginili kakor v sanjah. Samo eden je ostal — bil je daleč, zelo daleč — gázil je sneg in počasi stopal naravnost proti njej... Njeno srce se je zbudilo, zadrželo je in zatrepalo v blaznem veselju...

— To je on! To je on! je vzkliknila presrečna.

Mož se ji je bližal, bil je samo še nekaj korakov oddaljen od nje... Že je obstal pred njo. Zdel se ji je velik, velik kakor svet.

— Borko, ot.ok moj! je zakričala. In v odgovor je zaslišala dragi glas, glas, ki ga je pričakovala že leta, glas svojega otroka:

— Mati... mamica! Ali si res ti, draga mama?...

Starka je iztegnila svoje od mraza premrle roke in je čutila, kako jo je objelo dvoje krepkih lakti in jo dvignilo iz snega. Vsa se jim je prepustila in skrila svojo sivo glavo na moževe prsi. Njena okorela roka je poiskala njegov obraz. Njeni prsti so se dotaknili oledelene brade.

— Borko, kako dolgo brado imaš, sin moj!...

— Vračam se od daleč, mamica... z zelo dolgega potovanja po tujih deželah, mamica. Hodil sem po gozdovih in po hribih, jadral čez reke in morja...

— Moj Bog, in oni, oni niso verjeli, otrok moj.

— Kdo, mati?

— Lozan... Nejko... vsi... Da si mrtev, da si poginil v vojni, so mi trdili.

— Kako ne bi, mati. Saj sem bil mrtev, potem pa sem se spet zbudil. Zdaj sem pa tu... na svoji rodni zemlji, pri tebi, mamica — in ti si mi prva prišla naproti, duša uboga!

— Jaz, Borko, jaz in Neda.

— Moja starejša sestra... moja sestra Neda... Vem, vem, saj sem bil pri njih. — Počakaj, so mi rekli, ostanite tu, spi pri nas, jutri zjutraj jih boš pa veselo presenetil... Da bi spal, počakal... kaj bi bilo potem s teboj, mamica!...

Starka ga dalje ni razumela. Sladke njegove besede so jo zazibale v čudovite sanje. Zdelo se ji je, da se ziblje v njegovih rokah kakor v zibelki, in tako dobro ji je bilo, da bi šla z njim dolgo... dolgo... prav na konec sveta.

Pozno ponoči so pri Lozanu zalajali psi in takoj utihnili. «Nejko se vrača. Poglejte, je li privedel mater nazaj!» Nekdo je odprl vrata in pogledal: Res, vrača se in jo nosi v naročju.

Toda ko se je potnik približal, niso ugledali Nejka, temveč velikega, bradatega moža, pokritega s tujim klobukom.

— Srečen božič vsem! je rekel tujec in vstopil v izbo, noseč na svojih močnih rokah ubogo zmrzlo truplo svoje matere.

Prevedel P. K.

FRANCOSKA BOŽIČNA PRAVLJICA

Božič je že od nekdaj navdihoval pisatelje, še bolj pa glasbenike in likovne umetnike. Toda božična pravljica v francoski literaturi je dokaj nedavnega izvora. Prvi pisatelji, ki so pisali božične zgodbe, pripovedke, črtice in pravljice, so jih po snovi in obdelavi posneli po Angležu Charlesu Dickensu. Nihče namreč dotlej ni znal tako lepo pogoditi ozračja anglosaksonskega Christmasa in njegove dekoracije, nihče ni pred njim tako ganljivo popisal zasnežene, zamrznjene in zamegljene božične pokrajine, ki je dandanes neogiben rekvizit vseh božičnih pripovedovalcev.

Zlata doba francoske božične pravljice je vzcvetela pred petdesetimi leti. Kako znamenita je bila tisti čas med drugimi svetonočna pravljica Julesa Lemaitrea «Noël de Perrault», ki

jo je napisal v letu svoje smrti! Omenim naj še Maupassantovo «Krvavico», Lotijev «Božič v Jokohami» in Catullea Mendèsa božično zgodbo «Le Noël de Jo», ki je zanimiva tudi po dejstvu, da ima več pik in pomišljajev kakor besed. Socialno globoko čuteči François Coppée je obelodanil več božičnih pripovedk in črtic, med njimi znane: Tesar, žalostni božič, Cerkevna podoba, Cesarsko božičevanje itd.

Najbolj slavna francoska zgodba so brez dvoma Daudetove «Tri tihe maše», nešteto krat prevedene na mnogo jezikov. Pred leti mi je pravil urednik «Slovenskega Naroda», da je en sam božič prejel pet različnih poslovenitev te mikavne in vesele svetončne pravljice.

Sicer pa skoraj ni pisatelja ali pesnika, ki bi ne bil «zagrešil» katere

božične. Od bolj znanih francoskih imenujem še Lenôtreovo «Le Noël chouan», Claudelov «Le Chant de marche de Noël», Jean Lorrainovi «Christmas Dolly's» in «Sainte Hilde de Courlande» in Mirbeaujeve «Les Millions de Jean Loqueteux».

Naš seznam bi bil še nepopoln, če bi pozabili Daudetovega sodelavca pri «Pismih iz mojega mlina», Paula Arènea, ki je v božični črtici «Evangelij po svetem Perraultu» (znamenitem francoskem pravljicarju XVII. stoletja) peljal s pastirčki in sv. Tremi kralji k jaslicam tudi osebite in bitja Perraultovih pravljic (Rdečo kavico, Pepelko, Obutega mačka, Hudobno kraljico, Palčka itd.).

Danes božičnih zgodb in pravljic ni več mogoče pregledati, toliko jih vsako leto prineso dnevnik in revije.

P. Karlin.

Prvi smuk v novem letu

Pala je, pala slanica ...

Najdba

S tala sta drug proti drugemu in niti s trepalnicami nista trenila — celih dvajset sekund. Namreč elegantno polirana omarica radijskega aparata, ki so ga specialisti označili z imenom SVD, in Vladimir Snopkov, študent tretjega semestra elektromehaničnega zavoda. A ko je preteklo teh dvajset sekund, je Vladimir Snopkov vzdihnil in stopil iz prodajalne, v izložbi pa je ostal še nadalje radijski aparat. Odhajajoč se je študent še trikrat obrnil in pogledal tisti SVD.

«N-da», je razmišljal. «Lepa reč... S takšno rečjo imaš v ušesih vso zemeljsko oblo. Če hočeš Ameriko, imaš Ameriko, a če želiš Avstralijo, imaš pravo Avstralijo...»

Želja, da bi v svoji sobi postavil radio, je vzbudila v Snopkovu takšno poželje, kakor bi ga kdo poščegetal po podplatih. Študentu se je jasno prikazala pred očmi kratka in zato popolnoma razumljiva etiketa z značko SVD, ki je ležala v izložbenem oknu trgovine v neposredni bližini radijskega aparata. Na tej etiketi je bila napisana samo številka 800. Nič več in nič manj. Vse je bilo jasno. Niso bili to orchi, ne kopejke, ampak rublji. Osem sto rubljev.

«Hm, jutri me lahko nenadoma pokličejo k ravnatelju,» je sanjaril Snopkov, «in rečejo: Tovariš Snopkov! Kot najboljšemu dijaku se vam prizna nagrada 800 rubljev. Ali pa: Priznamo vam 820 rubljev. To je cena radijskega aparata, če vam ga v hišo dostavimo.»

V tem trenutku se je Snopkov spomnil, da on ni najboljši v šoli.

«Vendar,» je razmišljal Snopkov, «naenkrat pride k meni... Ne, pokličejo me in poreko: Ali vam je znano, da vam je umrl stric v mestu Singapuru? Vi ste njegov edini dedič? — Eh, ne, ne...! Ta stric je fašist! On je zaradi tega nevaren element... Vrag naj vzame takega strica! Najbolje bi bilo takole: Po cesti grem. A glej, iznenada zagledam na tleh denarnico. V nji je 800, ne 1000 rubljev... Hm, če si že enkrat kaj želim, potem je treba, da si želim več. Recimo, da najdem denarnico in v nji... no, recimo, 5000 rubljev. Takoj kupim radio! Materi pošljem 800... ne, 500 rubljev. Vaski in Nikolaju dam vsakemu po 100 rubljev. Nikolaju sem tako dolžan 7 rubljev še od lani... Potem dam sestri Lizi... Stoj, koliko sem že izdal od tistih 5000 rubljev? 800 in 20 za dostavo v hišo, plus 50 nova antena, plus materi... Zmotil sem se...»

Snopkov je štirikrat našteval bodoče izdatke in zamišljeno gledal okrog sebe...

Deset korakov pred seboj je zagledal zabojček in čistilca čevljev. Videl je tudi klienta. Soliden državljani z naočniki in v sivem klobuku je z dvignjeno nogo nerodno stal pri zabojčku kakor kak spomenik. Temnosive hlače so mu bile napete ob bokih. Žep je bil odprt kakor kovčeg. Državljan je čital novine.

Snopkov je opazil, kako je iz žepa državljanih hlač pogledal nekaj temen predmet in padel na tla. In prav v trenutku, ko je državljani spustil nogo z lesenega zabojčka. Državljan tega ni zapazil. Plačal je snažilcu in odšel. Reči, ki je padla na tla, ni videl niti snažilec, ker je prav takrat spravljal zasluženi denar v svoj zabojček.

«Državljan!» je zaklical Snopkov, preden je sploh mogel pomisliti, kaj se je prav za prav zgodilo. «Državljan, nekaj ste izgubili!»

Državljanov sivi klobuk se je oddaljeval. Solidni državljani ni slišal.

Snopkov je pobral temni predmet. Bila je denarnica, polna in zelo napeta ob robovih. Sami bankovci so bili v njej.

Takoj je treba poudariti, da ta tuja denarnica v študentovih rokah študenta ni prav nič spomnila na njegovo razmišljanje pred petimi minutami. Edino, o čemer je Snopkov

zdaj razmišljal, je bilo, da čimprej ujame lastnika te denarnice in da mu jo vrne...

Snopkov je hitel za sivim klobukom. Precej daleč je že bil, tam pri tramvajski postaji. Snopkov je odrinil potnike in stekel na postajo. Tramvaj je že prihajal. Sivi klobuk je stopil v tramvaj.

Snopkovu se je posrečilo, da je v zadnjem trenutku skočil v isti tramvaj. Energično se je začel prerivati po natlačenem vozu in izpraševati: «Ali izstopite na prihodnji postaji?» Sivi klobuk se je začel premikati in je zaplaval proti vratom. Tramvaj je obstal in se zopet premaknil.

Snopkov je cmoknil od razgretosti in planil naprej. Zdaj je zavpil: «Pustite me, da izstopim... Mudi se mi...»

Pustili so ga. Skočil je z voza in iskal z očmi sivi klobuk.

V tem trenutku se je zaslišal oster žvižg. Približeval se mu je neusmiljeni milicioner, ki je vljudno dvignil roko na rob svoje čelade in rekel:

«Rubelj morate plačati!»

Snopkov se je ozrl. Sivi klobuk se je še komaj videl v daljavi.

«Nate rubelj!» je rekel Snopkov in hotel oditi.

«Oprostite, potrdilo vam moram dati!» je rekel milicioner.

«Ni treba, mudi se mi...»

«To ni tako, državljani. Tak je red in predpis, oprostite...»

Snopkov je stal in čakal na potrdilo. Vzel ga je z drhtečimi prsti in pogledal na tisto stran, kamor je zavil sivi klobuk. Ali ni ga več videl.

Snopkov je hotel skočiti na trotoar. Pot mu je preprečil taksi. Pogledal je in opazil, da je zastavica na «prost».

Ustavil ga je.

«Prosim, vozite, moram ga ujeti...»

«Tu ni dovoljeno vstopati v taksi. Potrpite, da pripeljem, da...» je rekel sofer in se pretrgal v besedi. Kajti videč Snopkovljev obraz, je samo pokimal v znak, da soglaša, in spustil zastavico.

Taksi se je težko obrnil in prav počasi stopnjeval brzino. To je trajalo eno minuto. Nazadnje se je le zagnal, kakor je bilo treba, in Snopkov se je bližal sivemu klobuku. S hitrostjo 40 kilometrov na uro. Zdaj je bil zadovoljen. Segel je v žep, da pogleda, ali bo imel dovolj denarja. Zadosti bo: en rubelj in sedemdeset kopejk.

«Stoj, stoj... tam je, tam je!» je kriknil Snopkov.

In resnično, sivi klobuk je plaval po trotoarju. Sofer je ustavil in taksometer je mirnodušno pokazal en rubelj in dvajset kopejk.

Snopkov je plačal in se ozrl za sivim klobukom. Ta je pravkar stopil v neko trgovino. Snopkov je pohitel za njim. Vrtar ga je sprejel z ljubeznivim poklonom in mu odvezl kapo, kakor se to spodobi. Zdaj šele je Snopkov opazil, da je v kavarni. Neodločno je stal pri vhodu in plašno gledal po kavarni. Opazil je dva solidna gospoda državljani z naočniki. Razburjen je stopil k prvemu:

«Državljan, ali niste morda vi izgubili denarnice?»

«Mislim, da ne», je rekel državljani in se urno potipal za žep. «Pač, da, da, sem! Izgubil sem jo, izgubil... Temna denarnica in v nji 4900 rubljev.»

«Nate jol!» je mirno rekel Snopkov in mu izročil denarnico.

«Najlepša hvala! Oprostite...», je zajecljal državljani in utihnil, ne vedoč, kako naj se oddolži.

Snopkov se je ironično nasmešnil in s sožaljem rekel:

«Ni vredno... Malenkost...»

Vrtar je izročil Snopkovu kapo in se poklonil do tal. Snopkov mu je podaril svojih zadnjih petdeset kopejk in ponosno stopil na ulico. Do zavoda je moral skozi pet okrajev. Denarja za tramvaj pa ni več imel.

Snopkov je korakal z naglimi koraki in se vprašal:

«O čem sem neki razmišljal takrat, preden sem našel denarnico?... A, da, da! Kaj bi bilo, ako bi bil našel denarnico s 5000 rublji... N-da... Vendar nekaj najti, to je zastarel način urejevanja svojih denarnih razmer. Mirne duše se lahko reče, da je to čisto kapitalističen način... Ta najdba me pa le stane dva rublja in sedemdeset kopejk...»

Iz ruščine prev. Starogorski.

"Qu 87" v nevarnosti!

Armand Gontran je gledal na pol jezno, na pol posmehljivo na gručo mladih častnikov, ki so mu odvedli njegovo lepo plesalko, potem pa je odšel v miren kotiček poslaniške palače.

Kapitan Armand Gontran je hotel biti malo sam s svojimi mislimi. To ni igrača, ako naj človek naenkrat zavzre načelo dvajsetletne izkušnosti, in sicer zaradi pustolovščine edinega večera, zaradi — ženske.

Armand Gontran, poveljnik torpedovke «Qu 87» na kontrolni plovbi v kitajskih vodah, velika nada svojih predstojnikov in svetli zgled svojih podrejenih, se je nekoliko nasmehnil, ko je pomislil na vitko in mično postavo, ki se ji je posrečilo, da je izpremenila moža, kateri je poznal samo delo in dolžnost, v zaljubljenega mladenciča.

Klara Klavdinova. Klara, s katero se je danes na plesu poslaništva prvič seznanil in o kateri je čisto zanesljivo vedel, da bi mu mogla biti vse na svetu.

«Nisem mož, ki mnogo govori», je rekel v kratkem odmoru po tangu. «Čez nekaj ur odplove moja ladja na morje. Na vodah pri Saigону opravljajo banditi svoje nečedno delo, katero jim moramo prekrizati. Morda bo to trd oreh, ne vem. Danes nisem svoj, temveč docela vdan svoji težki nalogi... Ko pa se vrnem, Klara, vas bom nekaj vprašal...»

«Tudi jaz zapuščam danes Saigón», mu je rekla po tihem in upirala svoje oči v njegove. «Toda če se vrnem, vam bom odgovorila na vaše vprašanje, Armand...»

Nato se je pojavila peščica častnikov ter mu jo odvedla v plesno dvorano. Ostal je sam s svojimi mislimi.

«Halo, Gontran!» se je nekdo oglašil. «Ne, ne, kar sedite!» in admiral Breissac je sedel zraven njega v naslanjač.

«Qu 87» odplove čez tri ure. Zapečateni povelje. Največja opreznost! Moramo slednjič ugnati to drhal, ki preplavlja vse obrežje z omamljivimistrupi! Dobro veste, za kaj gre! Ako ne zalotite tihotapcev danes, utegne trajati to spet cele mesece! Naj se vam to danes posreči!»

Gontran se je lahko priklonil. «Potrudim se», je dejal resno.

«To vem», je pokimal admiral. «Samo bojim se, da uspeh ali neuspeh današnje ekspedicije ni odvisen le od vas. Zločinci imajo informacije iz zagonetnega vira, katerega še nismo mogli odkriti. Svoje špijone imajo v vseh krogih. Prav nič bi me ne presenetilo,» se

je trpko zasmel Breissac, «ako bi izvedel, da sem danes kateremu izmed njih stisnil roko...»

«Gospod admiral!...»

«Vem, vem...», ga je tolažil Breissac. «Toda človek nikoli ne ve... Vsakdo je danes opazil, kako je vplivala na vas lepa Klara Klavdinova. Izrečno poudarjam: ničesar ne vem o njej in z ničimer ne morem podpreti svojega sumničenja... Ampak ravno okolnost, da je tu nihče ne pozna in nihče ne ve, čemu je v Saigónu... je... vsaj... razlog za opreznost. To sem vam hotel povedati... Kar se tiče tihotapcev, ne približujte se jim preveč! Na krovu imajo baje torpede!»

Armand Gontran je še dolgo stal kakor vkovan, ko je admiral že davno odšel. Potem se je naglo vzravnaval in gledal v dvorano... Klara Klavdinova je bržčas že odšla...

*

Že nekaj ur reže jekleni prednji del torpedovke «Qu 87» valove kitajskega morja. Negibno stoji Armand Gontran na poveljniškem mostičku in skuša z močnim steklom predreti nočno temo. Mlad častnik stopi na mostiček.

«Radijska šifrirana brzozavka iz Saigóna», je javil. «Pravkar smo jo razluščili.»

Gontran je prebral brzozavko. «Slednjič vendar nekaj točnejšega!» se je oddahnil. «Ladja tihotapcev se imenuje Corvetta in je komaj pet milj pred nami. Zdaj pa s polno paro naprej!»

«S polno paro naprej!» je predal častnik povelje v strojnico. Takoj nato je dvignil slušalo telefona in signalna luč je zažarela. Trenutek nato je opazil Gontran neizmeren strah na poročnikovem obrazu. Stopil je k njemu.

«Kaj je?» je vprašal.

«Corvetta je pravkar poslala radijsko sporočilo!»

«Corvetta?...» Nekaj časa sta si zrla v oči, kakor da drug drugega ne razume, potem pa je Armand z dolgimi koraki skočil k aparatu.

«Halo... torpedovka Qu 87! Tu Corvetta... Govori A 53 iz protitihotapskega decernata... prikradel sem se na krov... da bi mogel poročati. Takoj izpremenite kurz za pet stopinj... Corvetta je položila mine v naš kurz...»

Gontran je takoj dal svoja povelja...

«Plovemo s polno paro, kakih 22 morskih milj... Streljajte kolikor mogoče iz daljave, zakaj Corvetta ima dva torpedna topova... Posadka je pripravljena na boj do zadnjega moža...»

«Telefonirajte! Dajte nam podrobno-sti o Corvetti», je ukazoval Gontran. «Kdo je še na krovu?»

«Na krovu je v tem trenutku Tse-Chua, vodja vzhodnoindijske opijeve trgovine, dvanajst mož in ena Evropejka... Zdaj se že vidijo vaše luči... Začnite streljati... Jaz se zdajle vržem z rešilnim pasom v morje. Čez deset minut boste morda slišali moje klicanje... Konec!»

... in ena Evropejka. Torej vendar... Klara Klavdinova. Klara... Gontran je strmel v temo... Klara...

Z utrujenim, čudno težkim korakom je stopil spet na poveljniški mostiček.

«Zločinci so že na dogledu!» je kričal nanj prvi častnik razburjeno. «Ali naj signaliziramo?»

Gontran je pokimal. «Postavite še pet mož, ki naj skušajo dobiti moža v valovih v roke!» je še rekel. «Tajni agent s Corvette... Moramo ga uloviti.»

Medtem je tihotapska ladja pospešila svojo plovbo. Njen namen je bil jasan: v nekaj minutah je morala priti do verige pečin, ki bodo onemogočile zasledovanje težke torpedovke...

«Svarilni strel s krna!» je ukazal Gontran. «Klara!» je pri tem šepetal. «Klara!»

«Baterija je namerjena!» je javil prvi častnik. «Naj streljamo? V nekaj minutah izgine Corvetta v megli...» se mu je tresel glas.

Gontran je še zmerom strmel predse. Klara!... Potem se je vzravnaval. «Streljajte!» je ukazal s tako čudnim glasom, da so se vsi ozrli nanj. «Streljajte!»...

Plameni so švignili iz dolge cevi in «Qu 87» se je stresla.

Z utrujeno kretljivo je dvignil Gontran daljnogled k očem. Tam, kjer je bila še pravkar Corvetta, je molelo le še nekoliko tramov iz valovja...

«Krasen strel!» je opomnil stvarno prvi častnik. «Ti zločinci so imeli gotovo strelivo na krovu...»

Gontran se je počasi obrnil. «Kurz proti Saigónu!» je hripavo velel. «Prevzemite poveljstvo! Jaz...» Zazrl se je v premočeno postavo, ki sta jo dva mornarja peljala po krovu.

«Pravkar sva ga ulovila, kapitan!» je javil eden.

Visoka Gontranova postava se je opotekla. «Klara!» je zašepetal. «Klara!»

Vitka postava se je izlupila pred njim iz težkega gumijskega plašča.

«A 53, iz protitihotapskega decernata, Klara Klavdinova, se vam javlja, gospod kapitan!» je rekla. «Ali bomo kmalu v Saigónu, gospod kapitan? Tam imam namreč zelo važen sestanek... Gre za eno vprašanje in en odgovor! Glasil se bo: da...» je še pristavila in oči so ji žarele.

Na vzhodu je počasi in veličastno vstajalo sonce...

Tango

Se pet minut je manjkalo do odhoda brzega vlaka.

«Daj mi pošten poljub, saj se ne boš zastrupil», je rekla gospa Rozalija Kočevarjeva svojemu možu in se sklonila z okna. Karel Kočevar, solastnik bančnega zavoda, je nekoliko zardel in ustregel želji svoje žene.

«Škoda, ker moram iti sama.»

«Kako rad bi šel s teboj, a so ravno prišle te nujne finančne transakcije...»

Strogo ga je pogledala.

«Upam, da ne boš doma sprejemal damskih obiskov. Ali pa me hočeš kompromitirati pred služabništvom?»

Gospa Rozalija je bila silo ljubosumne narave. Kadar se je mož količkaj zakasnil, vselej ga je zasliševala kakor preiskovalni sodnik. Iz tega so bili potem prepiri, solze in sprave. A čez nekaj dni se je jo to spet ponovilo. Gospa Rozalija ni prenesla dolgočasnja, in prizori ljubosumnosti so ji bili v zabavo.

«Ali se ti bo tožilo, Karel, ali pa si morda vesel?»

Zamislil se je.

«Karel, govorim s teboj, in ti me ne poslušaj. Na koga misliš?»

Gospa Rozalija je imela vendar strašni dar, da je brala misli svojega moža.

«Poslušam, poslušam, Rozalija,» jo je potolažil in dodal: «Pojdi v jedilni voz, tam lahko udobno študiraš prospekte.»

«Pojdem. — Hodi zgodaj spat, Karel! Kam spet gledaš? Kaj si tako ogleduješ tuje ženske?»

«Vstopite!» je zaklical sprevodnik.

Gospa Rozalija se je brž nagnila z okna in še enkrat poljubila svojega moža: «Ne pozabi, da si oženjen, Karel!»

«Srečno pot! Piši kmalu!»

«Še danes zvečer ti napišem...»

Karel Kočevar je počasi odhajal s kolodvora. Na ulici si je prižgal cigareto. Kako je dišala! Kamen se mu je odvalil od srca. Cel mesec bo imel mir. Obšel ga je prijeten občutek vrnjene prostosti. Veselo je korakal po ulicah. Saj je bil spet enkrat sam. Ustavil se je pred izložbo klobukov. Potem je stopil v trgovino in si kupil slamnik. Zadolgovno si je žvižgal.

Šel je v kavarno, kjer so se shajali navadno veletrgovci in finančniki. Karel se je s prijatelji običajno pogovarjal samo o denarju, delnicah, kurzih. Danes pa se je z borznim senzalom Mešetom zabaval le o potovanju in ženskah. Meše mu je pravil o ljubki stvarci, ki se je včeraj z njo seznanil. Bil je dober trgovec, pa tudi prijatelj galantnih pustolovščin.

«Danes se mi zdite nekako izpremenjeni, je opomnil Meše.

«Sam sem, žena se mi je pred dvema urama odpeljala na morje.»

«O, mlade dame se bodo dvignile v kurzu.»

Še nekaj časa sta se šalila, nato pa je Meše odšel. «Morda ima sestanek s tisto ljubko stvarco», si je mislil Karel in gledal za njim. «Srečni človek! Lahko dela, kar hoče. Žena se ne meni zanj. Ampak danes bom tudi jaz delal, kar bom hotel. Nimam ne seje, ne kluba — nič.»

Karel je vedel za prijetno kavarno, kamor so zahajale lepe mlade ženske. Šel je tja. Na trgu pred neko izložbo je videl mlado dekle. Bilo ji je morda osemnajst let. Karla je objel opojni vonj sveže mladosti. Najrajši bi jo bil pozdravil in ogovoril, a zdajci je od nekod priteknel mladenič, prijel deklico ter jo odvedel. Karel je šel zamišljen dalje, dokler ni uzrl velikega plakata in čital:

Hip — hop — hip — nova vesela revija v poletnem gledališču. Največja senzacija: Vsak dan razprodano. Začetek ob osmih.

Kmalu je stal Karel pred gledališčem in si ogledoval fotografije umetnikov in umetnic. Zlasti dvanajst smejočih se plesalk z dvignjenimi nožicami mu je ugajalo. V četrto od desne se je naravnost zaljubil: krasno dekle! Oh, mora jo iti gledat.

Čez eno uro je že sedel s kukulom v loži. Ko je pri četrti sliki stopilo na oder dvanajst deklet in med njimi njegova izvoljenka, se je Karel kar zamaknil. Ves navdušen je zasledoval kretnje te lepe plesalke.

Njegovi možgani so se medtem mrzlično ukvarjali z vprašanjem, kako bi se seznanil z lepo plavolasko, četrto od desne. Pogledal je na uro. Devet in pet minut! Rozalija bo že kmalu na mestu. Hvala Bogu!

V odmoru je stopil Karel k vratarju ter ga vprašal po plavolaski, četrto od desne. Vrtar ga je poučil. Karel je zapisal na posetnico nekaj besed, jo dal vratarju in mu stisnil bankovec v roko.

In glej, po predstavi je sedel Karel s plavolasko v avto. V nekaj minutah sta bila v elegantni restavraciji. Po večerji sta šla v bar pod restavracijo. Karel je žarek od sreče in plavolaska se je zadovoljno smehljala.

Pozno po polnoči sta odšla. Karel bi bil doma najrajši še malo zaplesal. Strašno rad pleše tango. Toda plavolaska danes ni mogla, ker je bila preveč utrujena. Povabil jo je torej za jutri ob petih popoldne. Dobro, plavolaska bo prišla.

Doma je bilo Karlu prijetno, imel je mir, bil je sam. Srečno se je smehljalo, ko je pomislil na lepo plavolasko. Z njeno sliko v srcu je zadovoljno zaspal.

Drugi dan je dal služabništvu prosto. V pisarno je šel samo za trenutek in tudi na borzi se ni zamudil. Kaj so mu mar kurzi in papirji! Imel je edino misel: o petih popoldne pride plavolaska.

V luksuzni trgovini je kupil nekaj reči, za plavolasko kajpak. Obložen z zavitki in velikanskim šopkom je prišel ob štirih domov.

Pripravil se je za obisk in razvil darila: najdražjo torbico, ki jo je mogel dobiti, dve čedni bluzici in tri svilene pidžame. Pogledal je na uro: čez pol ure pride.

Nestrpno je hodil po sobi. Še deset minut; če je točna, bo v desetih minutah tukaj. Pa če ni točna? Ako ne more priti? Nesmisel! Plavolaska pride, gotovo je že na poti.

Res, plavolaska je prišla, točno o petih je pozvonila. Karel je odprl.

Ko mu je podala roko, je bila tako lepa, da mu je kar srce zastalo. Poljubil ji je roko.

«Oprostite, služabništvo je danes prosto. Ampak to nič ne de, skuhal bom čaj sam.»

«Pomagala vam bom!» se je zasmejala očarljiva plavolaska.

Namesto čaja so se na mizi pojavili likerji. Višek dobre volje... Vse tri pidžame so bile kakor narejene za plavolasko.

Srečni Karel, ki je štirinajst let čakal na tak dan, je prinesel gramofon.

«Zaplesala bova!»

«Da!» se je razveselila plavolaska.

«Kaj najrajši plešete? Jaz tango.»

«Jaz tudi,» je soglašala.

Karel je prinesel dve sto plošč. In iskal je Schubertova serenada, Straussov valček, polka, boston, menuet, četvorka... Vse, samo ne tango.

«Kje je kak tango?» je zagodrnjal.

«Predvčerajšnjim sem jih imel v roki.» Pomagala mu je iskati. Zdajci je nekdo močno pozvonil. Prestrašeno sta se spogledala. Pozvonilo je drugič, tretjič, močno, z vso silo.

Plavolaska se je skrila za knjižno omaro. Karel je odprl. Pismonoša. Pošiljka z zračno pošto. Velik ploščat zavitek. Pošiljatelj: Rozalija Kočevarjeva.

Karel se je vrnil v sobo. «Ne boj se, dragica, to je bil samo pismonoša.»

Odprl je zavitek: bila je gramfonska plošča. Naglo je prebral spremno pismo:

«Dragi Karel!

Krasne so male, pestre školjke, ki jih morje neprestano meče na breg. Sedim na bregu in se spominjam. Ali se ti kaj toži, Karel? Mesc bo pretekel kakor voda, kmalu si spet zapleševa tango. Tukaj je polno lepih mladih mož, a jaz se zanje ne menim. In ti? Ali si mi zvest?

Pošiljam ti najnovejši tango. Gotovo ga boš vesel. Boš vsaj videl, da vedno mislim nate. Napiši mi, kako ti je ugajalo. Na svidenje! Tvoja Rozalija.»

Karel je veselo zaklical: «To je ime nitno, tango je prišel kakor nalašč!»

Položil je ploščo na gramfon. Zazvenel je sladki tango. Karel je nežno objel plavolasko. Toda komaj sta napravila nekaj korakov, je sladka melodija prenehala in začul se je energičen glas:

«Karel! Ti lump! Kaj pa delaš?»

Karel je prebledel, zamrazilo ga je po hrbtu. Zašepetal je: «Za Boga, moja žena!»

Dva siva modrijana

Prestrašena plavolaska je zlezla pod divan.

«Kdo je bil to?» je zakričala plošča.
«Ampak, Rozalija!» je zajecjal Karel. «Saj sem vendar sam doma!»

«Ne laži! Vse vidim! Nesramna deklina! Ven!»

Plavolaska je zbežala iz stanovanja kakor iz uma.

«Kaj pa leži tamle na divanu?» je zavreščala plošča.

Karel je pograbil kombinežo in jo vrgel pod divan.

«Nič ni tam!»

«Vse vem. Komaj odnesem pete z doma, že...»

«Odpusti mi!» je zajecal Karel.

«Ne! Ko se vrnem, ti populim še tistih pet las, ki jih imaš. In kako ti je všeč, dragec, moj glas na plošči?»

Plošča je utihnila...

Življenje Jacka Londona

Bivšemu farmarju, majhnemu stavbenemu podjetniku Johnu Londonu in njegovi drugi ženi Flori se je dne 12. januarja 1876 rodil sin. Ker nista bila ne oče ne mati člana kake priznane cerkve, niso otroka nikoli krstili. Imenovali so ga Johnnieja do dne, ko si je sam vzdel ime Jack, s katerim je kasneje zaslovel po vsem svetu. Varuhinji njegovih otroških let sta bili zaradi materine bolehnosti največ «mammy Jenny», čisto-krvna črnka, in Jackova po poli sestra Eliza, hči očetove prve žene.

John London, človek z dežele in v denarnih rečeh staroverskih nazorov, ni bil kos poslovni širokopoteznosti, ki se je jela razvijati na ameriškem zahodu. Kmalu je moral opustiti svoje podjetje in vstopiti v službo. Ko sta otroka obolela za hudo davico in le komaj ušla smrti, sta se oče in mati preselila z njima na kmete, v Oukland, na ono stran zaliva. Ta kraj s svojim širokim razgledom po morski gladini je že zgodaj vcepil Jacku hrepenečo ljubezen do daljav.

Johnnie in njegovi sestri Eliza in Ida so hodili že v šolo, ko se je staršem po hudih bojih spet nasmehnila sreča. John London se je vrnil na prejšnjo stran zaliva, si najel farmo s pet in sedemdesetimi orali sveta in prideloval na nji največ krompir, najboljši, ki je prihajal v San Franciscu na trg.

Med Anglosasi «starega ameriškega plemena» ter irskimi in italijanskimi priseljenici so tekla Johnnieju otroška leta, ne da bi bil kdorkoli v njem slutil pisateljski poklic. Toda osemletni deček je nekje iztaknil nepopoln izvod Ouidovkinega romana, ki je Johnnieju in sestri Elizi silno razburil domišljijo. Strast do branja ga je prevzela še vse bolj kakor ljubezen do delavnega, rodovitega življenja, ki ga je obdajalo na oče ovi farmi. Du Chaillujevi potopisi in Irvingova «Alhambra» so mu širili razgled v svet. Elizi je slikal, kako bo sta kdaj živela v stanovanju, ki bo vse napolnjeno s knjigami, toda Eliza se je s šestnajstim leti omožila, in Johnnie je ostal sam.

Nekaj mesecev po tej izgubi so se pri očetu spet oglasila suha leta. Moral je opustiti farmo in se je s tem, kar je rešil, preselil v Oukland, kjer je našla rodbina nedaleč od Elize novo ognjišče. Deček je tu postal strasen obiskovalec javne knjižnice, obenem je pa spoznal, da se mora tudi sam potruditi za svoj obstanek. Kakor toliko ameriških

dečkov, je ob treh zjutraj na cesti prodajal časnike, potem sedel v šoli, zvečer spet prodajal časnike, ob sobotah pomagal ledarju, ob nedeljah pa postavljajl pijanim Holandcem keglje. «Vsako stotinko sem oddal doma, oblečen sem pa hodil kakor strašilo.» Pometal je prodajalne in beznice — kaj je pa hotel? John London se je bil po vrhu vseh nezgod še ponesrečil (na železnici) in je moral biti po okrevanju vesel, da je dobil skromno službo pri policiji.

Nižjo šolo je Jack — tako se je zdaj imenoval — dovršil s trinajstimi leti. Sklepne slovesnosti se ni udeležil, ker ga je bilo sram revne obleke. Po odhodu iz šole je jel porabljeti svoj skopi prosti čas v to, da se je v starem čolnu na jadra skital po zalivu in ribaril. Postal je drzen jadralca, ki se je mogel malokateri star mornar meriti z njim. To življenje ga je zanašalo med vsake vrste ljudi, med tihotapce opija, med potepuhe in pijance. Petnajstleten je dobil posel v tovarni za konzerve, kjer je moral delati po osemnajst, dvajset, da, tudi še več ur na dan.

Vendar «hotel sem biti tam, kjer piha veter pustolovščine». Pridružil se je «roparjem ostrig», ki so kradli slastne školjke s tujih gojišč in jih spravljali na trg. To početje je bilo kaznivo, a prinašalo je nedosežno več romantike kakor hlapčevanje pri stroju. Od ribarskih tatov je predsedal k ribarski policiji, od te pa za mornarja na trojambornico, ki je bila namenjena na Japonsko in v Beringova morja, tjulnje lovit. Ta vožnja čez Tihi ocean k neznanim obalam in čarom vzhajajočega solncea, v jokohamska mornarska zabavišča, je za nekaj časa nasitila njegovo lakoto po prigodah. Namenil se je, da se po vrnitvi v San Francisco oklene stalnejšega dela — in če le mogoče — učenja.

Delo je dobil v predilnici za juto. Po deset in več ur na dan. Še malo, pa bi bil brez sledu utonil v brezumni množici. Rešil ga je razpis lista «San Francisco Call», ki je ponujal pet in dvajset dolarjev za najboljšo črtico do dva tisoč besed. Na mateino prigovarjanje je opisal «Tajfun ob japonski obali» in dobil prvo nagrado — on, delavec iz predilnice in bivši mornar, medtem ko sta bila drugi in tretji nagrajenec dijaka z vseučilišča. A ta uspeh je ostal za delj časa osamljen in za Jacka Londona se je pričela vrsta novih doživetij.

Naveličan izkoriščanja v predilnici je izprosil službo kurjaškega pomagača v elektrarni ouklandske cestne železnice — z namenom, da bi se s te najnižje stopnje povzpел do elektrotehnika. Toda strahoviti napor, s katerega se je vračal zvečer tako izmučen, da je za mizo zaspal in sta ga morala oče in mati dobesedno odnesti v posteljo, ga je užugal. Delo mu je presedlo, komaj še pravčasno, da se ni ugonobil. Željan prostosti se je pridružil slavni «Kellyjevi armadi» brezposelnih in skitalcev, ki so jo prestrašene mestne občine na svoje stroške hranile in odrivale iz kraja v kraj. Po nekaj mesecih «pohodov» in trampskih potovanj pod železniškimi vozovi se je, gnan od jesenskega mraza, kot ladijski kurjač vrnil iz Kanade v San Francisco.

To pot je bil njegov sklep storjen. Vsak up, da bi si mogel z ročnim delom odprei pot v boljšo prihodnost, ga je bil zapustil. Ker so se bile doma razmere toliko izboljšale, da Jacku ni bilo več treba prispevati h gospodinjstvu, se je s prirojeno žilavostjo in s strastno vnemo lotil učenja. Hotel je priti na univerzo, ki se mu je zdela prag do uspeha, kajti neprecenljive vrednosti pisateljskega daru, ki se je skrival v njem, se še ni zavedal. Že v tem času, ko je hodil v Ouklandu na gimnazijo, je bil prepričan socialist, kar je ostal do svoje smrti. Da, celo policija ga je prijala, ko je nekoč javno oznanjal svojo vero v pravičnejši red na zemlji.

Želja po izobrazbi ga je gnala tudi v «Diskusijski klub Henryja Claya», kjer se je prvič v življenju srečal z dobro vzgojenimi dekleti iz «boljše družbe». Po prvi ljubezni z dekletom «Haydée», ki jo je bil doživel za svojega robovanja v predilnici, je tu našel deklet «dekle-lilijo», hladno, ponosno plavalasko, ki ni bila majhnega pomena za nadaljnji razvoj njegove mladeniške duše. Jack je videl v nji zastopnico poduhovljenega ženskega tipa in se rad vdajal omikanemu ozračju, ki je vladalo na njenem domu.

Napredovanje v gimnaziji se mu je zdelo prepočasno. Lotil se je učenja na svojo pest. In res: po osemnajstih mesecih silnega duševnega napora je bivši mornar, predilniški delavec in železniški potepuh Jack London napravil vseučiliški sprejemni izpit. Bil je dijak, v svojem enaindvajsetem letu, čeprav je

bil v teh dveh desetletjih že toliko izkusil in doživel! Z vprašanjem, kako naj se pretolče še štiri leta na univerzi, si ni belil glave.

Njegova vedoželjnost je bila nenasitna. Angleški jezik in književnost, biologija, francoščina, mimo tega pa še kar moči mnogo zgodovine in filozofije. Predavanja mu niso zadostovala, požiral je knjigo za knjigo. Zdaj je že videl svoj cilj: postati velik pisatelj. Ukvarjal se je z glasbo, poezijo, globokimi gospodarskimi in političnimi spisi. Spoznaje, da je vseučiliški študij jalov za njegov življenjski namen, ga je prevzemalo vse bolj in bolj. Poizkušal se je v vseh slovstvenih oblikah in presedel vse noči ob svakovem pisalnem stroju. Rokopis za rokopisom je nosil na pošto, rokopis za rokopisom je prihajal nazaj, ne da bi omajal Jackovo vedro zaupanje vase.

Toda stari John London je hiral. Pljuča, ranjena v državljanski vojni, so mu delala čedalje hujše preglavice. Iz ljubezni do njega in do matere se je Jack sklenil vrniti k ročnemu delu, naj se mu je še tako upiralo. Našel ga je v parni pralnici belmontske vojaške šole. Tu se ni imel kdaj ukvarjati z ljubljenimi knjigami, spet je bil topa delovna žival. Vendar ni izgubil poguma. Obupal je šele, ko so delodajalci iz nevoščljivosti zavrgli njegov predlog za zboljšanje pralnega stroja, ki bi mu bil omogočil branje, medtem ko bi ga bil nadzoroval. Jack London je vzel to na znanje in obrnil pralnici hrbet.

Prav tedaj — bilo je leta 1897. — je iznova izpreletela Ameriko beseda «Zlato!» Tisoči in tisoči so vstajali in drli na sever, v Klondike na lov za rumeno srečo. Tudi Jack London se je odpravil in s svojimi tovariši po nezasišanih naporih in nevarnostih med prvimi prekoračil Chilkootski prelaz. Kdo ve, kakšne zaklade bi si bil nakopičil in kako bi se obrnilo njegovo življenje, da ni zaradi pomanjkanja presne zelenjave in hrane obolel za skorbutom. Opešal je tako, da se je moral vrniti.

Med njegovo odsotnostjo je bil oče umrl in mater so trle hude denarne skrbi. A vendar sta bili z Elizovo veseli, ko sta videli Jacka spet doma, bolj zagorelega in krepkega kot kdaj. Pustolovski izlet na sever mu je bil vsaj telesno v korist.

Kaj zdaj? Jack je moral skrbeti za mater. Edina poklica, ki se jih je bil izučil, sta bila mornarski in pralski. Na morje zaradi doma ni smel, v ouklandskih pralnicah ni bilo dobiti dela. Na pisateljstvo se v teh razmerah ni upal misliti. Ura, kolo, dežni plašč — vsa njegova osebna last je kmalu ležala v zastavljalnici. Tedaj se je iznova lotil pisanja. Še nekaj neuspehov, a januarja meseca 1899. leta je «Overland» priobčil črtico «To the man on trail», ki ji je februarja meseca sledila druga, «The white Silence» («Beli molk»). Velikodušni urednik mu je vsako črtico plačal po sedem in pol dolarja, ob ljube, «da bo delal zanj reklamo». Toda črtici sta

Slikar-grafik Elko Justin: Jack London

zbudili pozornost. Prvi korak je bil storjen. Januarja meseca 1900 že piše prijatelju: «Svoj delovni obrok sem zvišal na tisoč pet sto besed na dan, dokler se ne rešim iz stiske.»

*

Mnogo pozornosti in navdušenja sta zbudili med našimi naročniki obe knjigi Jacka Londona, ki ju je izdala založba «Evalit». To sta bili «Joe med pirati» in «Mala gospa velikega doma». Naši naročniki so večkrat izrazili željo, da bi jih naša revija podrobneje seznanila z življenjem toli zanimivega avtorja. Tej želji skušamo z objavo tega članka ustreči. Avtor članka se je v glavnem opiral na biografijo Jacka Londona, ki jo je napisala pisateljica druga žena Charmiana Londonova.

Komaj se je tako nekoliko izmotal, je presenetil znanca — še bolj pa znanke — z novico o svoji ženitvi. Tista, ki jo je povedel na poročni urad, ni bila ne «lilija» Jackovih gimnazijskih let, ne njegova duševna prijateljica iz zadnje dobe, mlada ruska židinja Ana Strunska, s katero sta pismeno in osebno nenavadno globoko vplivala drug na drugega. Bila je Bessie Maddern, dokaj nekazno in vsakdanje bitje; Jack se je bil odločil zanjo, ko je pomagala

Londonovim pri selitvi v drugo, prijaznejšo hišo. Takoj povemo, da zakon ni bil srečen; komaj tri mesece po poroki je morala mati zapustiti sinov dom in se nastaniti drugje. A vrsta pisateljevih uspehov se je nadaljevala. Izšel je «Volkov sin» in za njim še nova dela. Londonove revščine je bilo konec.

Morda je bralcu vprašanje na jeziku: zakaj je bil naš opis Jackovih mladih let tako obširen? Obširnejši, kakor bo pravi pisateljski življenjepis slavnega književnika, ki se šele zdaj pričinja? Pač le zato, ker je bilo to življenje siromašnega dečka in neugnanega mladeniča samo v sebi najkrasnejša pesem silne volje in junaške, vse ovire podirajoče delavnosti, s katero je Jack London že v začetku svojega življenja in tudi kasneje zmerom izpričeval svojo pogostno trditev: da je pisateljstvo resen cilj, ki terja enako težkih in še težjih naporov kakor katerisibodi človeški smoter. Do konca je ostal človek dela, do konca se je tudi zavedal svojega pravega mesta med ljudmi. V tej zavednosti ga je še posebno potrdilo bivanje v Londonu leta 1902., ko je imel priložnost, da je spoznal nezasišano bedo v razvpitem East-Endu. — siromašni četrti britske prestolnice. Sad

njegovih londonskih opazovanj je knjiga «Prebivalci brez dna». Sam pravi, da ga «nobena druga ni stala toliko solza in srčne krvi».

Ko se je jeseni leta 1902. vrnil na vzhod, so ležale pred njegovimi zavzetimi kritiki razen pravkar omenjene knjige še tri nove. Njegova slava je rasla, a sam s seboj ni bil v miru. Čeprav nam ni bog ve kaj znanega o notranjih nesoglasjih njegovega zakona, vendar vemo, da je živel Jack London, oče dveh deklic, življenje brez sreče in zadovoljstva. Ob nepretrganem literarnem delu, čigar sad so nadaljnje mojstrovine «Klic divjine», «Morski volk» in «Bog njegovih očetov», je njegova osebna duševna drama dozorevala. Poleti, v dolini Glen Ellen v Sonomski grofiji, kjer je s svojci po gozdovniško taboril v šotoru, je dozorila. Rusko-japonska vojna leta 1904. je prišla kakor nalašč. Jack je poiskal pripravno stanovanje za mater, drugo stanovanje za ženo in hčerki ter se vkrcal kot Hearstov vojni dopisnik, s trdnim sklepom, da se v stare razmere ne vrne več.

Pot na vzhodno azijsko bojišče je bila jalova. Japonski glavni stan je metal dopisnikom vsa mogoča polena pod noge, da bi tem boljše zavaroval svoje načrte. Jack London je bil menda edini, ki je prodril v bližino fronte, a tu je v nepremišljenem vzkipu pretepel vojaka, ki ga je bil okradel. S tem si je nakopal srd japonskega poveljstva in le solidarnost ostalih dopisnikov ga je rešila, da ni bil ustreljen. Moral se je vrniti v Ameriko.

Jack London še ni bil utegnil stopiti na domača tla, ko je žena sprožila ločitveno tožbo in z njo vred ves običajni plaz škandalov in sumničenj. Odločilo se je dne 2. avgusta brez toženčeve navzočnosti. Pisatelj, ki je moral zdaj ustvariti svojima otrokoma nov dom, se je jel ugonabljeni v nečloveškem delovnem naporu. Izmed del, ki jih je drugo za drugim pošiljal v svet, so posebno zanimive zgodbe iz Klondika pod naslovom «Vera ljudi» in prekrasna pasja zgodba «Beli derač», v kateri obrača snov «Klica divjine» in vodi svojega četveronovega junaka iz divjosti v civilizacijo. Poleg tega se je pridno odzival prošnjam za predavanja, bral iz svojih del in s ponosom izpovedoval svojo socialistično vero: «Revolucija je pred durmi. Naj jo zadržijo, kdor jo more!» Ko je v začetku leta 1905. nastopil pred losangelskimi socialisti in ga je predsednik uvedel kot «globokega učenjaka, literarnega veleuma in največjega ameriškega pisatelja», je Jack London vstal, rekoč: «Tovariši delavci! Hvala, s katero me je obsul predsednik, mi ni bila všeč, kajti preden so mi dali katerega si bodi teh nazivov, ki mi jih predsednik tako radodarno odmerja, sem delal v tovarni za konzerve, nato v tovarni za usoljeno meso, se potegoval pri Murrayju in Readyju za navadno delo, bil mornar pred jamborom in mnogo mesecev v vrstah brezposelnih iskal za-

služka. Proletarski del svojega življenja čislam najvišje in k njemu se bom priznaval, dokler bom živ.»

Februarja meseca si je izpolnil davno željo. Mala jadrnica «Spray», njegova last, je privrkat odplula po gladini domačega zaliva. Ob istem času je sprejel socialistično kandidaturo za oaklandskega župana, vedoč, da ne bo izvoljen. «Ko bi imel le količkaj upanja, bi ne dal svojega imena na razpolago», je smeje se rekel prijateljici. «In če bi me vendarle izvolili, bi najbrže pobegnil na morje ali odšel s teboj kam drugam.»

Ta prijateljica — Charmian Kittredge — je kmalu postala Jacka Londona druga žena. Častilci velikega pisatelja smo ji dolžniki za življenjepis, ki odpira dragocene poglede v Londonov razvoj in njegovo delo. V Sonomski dolini («Dolini meseca», njegovega kasnejšega romana) je kupil 129 oralov zemlje, ki ga je njena čista, gozdnata lepota navdajala s hrepenenjem. A preden se je utegnil lotiti ureditve zaželenega doma, sta potovala z novo tovarišico iz Chicaga (kjer sta se poročila) preko Jamajke, Kube in ribiških rajev ob južni obali Zedinjenih držav v New York. Ko se je vrnil na svoj «blagoslovljeni ranč», je bil spet ves pisatelj, gospodar in — ladjedelec. Hotel si je zgraditi majhno jadrnico za široko morje. Nove in nove snovi iz življenja v Aljaski so — mimo drugih — čakale oblikovanja. Toda neutrudljivi knjigotvorec jih še ni bil spravlil vseh na papir, ko ga je prevzela druga, prazgodovinska snov, iz katere se je porodil mojstrski roman «Pred Adamom». Po strašnem potresu dne 18. aprila leta 1906., ki je razdejal San Francisco, je jel pisati slavni socialni roman «Železna peta» — kakor navaja žena v svoji knjigi — «ameriškim socialistom v svarilo, da bodo vedeli, kaj bi se utegnilo zgoditi, ako pri volitvah ne store svoje dolžnosti». Naslednje leto je bila «Cesta», zbirka spominov iz Londonovih potepuških dni. Za njegovo pisateljsko samozavest je značilno, kar pravi o tej knjigi v nekem pismu: «Pišite, da sem s Cesto podal sodrži krepelce, s katerim bo lahko udrihala po meni. Kaj za to? Sodrge mi ni mar. Ne more me raniti. Hvala Bogu, za sodrgo ne živim.»

Zaradi zmede, ki jo je potres napravil v ladjedelstvu, se je dogotovitev njegove jadrnice močno zavlekla in ga pahnila v hude težave, kajti namesto deset tisoč, kolikor je računal, je požrla gradnja ladje trideset tisoč dolarjev. Toda Jack London je imel velike namene. Hotel je obpluti vso zemeljsko oblo, se navžiti vseh lepote Južnega morja in daljne Azije, ostati po nekaj mesecev v vsaki evropski državi in pošiljati mesečniku, s katerim se je pogodil, iz vseh krajev opise, ne vstevši knjig, ki so mu bile na misli. Nekaj teh načrtov je tudi res izvršil. Razen nedokončanega potopisa o svoji vožnji s «Snarkom» (tako je bil krstil jadrnico) in razen poznejših knjig, ki se ko-

likor toliko dotikajo Južnega morja, je obrodila njegova velika pustolovščina te-le sadove: «Otok Berande», «Južnomorske zgodbe», «Hiša ponosa», «Sina solca». Mnogo jih je, ki vidijo v teh delih, prežetih z bleščavo južnega solca, višek Londonovega umetniškega ustvarjanja.

Toda južno solnce se je maščevalo. Ko sta z ženo po dveh letih priplula v Avstralijo, je Jack London obležal bolan. Udje so mu otekali, koža se mu je lupila, nohti na nogah so mu zrasli v enem dnevu in v eni noči tako debeli, kakor so bili dolgi. Ultravijoličasti žarki tropske pripeke so mu razjedali tkivo. V Sydneyu je moral odsloviti mornarje, prodati ladjo za desetino lastne cene in se vkrcati za «Zedinjene države». Dne 24. julija leta 1909. je bil spet doma, kjer se mu je zdravje kmalu vrnilo.

Na svojem posestvu si je Jack London uredil gostoljuben dom, ki ni bil nikoli brez gostov. A tudi pisateljevo delo ni zaostajalo. Izdal je zbirko «Izgubljeni obraz», «Malo gospe velikega doma» in avtobiografski roman «Martin Eden», v katerem London zanimivo poučuje nekega kritika: «Vaše tolmačenje ni pravilno. Martin Eden ni bil socialist. Narobe... Bil je izrazit individualist najskrajnejšega Nietzschevega kova.» Kmalu nato je izšel «Goreči dan», spet roman iz življenja na belem severu.

Od božiča leta 1909. je gospa Charmian pričakovala otroka. Hiša je bila polna svetlobe, Jack kakor prerojen. Dne 19. junija se je dete rodilo, na žalost samo za poldrugi dan. In spet sta morala zakonca iskati svojo srečo v svetu okoli sebe.

Sredi oktobra je imel Jack spet jadrnico, to pot za obrežno plovbo, ki ju je ponesla na razvedrilen potep vzdolž kalifornijskih obal. Decembra meseca sta iznova tonila v gradbenih načrtih in denarnih skrbih. V banki je bilo samo še pet sto dolarjev — to je pomenilo nove knjige: izšel je «Smoke Bellew» in takoj za njim «Sin solca», ki je tudi po Londonovi lastni sodbi eden izmed vrhuncev njegovega ustvarjanja. Ob tem neutrudljivem delu si je še utrgaval čas za skoraj vsakdanje goste, ki jim je bila hiša zmerom odprta. Vendar je skrbno pazil, da mu zaradi njih ni bilo treba krčiti delovnega obroka. Tiskani listek, ki ga je pogosto prilagal svojim pismom, jih je opozarjal: «Vstajava zgodaj in dopoldne delava. Zato vidiva svoje goste šele popoldne in zvečer. Med sedmo in osmo uro lahko zajtrkujete. Obedujemo pa vsi skupaj ob dvanajsti uri trideset minut. Tu boste lahko po mili volji delali, če imate kako delo...»

Jack London, ki je bil ob začetku svoje poti tako korenito okusil revščino, je zdaj pogosto doživljal občutke človeka, ki se obračajo do njega s prošnjami za denar. Odbijal jih je le tistim, ki so že naprej kazali, da se zavedajo uspeha. Drugače je imel odprto roko: «Denar je dober samo te-

daj, če si morem zanj kaj kupiti. Kupujem si srečo, ko osrečujem z njim druge ljudi. Le nikar ne kopičite denarja! Saj ga ne moreš vzeti s seboj, kadar kreneš na pot v temo!»

Gospodarstvo na posestvu se je lepo razvijalo, število žrebet in telet se je množilo, in nova hiša iz opeke je počasi rasla iz tal. Začasno so Londonovi stanovali v stari hiši sosednjega, nekdanj vinogradniškega posestva, ki ga je bil Jack dokupil. Tu si je uredil življenje po svojem okusu. A novo leto je našlo dvojico spet v New Yorku: London se je to pot za nekaj časa predal izkušnjavam pijače, ki jih je tako mojstrski opisal v svojem romanu «Kralj Alkohola». New York je nanj — kakor velika mesta vobče — že od nekdanj razdiralno vplival.

V začetku marca leta 1912. sta Jack in Charmian, namesto da bi se po železnici vrnila domov, odplula na stari štirijambornici «Dirige», da bi okrog rta Horna po ovinku prišla v Oukland. Na tej dolgi vožnji je London dokončal svoj roman «Dolina meseca», ki je eno njegovih najodličnejših del. Dne 2. avgusta sta bila spet v Ouklandu. Toda preden sta se utegnili ogreti ob domačem ognjišču, je že potrkala na njuna vrata nesreča in terjala v žrtev drugega otroka, ki sta ga pričakovala za mesec marec. Nato je prišlo razočaranje s knjižno izdajo «Kralja Alkohola», dolga suša in nadloga kobilic, ki so opustošile kalifornijske doline. In še ni bilo konca. Julija meseca 1915 je Jack obolel za vnetjem slepiča; komaj se je vrnil iz bolnišnice, mu je legla žena. Nista še okrevala, ko je dne 22. avgusta sredi noči nastal požar, ki je do tal uničil Londonovo novo hišo. Vse je bilo treba pričeti znova.

Najhujše je bilo pa to, da so se jele pojavljati v Jackovem jeklenem zdravju vznemirljive razpoke, posledica nestalnega življenja v mladih letih, naporov, preobilnega kajenja in nepriemerne, največ mesne in konzervne hrane. Pri srcu je kluvalo, želodec je odpovedal pokorščino, spanje ga je zapuščalo in jed mu ni dišala. Name-ra, da bi se pogodil z nekim tdnikom za vrsto člankov s potovanja okoli sveta, je izpodletela; v tem so se začeli v Mehiki nemiri, in Jack London

se je aprila meseca leta 1914 odpravil na kraj dogodkov kot poročevalec. Do vojnih spopadov sicer ni prišlo; pisal je le sestavke o splošnih rečeh, ki jih je opazoval, a tega je bilo kmalu konec, kajti po nekaj tednih je obolel za grižo in vnetjem prsne mreže. Čeprav je bilo v njegovem telesu še dovolj moči, da se je izvil iz objema smrti, se je moral vendar vrniti domov.

Izbruh evropske vojne ni menda nikogar tako strašno presunil kakor Jacka Londona. Njemu, ki je bilo vse njegovo delo visoka pesem življenja in človečanstva, se je morala zdeti misel na klanje narodov nemogoča. Odbil je vse ponudbe, da naj gre v Francijo za vojnega poročevalca. «Zdaj napišem pasjo zgodbo», je rekel ženi — nemara zato, ker je bil obupal nad ljudmi? — Ta pasja zgodba je «Otočan Jerry», ki je kmalu dobil nasprotje v knjigi «Mihael, Jerryjev brat». Le-ta ni samo prelestna povest, ampak tudi goreč propagandni spis zoper neusmiljeno «dresiranje» divjih živali.

Marca meseca leta 1916. je dvojica spet odplula na Havajske otoke, kjer se je Jack London željno predal krepilnemu čaru Južnega morja. Toda njegovo zdravje je šlo naglo po zlu, tem bolj, ker ni hotel ubogati zdravnikov in se okleniti rastlinske hrane. Bolečine so postajale neznosne. Telesno gibanje se mu je upiralo. Marsikaj kaže, da je slutil svoj bližnji konec. Dne 7. marca je iz Honolulu sporočil vodstvu socialistične stranke svoj izstop, sklicujoč se na to, da je stranka zabredla iz razredne borbe v kompromis. «Ako se plemena ali razredi ne bodo znali vzdigniti in z močjo svojih mišic in svojih možganov izsiliti svetu svobode in neodvisnosti, tedaj ne bodo teh kraljevskih dobrin nikoli dobili v last... in bodo to, kar so v preteklosti zmerom bili — manjvredna plemena in manjvredni razredi. — V imenu revolucije Vaš Jack London.»

Ko se je avgusta meseca vrnil s Havajskih otokov, se to stanje nikakor ni izboljšalo, ampak narobe. Nujna poslovna pogajanja, nova gradnja hiše, ki je bila pogorela, vse je zaostalo. Tudi seznam Londonovih spisov iz tega časa obsega le še kratke povesti. Z romanom «Cherry» je prišel komaj do

polovice. Doma ni več zapuščal. Popoldne je spal in vstajanje mu je bilo zmerom napor, ki ga je le z muko zmagoval. Še vedno je rad snoval načrte; zadnji čas je govoril o nameri, da ustanovi na svojem posestvu trgovino z mešanim blagom, šolo in poštni urad... A vsa njegova okolica je že vedela, da mu ni rešitve. «Gastrointestinalna oblika uremije», so pravili zdravniki v svojem učenem jeziku.

Dne 21. novembra zvečer je pokazal ženi kup brošur in časopisov in s tihim, mrtvim glasom dejal: «Glej, koliko moram nocoj še prebrati», in čez čas: «Tovarišica, tovarišica — ti si vse, kar imam — poslednja bilka, ki se je oklepam — edino, kar me še ohranja živega. Če me ti ne razumeš, sem izgubljen. Ti si vse, kar imam.» Kako uro je počival ob njeni strani, nato ji je mahoma položil roke okrog vratu. «Tako truden sem, ker pre malo spim. Leč pojdem.» Vstal je in še skrivnostno dodal: «Hvala Bogu, da se ničesar ne bojiš...»

Drugo jutro so ga našli v postelji nezavestnega, umirajočega. V nedeljo, dne 26. novembra so pokopali njegov pepel na griču blizu doma in zavalili na grob rdečo skaljo iz razvalin pogorele hiše.

Dela Jacka Londona so prevedena na vse jezike sveta. Tudi v slovenščini jih imamo nekaj, čeprav še davno ne dovolj: «Mala gospa velikega doma» in «Joe med pirati» v izdaji založbe «Evalit» sta izmed najlepšega, kar je ustvaril.

Bralec tega sestavka morda pogrša splošne ocene Londonovega dela. Namesto obširne in globokomiselnje razprave mu lahko navedemo preproste besede enega iz mnogih sožalnih pisem ob pisateljevi smrti:

«Opisoval je nižine življenja s persom, katero sta vodili ljubezen in grenka izkušnja... Živel je z izobčenimi, z izgubljenimi in z živalmi... In opisoval je njih tragično življenje, kakor ga ni opisal nikoli nihče... Dokler bo kaj človeških src, ki so do vzetna za nežno ljubezen, in dokler bo kaj poštenih duš, ki se upirajo okrutnosti in zatiranju, toliko časa bodo živele knjige Jacka Londona in ljudje jih bodo brali.»

IVAN CANKAR

1918 — 1938

*Že dvajset let? Ko se ob zgodnji krsti
Župančič, drug Tvoj, iste vesne ptič,
zahvalil je za Tvoj pravični bič,
ki si vihtel ga v svoji dlani čvrsti,*

*ko truden, bolnim bednikom pajdaš,
si Hamleta izvolil si za brata,
z Jernejem trkal na krivična vrata,
preganjal svetohlinstvo, temo, laž,*

*da si nam lahko, ko je vstajal dan,
s poslednjo pesmijo Podob iz sanj
zapustil najsvetejšo oporok*

*in z njo za zmagovito trikoloro
nas vodil na okrvavljeno goro
svobóde: DOMOVINA, MATI, BOG.*

d' Artagnan

Nekaj značilnih citatov iz nesmrtnih Cankarjevih del

Slikal sem noč, vso pusto in sivo, polno sramote in bridkosti, da bi oko tem silnejše zakoprnelo po čisti luči. Zato je bila moja beseda, kakor je bila trda in težka, vsa polna upanja in vere. Iz noči in močvirja je bil v nebeške daljine uprt moj verni pogled — vi pa ste me razglasili za pesimista.

*

Trdna je moja vera, da napoči zarja tistega dne, ko naša kultura ne bo več krizantema siromakova, temveč bogastvo bogatega... Moje delo je slutnja zarje, vsaka moja beseda in vse moje življenje. Že slišim dleto, ki kleše granitni temelj novi zgradbi.

(Bela krizantema)

*

Človek roma po slovenskih deželah, malodušen klone glavo in žalostno je njegovo srce. Narod, enkrat blagoslovljen, devetkrat obsojen, kako si živel, kaj si doživel? Tvoja dolga povest je povest o siromaku betežnem, ki vstaja, vstati ne more... Otrok si bil, pa že suženj! Psovka ti je nauk delila, palica ti ga je vtepala... Močan si, o slovenski narod! Narod mehkužnik bi dušo izdihnil, ti pa, tisočkrat ranjen, v trpljenju utrjen, ti komaj zmaješ z rameni po težko sovražno pestjo in praviš: «Nikarte! Ta burka je stara že tisoč let!»

(Kurent)

*

«Očenaš, kateri si v nebesih... tvoje pravice iščem, ki si jo poslal na svet! Kar si rekel, ne boš oporekel; kar si napisal, ne boš izbrisal! Ne v ljudi ne zaupam, ne v svojo pravico ne zaupam, v tvoje pismo zaupam. Očenaš, kateri si v nebesih... neskončno si usmiljen, daj beračem vbogajme; neskončno si pravičen, daj delavcu plačilo! Oblagodari hlapca, ki je pravice lačen in žejen, nasiti ga in napoji! Samo ukaži, pa bo živa tvoja beseda in bo napolnila vsa srca, da bodo spoznala pravico!... Očenaš, kateri si v nebesih... ne izkušaj jih predolgo, dotakni se s prstom njih oči, da bodo čudežno izpregledale; in tudi svojega hlapca ne izkušaj predolgo, ker je že star in nadložen; in potolaži ga, ker je potr in slab od bridkosti! Očenaš, kateri si v nebesih...»

(Hlapec Jernej in njegova pravica)

*

Vsak človek, tudi najsiromašnejši, ima v hiši svojega življenja posebno kamrico, za katero nosi ključ zmerom seboj in ga ne posodi nikomur. Gostu odpre gosposko izbo, prijatelju klet, popotniku svisli; te kamrice pa še bratu ne. Tudi sam prestopi njen prag le ob največjih praznikih, ob urah usodnega spoznanja, najvišjega veselja, najgloblje žalosti in v predsmrtnem strahu. Vanjo spravi, kar je kdaj od srca ljubil.

(Podobe iz sanj)

Pogovor s profesorjem Osipom Šestom

o gledališki reviji

«Kako se je pričelo?»

Tole vprašanje je kar kočljivo! Po tistih tednih, ki so namenjeni počivanju nas vseh, onih, ki delajo gledališče in onih, ki hodijo poslušat in gledat, bi skoraj dejal, da se vrne vse korajžno na delo. Pa ti je bilo, strela, letos drugače. — Pridobljeni počitek in nove energije so se vrgle ne samo na novo delo, temveč tudi na ureditev akutne gledališke krize, ali po domače — šle so večinoma pomanjkanju denarja naproti...

Pa je bilo pisanja in pojasnjevanja po dnevnikih, bili so sestanki v Drami in v Operi, da, pomisli, celo pravi, zaresni komisar z banovine je vodil preskavo, zasliševal posameznike, prav vse, zapisoval in otipaval jetra in obisti gospodarstva in reva Talija že dolgo ni bila v tako temeljiti ordinaciji...

Nastal je velik, lep, s strojem tiskan akt, no, in življenje teče lepo naprej, vsak dela dolgove po svoje in se skuša izviti iz zagate na čim prijetnejši način.

Kje je vzrok «krize»? V pomanjkanju denarja. «Kje» je rešitev «krize»? Milijon dinarjev vsako leto sem na mizo in konec!

Začelo se je seveda še drugače! Na odru. Dolgo obetani «Car Fedor» je dobil vendarle slovenski prevod. Potem ne smemo pozabiti, da stojimo letos pred dvajsetletnico renesanse slovenskega teatra — zato prevladuje mnenje, da se mora pokazati nekaka retropektiva na naše početje. Jaz sicer nisem tega mnenja in zastopam stališče: naprej, vedno kaj novega in čim manj ponavljanja! — Sicer pa: v teatru je tudi staro lahko novo in če je dobro, je celo večno novo — kakor naš kolega Shakespeare to vedno dokazuje.

«Drama. Opera. Kaj se obeta?»

Kaj bomo igrali in uprizorili? Repertoar gledališča je zelo gibčna zadeva in je tudi prav, da je tako. Zgodi se, da se nenadno pojavi nov komad, za katerega nihče ni vedel — pa se mora umakniti nekaj, kar je bilo natiskano v repertoarnem načrtu. Ali pa pošlje domač avtor svoje delo — zopet isto. Morda se pojavi nov član in spet se poišče zanj komad in vloga. — Tako je bilo in bo ostalo — kajti dvajset komadov tvori nekako naš letni delokrog. Saj je to ogromno in napol preveč. Ampak... ampak Ljubljana, ta velika Ljubljana je za gledališče le še zmeraj majhna Ljubljana in krog naših stalnih prijateljev abonentov ne more preseči števila pet sto. —

Takoj v začetku se je v Kreftovi režiji študiralo finsko delo «Žene v Viskavzorija», dočim je «Carja Fedorja» postavil na oder C. Debevec. V krog jubilejnih predstav spada Finžgarjeva «Ve-

riga», za katero je prišel po dolgem presledku spet enkrat igrivi Molière z «Izsiljeno ženitvijo» in z «Ljubeznijo — zdravnikom», dvema duhovitima in zabavnima enodejankama, katerih poslednja je čakala natanko trinajst let v arhivu na svojo uprizoritev. — Molièru sem bil dodeljen jaz za vodnika in interpret. — Še eno ime je na listi, čisto novo ime Cajnkara: «Potopljeni svet.» — Zanimivo delo je v Debevčevi reživi doživelo svojo krstno predstavo. S tem je Cajnkara publiko osvojil in zmagal.

*

Vse do tod je točno po ustnih in tiskanih obljubah. — Vse je šlo preko odra, rampe, in publika je že zavzela stališče. — Zdaj pa se pojavi še komad, ki je prišel post festum v repertoar — kajti po velikih odrih je imel probojen uspeh: Benedettijska komedija «Trideset sekund ljubezni». Prognoza je bila pravilna in tudi naše občinstvo je z veseljem sprejelo duhovito in odlično zaigrano komedijo. Vmes pridejo na vrsto še Scribe s «Kozarcem vode», Strindberg z «Labodko», kopica znanih ruskih imen: Gorki, Gogolj, Tolstoj, A. in Z. Andrejev. Tudi na klasike nismo pozabili, na «Hamleta» mislimo in na «Kakor vam drago...» Pri tem se spominjamo tudi na bratca Rogoza, ki je obetal, da pride iz Prage. — Torej dolg čas nam ne bo, upamo pa, da bo tudi našim prijateljem v avditoriju potekel čas urno in prijetno...

*

Kako je z opero? Operi je treba denarja! Tega najprej! Potem je pa sestava opernega repertoarja neprimerno težja kakor dramskega. In še nekaj — opera je zadeva pevcev, zbor in orkestra. Verdijev «Falstaff» pride na vrsto in Massenetov «Don Kihot», Goldmarkova «Sabska kraljica»; Donizettijske «Kapljice za ljubezni» so pa s Solarijem že kar prijetno učinkovale. Še malo Wagnerja in malo Mozarta — saj več pa res ni treba in že to so čudeži. To ve samo oni, ki se giblje sredi tega. Le kar odkriti bodimo: samo malo boljšega vidimo po velikih mestih, saj vemo, da pridejo k nam v goste tenorji znamenitih oper — pa niti partije ne znajo — niti muzikalno, niti igralsko. Zato trdim brez skromnosti, a z zavestjo, da je delo smoteno.

Tudi opereta bo. Tu pa je majhen problem, ki ima svojo srčiko v osobju. Isti ljudje delujejo v operi in opereti in delno celo v baletu. To je preveč. — Ostane nakako samo Peček. Tega bi potrebovala Drama.

«Ali je ljubljanska publika res nepreračunljiva? — Ali ima ta vendarle dober nos?»

Glede publike naših gledališč bi dejal samo to: premalo je publike. Ta publika, ki raste v majhnem mestu, čuti svojevrstno in ima skoraj prevelike zahteve. Tisto, kar je na Dunaju, v Gradcu, Trstu in Milanu, je pogosto daleč, daleč za nami. In kar se sliši skozi zvočnik, vara. — Govoriti o uspehu komada pri publiku vnaprej, je pri nas vselej nevarno. Doživeli smo uspehe pri stvarih, ki so povsod drugod propadle, in narobe prav tako. Naša publika je natančna, včasih zgarana in zato nerazpoložena. Tudi publika ima svoje dobre in slabe dneve. V Ljubljani je žal toliko megle!...

«Tvoje in druge režije?»

Delal bom v Drami vsevprek in bom priromal v februarju do novega jubileja... Svojo dvestoto režijo bom odbral v našem teatru! Še enkrat toliko jih ne nameravam več. — Delam v Drami in na konservatoriju. V Operi sem bil dve leti in znam vse na pamet. Drugim kolegom tudi ni pusto; Debevec in Krefc imata kar pošteno zavihane rokave, igralci pa vse žepe natrpane z vlogami... te pa ne gredo same v glavo...

«Kaj pa je s tvojim privatnim predalom?»

Ostane po delu še nekaj in to je: privatni človek. Za vse je še časa dovolj. O, kaj je lepšega, kakor sestri po premieri za mizo in se oprijeti svojega privatnega dela z vso vnemo. Pišem potopisno knjigo o Italiji. «Zaslanjana Italija», knjiga o mestih, spomenikih in ljudeh, se bo imenovala. Kje bo izšla, ne vem; če ne bo drugače, morda celo v Italiji... Potem se ukvarjam s stvarjo, ki bi morala biti že pred petnajstimi leti narejena. Sestavljam «Slovenski deklamatorij», zbirko pesmi in deklamacij za konservatorije in dramatične šole. — Seveda pišem feljtone o tičih, psih, čebelarjih in podobnih bitjih, skušam zbrati novice za nova pota, nova potepinstva, nove vtiske.

Kam? Zdaj je pri nas že hladno in zgodaj se prižigajo plinske svetilke. Jaz pa ljubim sonce in zelene trate, silne palače in bajke velikih mest. Zato me že sedaj vabi in mika... Lepo je to! Človek se bori z mečem v samem sebi... danes, jutri, pa mesec dni in dva... Potem stopi k Putniku in reče: «Prosim do Rima, tja in nazaj!» In plača tri sto dva in sedemdeset dinarjev in lepo mu je, ker na Monte Pinciu zore okrog božica oranže...

Pogled na del hiše v Clintonu, država Louisiana: «Ne vem, kaj se je zgodilo z rodbino, ki si je pred vojno postavila ta dom. Midva z možem sva si tu najela dva prostora in plačujemo zanj pet dolarjev na mesec.»

Iz knjige E. Caldwell in M. Bourke-Whitove «Videli ste njih obraz» so reproducirane naše slike in prevedene značilne besede ljudi na fotografijah. — Ta slika je z Lake Providence in ondodni ljudje pravijo: «Tako se goji najboljši bombaž belega gospoda.»

Dr. J. S. Rouček:

Bajka in resnica

o ameriškem jugu

Pokažite mi narod in državo, ki bi ne bila ponosna na svojo minulo. Ni ju, kakor tudi ni naroda in države brez junaških postav in idej, ki vodijo njih sedanost. Ameriki na to stran ni z rožicami posejano. Njena zgodovina ni niti tisočletna niti preveč bogata «velikih» dob. Tako je morala iskati svojo bajko, kjer je mogla. In našla jo je v slavnih dobah tako imenovanih južnih držav, v njih življenju pred svetovno vojno. Cela vrsta čitank pripoveduje o viteštvu mož z juga, o idilah na bombaževih in tobačnih nasadih, o gostoljubnosti in drugih plemenitih lastnostih južnih Američanov.

Zdaj pa gre ta bajka skozi kritično obdobje. Vsa Amerika trpi na težavah, katerih vzrok in bistvo si polagoma pojasnjuje, in pri teh težavah niso izvzete niti južne države, ampak se ondi pojavljajo težave še v ostrejših oblikah. Razume se, da nihče več neče verjeti bajk o idealnem življenju v južnih državah zdaj in nekdanj. Najdrznejše je to idilo napadel pisatelj Erskine Caldwell s svojo igro «Tobacco Road» (Tobačna cesta), ki jo že nekoliko let igrajo na Broadwayju z vedno enakim uspehom. To je igra, ki kaže, v kako revnih gmotnih in nravnih razmerah živi na jugu «bela živina», to so mali farmerji, ki životarijo na majhnih posestvih, najetih od veleposestnikov.

Isti avtor je izdal nedavno s fotografko-reporterko Margaret Bourke-Whitovo knjigo «Videli ste njih obraz». Vrsta fotografskih slik odpira marsikateremu Američanu oči za čisto «neameriške» razmere, ki v njih živi polovica Amerike.

Vzrokov za to obupno stanje je več: ostanki suženjstva in porazi v državljanski vojni, vroče podnebje, pogoste povodnji, izčrpana zemlja, mednarodni gospodarski vplivi itd. Samo pokrajina ob izlivu Mississippija in tako imenovani črni alabamski pas sta subtropski pokrajini, v katerih uspeva vsaka rastlina brez velikih delovnih in gmotnih žrtev. Povsod drugod je postalo farmerstvo pravo suženjstvo, ki je nagrajeno vsaj z neznatnim uspehom edino tedaj, če je zadosti dežja in sonca. Če ni ugodno vreme, so farmerji veliki reveži in ne morejo zabogateti niti v najugodnejšem primeru. Izvoz ameriškega bombaža, ki je glavni pridelek južnih držav, je v povojnih letih silno nazadoval, prav kakor njegova cena na svetovnih tržiščih. K temu se pridružuje še izčrpanost zemlje, tako da se manjšata tudi pridelek in kakovost bombaža. Doba, ko je bombaž v Ameriki kraljeval, je torej minila in gojenje bombaža zadostuje komaj za najskromnejše življenje. Vse to je v omenjeni knjigi dobro orisano z besedo in sliko. Sklep, ki si ga lahko po tej knjigi napravi vsak človek, je nekako takle: Ameriško prebivalstvo, ki živi v industriji in trgovini, je na vzpenjajoči se krivulji razvoja, medtem ko ljudje, ki se ukvarjajo s poljedelstvom, na splošno bolj životarijo kakor žive.

O nomadih v Ringgoldu, država Georgija: «Tile reveži gredo peš oso pot s Floride in spotoma komaj naberačijo toliko, da ostanejo živi. Sramota je, da morajo potovati tako daleč, toda morali so na pol — a tudi drugod ne morejo ostati in živeti.»

Leve slike:

Ta dvojica je z Maiden Lane v državi Georgija in pravi: «Človek se navadi, da ne pričakuje več dosti od bodočnosti, ko je večji del svojega življenja gojil bombaž.»

Uničeno polje v Brownsvillu, država Tennessee, o katerem so ondotni ljudje rekli: «Je podoba, kakor da bi Bog ne mogel več zaupati ljudem, da bodo lahko skrbeli za zemljo.»

Dve starki z Landsdala v državi Arkansas: «Nazadnje pride doba, ko človek nima več kaj delati, ampak kar naprej sedi.»

Orač z Iron Moutaina, država Tennessee, ki pravi: «Saj je tu cela vrsta lažjih in dobičkonosnejših reči, toda oranje zemlje in žetev dasta človeku nekaj, kar ga za vse življenje zadovolji.»

V PRESTOLNICI NOVE PERZIJE

Ondi so doma slavčki in vrtnice, ondi je čaroben pogled na Elbrus, ki se srebrno svetli v soncu. To mesto ima pa tudi eno najbolj nezdravih podnebij na svetu, večno nasičeno z legarjem in z azijsko kolero. Vsi perzijski pesniki pred Omarjem Chajjamom in za njim opevajo vrtnice in slavčke; o kužnem ozračju Teherana, ki je že od davnih dni proza vseh potnikov, kar jih je obiskalo to deželo, pa govori moderna statistika, iz katere posnemamo, da je v letih 1918. do 1920. ugonobil legar sto tisoč prebivalcev perzijske prestolnice.

Ko je prišel nekako pred 700 leti v ta kraj popotnik Yakut, ki je prvi poročal o Teheranu, je naletel ondi na obubožano množico v podzemskih brlogih. Prvi Evropec, ki je prišel v Teheran, je bil bržkone sir Thomas Herbert. Leta 1627., ko je bil on tam, je bil Te-

heran velika vas iz gline zgrajenih koč. Proti koncu 18. stoletja je postal ta kraj prestolnica dežele, združene pod žezlom Gajarovcev, vendar še veliko desetletij ni mogel dohiti stare perzijske prestolnice Isfahane.

Šele leto 1869. je rojstna letnica novega Teherana. Tis'co-letu je dal šah Nasreddin porušiti obzidje, ki je stiskalo mesto, in zgraditi novi Teheran, ki je dosegel za njegove vlade 150.000 prebivalcev. Zdaj jih ima več ko dvakrat toliko. Prestolnica ima telefon, električno razsvetljavo, ki gori do enajste ure ponoči, in eno progo cestne železnice, ki veže vzhodni del mesta z zapadnim ter vozi skozi sredino mesta.

Zdaj vlada v Teheranu že enajsto leto šah Reza, ustanovitelj iranskega kraljestva. V tej dobi se je veliko izpremenilo. Ulice so tlakovali z asfaltom,

na glavnih prometnih cestah so zgradili v mestu velika vladna in javna poslopja v staroperzijskem slogu iz časov asirskega kralja Assurbanipala (v 7. stoletju pr. Kr.) in uredili vsaj delno kanalizacijo, ki je, če smemo verjeti uradnim poročilom, znižala veliko umrljivost v mestu večnega legarja.

Z ulic in cest je izginil pajčolan, ki je zakrival ženske obraze. Prepovedal ga je šah Reza kakor v Turčiji Kemal. Sicer je pa ubral iranski diktator prav nasprotno smer kakor njegov turški kolega. Izdal je namreč prepoved, po kateri ne sme biti v vsej državi niti en napis v latinici, ko je Kemal Atatürk, kakor vemo, prepovedal arabsko pisa-

Takšna je notranost razkošne sadne trgovine v Teheranu. Zrcala, prep oge in svetilke niso na prodaj, ampak naj bi zgolj poudarile imenitnost trgovine.

To je pač slabost vseh vladarjev, ki se smatrajo za obnovitelje države, da se «zapišejo v zgodovino» z velikimi monumentalnimi stavbami v narodnem slogu. Takšno poslopje je tudi iranska narodna banka, ki je sezidana v ne preveč uspelem novoperzijskem slogu.

Iran se zelo uspešno varuje pred nezaželenimi gosti: ena takšnih varnostnih uredb je natančni pregled potnih listin, ki se ne opravlja samo na meji, ampak tudi pri vходу in izhodu vsake občine.

vo in uvedel latinico. To je nedvomno praktičnejše kakor Rezova odločna prepoved, ki bi zelo škodovala tujskemu prometu, ko bi si orientalski človek, zlasti še orientalski trgovec, ne umel pomagati v vsakem položaju. Tako je pa imela ta vladna prepoved edino to posledico, da je prinesla slikarjem in pleskarjem ugodno dobo. Zakaj kjer sta morali poleg arabskih napisov izginiti latinica in angleščina, tam je zdaj zavzel svoje mesto še bolj mednarodni jezik v najpopolnejši svetovni pisavi — v slikah. V tej smeri se vrača moderni Teheran daleč nazaj v dobo nepismene preteklosti; toda trgovski deli mesta so s tem vsekakor pridobili na slikovitosti.

Napisna tabla trgovine s kolesi, ki precej nazorno kaže, kako dobro in hitro se človek vozi na kolesu.

Meidan — Tupkhanek — Topniški trg — je središče Teherana.

Moderna perzijska dama se prav v ničemer ne razločuje od svoje evropske tovarišice. Od njene nekdanje tančice je ostal samo še koketni pajčolan na prav tako koketnem klobučku in nekoliko zasanjani pogled. Nihče bi ne rekel, da je to hči starega orientalskega naroda.

Prebivalci na ulicah iranske prestolnice so se že veliko bolj poevropili kakor prebivalci marsikaterega evropskega mesta. In vendar so ondi hodili moški še pred nekaj leti v širokih vezelih plaščih, v turbanih in opankah, medtem ko so se ženske, kadar so se sploh pokazale na cesti, plazile ob hišah vse zavite in zakrite.

RESNIČNA IN ROMANTIČNA ŠKOTSKA

Čisto drugačni kakor škotsko višavje so Orkneyski otoki na severu, ki so pravi poljedelski raj in zalagajo ves svet s plemensko živino.

Škotska romantičnost, kakršno poznamo iz Ossiana, je lepota tihih, zameglenih pobočij, ki jih obliva resje s svojo vijoličasto nežnostjo in kjer zapuščeni osat v vetru žalostno kima z glavo. Razej te idilične slikovitosti pokrajine poznamo ondi še romantiko, ki so jo spredle okoli Aberdeena in drugih škotskih mest znane anekdote o njih skopih prebivalcih. Dandanašnje škotsko resničnost spoznamo najbolje iz nasprotja Glasgowa in Edinburgha, obeh najpomembnejših škotskih mest.

Glasgow nam je bližji in bolj znan, zlasti po svojih klubih in nogometnih igriščih. V svoji domovini je Glasgow še bolj znamenit zaradi svojih «slums», katerih nesnaga, revščina in obupno stanje prekaša celo podobne londonske okraje.

Edinburgh ni samo najlepše mesto Škotske, ampak vse Anglije. Na desni vidimo del znamenite «Princess Street», na levi od te ceste pa staremu gradu podobno poslopje, ki je kolodvorski hotel.

Stari del mesta v Edinburghu ima nešteto čudovitih kotičkov, kakršnih ne dobimo nikjer drugje. Kakor je podoba, še zmerom čakajo na svojega velikega slikarja.

Prodajalnica skoraj novih kril, dud in torb v Aberdeenu.

Morda se nikjer drugje na svetu ne menjava sonce z dežjem tako hitro kakor na angleških otokih; in ondi je spet Škotska na prvi stopnji, vsaj glede dežja. Na sliki vidimo križišče v Edinburghu: dež še ni popolnoma prenehal in že silijo sonce s svojimi žarki skozi oblake.

In glasgowska zmes megle in saj je najgostejša in najbolj črna v vsej angleški vladavini.

Toda Edinburgh! Iz Glasgowa vozi tja avtobus zelo hitro, in potnik, ki se vozi po tej poti prvič, izstopi iz avta presenečen, kakor da bi prišel na drug svet. Ondi ni saj in megle je kakor tenak srebrni zastor na koničastih vrhovih starodavnih cerkva in nadzidkih slavnih gradov. Škoti ne imenujejo po krivici svojega Edinburgha «kralja severa»; v tej zemljepisni širini ni nikjer več na svetu tako lepega mesta.

Staro mesto loči od novega dela nekaj, kar je veliko lepše kakor so mogočni bulvari — to je široka proga angleških travnikov in angleški park, katerega vnanjo stran obrobja izprehajališče. Vse mesto seče kakor vrstica ravna «Princess

Središča Edinburgha ne tvorijo nobena veličastna palača ali pa širok trg, ampak prostran travnik, ki se razprostira ob glavni prometni žili: ob «Princess Streetu».

Street», ponos veličastnega Edinburgha. Če lahko kje govorimo o prometni žili, potem je to «Princess Street», ki veže osrčje mesta z vsemi okraji. V mestu je komaj ena sama tramvajaska proga, ki na svoji poti ne križa «Princess Streeta». V mestu ni niti ene panoge industrije, zlasti ne bogate, ki bi ne imela na tej cesti sijajne izložbe. In v Edinburghu brzkone tudi ni dijaka ali dijakinja, ki bi se vsaj po enkrat na dan ne izprehajala med «Caledonian Hotelom» in «North British Hotelom».

Še en kotichek iz starega Edinburgha: fantastična mešanica streh in slemen.

Slika z edinburghske ulice: eleganten gospod v škotskem krilu.

HANKOU SE NE BOJI LETALSKIH NAPADOV

Topel jasen dan in na Hankou pripeka popoldansko sonce. Kar se zviškoma oglase sirene. Očitno so Japonci zvedeli, da je največji del kitajskega letalstva zbran v pokrajini reke Yangtseja. Ljudje po ulici niso videti vznemirjeni. Samo nekoliko hitreje hodijo in skoraj vsi hite v isto smer, v skrivališča in proti koncesiji, to je proti evropskemu delu mesta. Ako bi ne bilo toliko majhnih otrok, ki jih matere nosijo v naročju, in vse polno večjih, ki se drže materinega krila, bi se zdelo, da se ne godi na cesti nič nenavadnega. Nikjer ni nobene zmede, med ljudmi se vidi več resnih kakor pa prestrašenih obrazov. In to vse se godi v trenutku, ko so že sovražna letala visoko na obzorju in ko jih protiletalska obramba že obstreljuje.

Hankou se je že privadil na letalske napade. Ljudje so se naučili, da po

Sirene so zatulile, pa vendar ni nikjer opaziti strahu ali pa zmede. Ljudje hodijo samo za spoznanje hitreje in beže tja, kjer je označeno, da je bolj varno.

Hankovska protiletalska služba uporablja zelo primitivne pomočke: s strehe nepoškodovane hiše izlivajo iz majhnih posod vodo na sosedne hiše, ki so jih zažgale vžigalne bombe.

Tu je postala žrtev ognja gostilna. V ospredju je videti nekaj stolov, edino, kar so mogli rešiti.

Lesene hiše siromašnih hankovskih predmestij so kaj lahko postale žrtev vžigalnih bomb. Ker ni vetra, je ostal dim še dolgo na mestu, tako da ni bilo mogoče takoj preceniti vse škode.

grmenju topov in izstrelkov uganejo, do kam so prodrli sovražni letalci. Dolej jim ni še nikdar uspelo, da bi prodrli čisto nad mesto. Tudi danes letala niso prišla nad sredino mesta, samo od zidov hiš odmeva boj. Nekoliko kilometrov dalje, v predmestjih revnega kitajskega prebivalstva, švigajo proti nebu plameni. Nekaj ulic okoli ribiškega pristanišča in nekaj vrst bornih lesenih koč v delavski četrti je bilo zadetih in uničenih, toda to ni nič takšnega, kar bi bilo za vojsko kakorkoli pomembno.

Pohitimo na razdejana mesta! Na pol oblečeni možje gasijo ogenj s čebri in

Zaradi starega lesa, ki se je leta in leta sušil na soncu, in drugega staobnega materiala, ki rad gori, je ogenj težko gasiti. Venomer vzplamteajo novi plameni tam, kjer je bil ogenj že pogašen.

Nekateri so se skrili, ko so zatulile sirene, kar v najbližjo klet, kar je postalo zanje usodno. Klet so zasule razvaline drugih hiš in zavetje se je izpremenilo v past. Okoli ljudi, ki odkopavajo razvaline, stoje sorodniki tistih, ki so ostali zasuti v kleti.

Nekaj bomb je padlo tudi v staro ribiško pristanišče na Yangtseju in zažgalo ondi del lesenega pomola in nekoliko jadrnic, privezanih k pomolu. Na drugem bregu reke so veličanska skladišča z velikimi zalogami žita — ta so ostala nepoškodovana.

Ostanki lesenih staob okoli ribiškega pristanišča, ko so pogasili ogenj.

golidami. Izmed hiš, ki jih je zadela bomba, ni mogoče nobene rešiti, največkrat so izgubljene tudi sosedne hiše. Neprestano nastajajo manjši požari in marsikateri gasilec se nevarno opeče, ko gasi. Ako bi se učinek napada meril po denarni škodi, bi bila stvarna škoda prav majhna. Toda gre za prebivališča več stotin ljudi, ki so bila uničena, in sicer v mestu, ki je že tako polno beguncev, ranjencev in vladnih oblastev. Najbolj škoda je pa teh nekoliko desetih mrtvih, ki se niso zadoosti hitro skrili v zavarovane prostore. Toda tudi ti ljudje so bili živi za vojsko brez pomena. Šele zdaj po svoji smrti so postali pomemben činitelj. Grozna odločnost vznika okoli žrtev, katerih trupla so odkopali izpod razvalin uničenih domov, odločnost, ki lahko prizadene sovražniku enako škodo kakor polki in divizije.

Takoj po sovražnem napadu jamejo zbirati po hankovskih ulicah za obrambni sklad mesta. Dijakinje pozivajo ljudi, naj izvrše svojo domovinsko dolžnost, njih tovariši pa prirejajo na ulicah kratke gledališke prizore in pobirajo drobne prispevke od tistih, ki se, potem ko so bila prepodena sovražna letala, mirno vračajo v svoja prebivališča. Ničče ni prisiljen kaj darovati, pa je vendar vsak rad dal, kolikor je le mogel, tako da so v treh dneh zbrali poldrugim milijon dolarjev.

Takoj po napadu se ljudje vračajo k normalnemu življenju, prej pa se še ustavljajo pri improviziranih cestnih gledališčih, kjer nastopajo kot igralci kitajski dijaki. Denar, ki se nabere, je namenjen obrambi mesta.

Tudi na tej sliki so člani obrambnih zborov pri delu na najhujše prizadetih mestih.

Tu je poulični pevec, ki je s svojo umetnostjo pozival k prispevanju za obrambo mesta. Denar, ki ga je tako nabral v klobuk, sedaj oddaja.

Zastani

dobite stekleničko kolonjske vode v lepem etuiju. Nič drugega Vam ni treba storiti, kakor samo to, da nakažete naročnino za «Prijatelja» za leto 1939. v znesku 62 dinarjev do 5. januarja 1939. Vaše darilo Vam pošljemo po 10. januarju. In še ilustrirani koledar (112 strani) Vam priložimo, če pridenete k naročnini 62 din še 4 dinarje.

Torej: za Vašo majhno uslugo — lepo presenečenje.

Srečen božič in srečno novo leto Vam želi

založba «PRIJATELJ».

SELMA LAGERLÖFOVA

Ko je Selma Lagerlöfova pred desetimi leti praznovala sedemdesetletnico, je švedska akademija znanosti odlikovala pisateljico Sigrid Undsetovo z Nobelovo nagrado. Letos 20. novembra je Selma Lagerlöfova praznovala osemdesetletnico rojstva. Z opisi njenega življenja smo srečevali po dnevnikih in časopisih poročila, da je bila letošnja literarna nagrada prisojena ameriški pisateljici Pearl Buckovi. Selma Lagerlöfova je bila odlikovana s to najvišjo nagrado, ki jo more na svetu doseči, kdor se ubija s peresom, že davno prej, leta 1909. Že dve leti prej je bila imenovana za častno doktorico univerze v Upsali. Temu zgledu je ob njeni sedemdesetletnici sledilo še vseučilišče v Greifswaldu. Švedski kralj Gustav V. ji je poklonil najvišje odlikovanje za civilne zasluge. Ob svoji osemdesetletnici je bila Selma Lagerlöfova navzlic prošnji, naj ji priznajo, deležna spet obilnega češčenja. Selma Lagerlöfova si je svetovno slavo zaslužila. Njej sami je gotovo do slavljenja bore malo, saj je skromna, mirna, pametna žena.

Selma Lagerlöfova je prišla v burni svet kakor iz pravljicne dežele. Tam nekje v Wärrlandu na Švedskem se razprostirajo razsežni gozdovi in zemlja je polna skritih zakladov. Pokrajina je skrinostno tihotna, čudovito lepa, blagoslovljena s prirodnimi darovi. Ljudje so premožni, plemenitost samotnih rodov se izraža v lepih ženskih in narodnih običajih. Ko se je Selma rodila, sta ji babica in teta prerokovali, da bo v življenju imela mnogo opravka s papirjem in knjigami in da bo vedno ostala brez družine. Sirota je v tretjem letu ohromela. Babica jo je imela srčno rada in je s starimi pravljicami oživljala otroku prekrasni svet fantazije. S tri in dvajsetimi leti Selma še ni videla šole od znotraj. Samo doma so jo naučili pisanja in branja. Potem so jo poslali v Stockholm, da bi postala učiteljica. Res je dovršila licej, postala je dobra vzgojiteljica in v samotni si je s pisanjem krajšala čas. Nepozabne podobe iz mladostnega pravljicnega sveta in legende iz mitologije so vstajale pred njenimi duševnimi očmi, domišljija se je svobodno razmahnila. Selma Lagerlöfova se je prvič opogumila, ko je neki ženski list razpisal nagrado za povest izpod ženskega peresa. Imela je osnutek za en ali roman «Gösta Berling». Živo je ustvarila lik duhovnika in pijanca, slabiča in junaka v eni osebi. Osnutek je imenovala «Balade v prozi» in jih je nekaj poslala onemu ženskemu listu. Presenečena je izvedela, da ji je uredništvo prisodilo prvo nagrado. A kaj samo to! Ko so začela poglavja izhajati, je občinstvo hlastnilo po njih, kakor lačen po kosu zdravega domačega, črnega kruha. Roman «Gösta Berling», ves prežet z očarljivo wärrlandsko domačnostjo, je bil takratni inteligenci blažilen oddih po navalu naturalistične literature, preprosti skandinavski čitatelj pa je v tem delu prave

ljudske pisateljice našel sebe in svoje kraje.

Skromna učiteljica je dobila dopust, da je lahko pisala nova poglavja in sam slavn kritik Brandes je pozdravil novo zvezdo na evropskem literarnem nebu. Kraljevska hiša je dala učiteljici Selmi denarja za potovanje. Italija je dala pobudo za drugo največje delo «Jeruzalem». Med mladino pa se je za vse čase zakoreninila otroška povest «Čudovito potovanje Nilsa Holgersonsa po Švedskem». Od svojih rojakov srčno ljubljena in od vsega kulturnega sveta spoštovana se je pisateljica umaknila na svoje posestvo v Marbacku v ljubljeni wärrlandski pokrajini. Ko je dobila Nobelovo nagrado, je podelala v slavnostnem govoru pred švedsko Aka-

Pearl Buckova je dobila Nobelovo nagrado

Knjižna poročila svetovnih dnevnikov niso zmerom resnična. Marsikdaj naveden čitatelj le težko razpozna, ali bere kritiko ali naročeno priporočilo za knjigo. Toda če si prebral knjigo Pearl Buckove «Dobra zemlja» in nekje srečal citat iz kritike: «Pearl Buckova je v tem romanu globoko zajela sapo», boš pritrdil, da je ocenjevalec pribil žebelj.

Grazia Deledda je prejela Nobelovo nagrado za svoje prekrasne novele. Selma Lagerlöfova je bila s to nagrado odlikovana predvsem za sloveči roman «Gösta Berling». Dvajset let pozneje je ženska Skandinavija drugič zmagala pred profesorsko stroгим forum švedske Akademije znanosti, ko je bila Nobelova nagrada prisojena Sigridi Undsetovi, in sicer v glavnem za veliki lik srednjeveške norveške ženske, za velikopotezni roman «Kristina, Lavransova hči». Letošnja Nobelova nagrada laurealka Pearl Buckova pa je stopila pred evropski svet kot misijonarka iz daljne burne Kine.

Njen oče je bil misijonar na Kitajskem in dekletce je preživelo mladostna leta v samotni nedoglednih kitajskih polj in puščav, v žarenju juter in večerov na Daljnem vzhodu, v senci vzhodnih češenj, ob bedi in trpljenju kitajskih množic in v strogo verski vzgoji, ki je največ črpala iz svetega pisma. Vsi ti elementi so oplodili talent Pearl Buckove, a veliki dogodki zadnjih desetletij so bili tista sila, ki je podnetila pisateljski vzgon mlade Američanke. Napisala je roman «Dobra zemlja», ki je šel po vsem svetu kakor nenađen, blesteč komet. To je bila knjiga, ki so po njej hlepli milijoni sredi večno vznemirjajočih netočnih, nasprotujočih si vesti o razmerah v večstomilijonskem kaosu kitajskega naroda. V «Dobri zemlji» smo spoznali togo patriarhalnost Kine, preprosto, a za nas tolikanj mikavno življenje kitajskega kmetovalca z vsemi njegovimi tegobami, strastmi, slabostmi in dobrotami. Spoznali smo tragedijo kitajske žene, ki se vsa žrtvuje kakor sužnja za moža

demijo znanosti: «Šla sem v nebesa k Očetu vprašat, kaj naj počnem v življenju. In ko sem stala pred Njim, sem se spomnila starih šeg in navad iz Wärrlanda. Spomnila sem se gozdov in koč, rastlin in živali, vse drugo sem pozabila. Moje povesti so samo izpoved njihovih skrionosti!»

S tem je Selma Lagerlöfova izpovedala vse. Da spoznaš to čudovito žensko, ti je treba seči po kateremkoli njenem delu. V sedmih milijonih izvodov so razširjene njene knjige samo med ožjimi rojaki. Mnogo jih je prevedenih v vse kulturne jezike. Roman «Gösta Berling» imamo poleg drugih manjših del tudi v slovenščini. Nekdanja podeželska učiteljica, danes najpomembnejša ženska na svetu, se lahko mirno razgleda po svojem življenju in delu, pa tudi po uspehih svojih mlajših tovarišic.

in za materinstvo in je njena duša polna požrtvovalnosti in večnega odrekanja. Dogodki so se sami silili pod pero, da je nastala slikovita, mogočna epopeja, obrzdana v svoji silovitosti z umerjenim lagodnim, svetopisemsko mirnim pripovedovanjem. Toda pisateljica ni prinesla zgolj slave, marveč tudi marsikatero nevesočnost. Misijonarji niso imeli najboljših sodbe o delu. Tudi politika je hotela soditi. No, vse to je bil le trenutni vihar v čaši vode. Kolikor knjiga sama ni prodrla v najširše množice narodov po svetu, je to storil film, ki smo ga videli tudi pri nas in je bil res znamenito kulturno delo, še zlasti po obeh glavnih vlogah, ki sta jih podala Pavel Muni in Luiza Rainerjeva.

Ko se je Pearl Buckova s knjigo «Dobra zemlja» prvič globoko oddahnila, je mirneje in še bolj sproščeno vdružit zajela sapo in je napisala roman «Mati». Spet ji je pero steklo lagodno po papirju, zorstila se je nova epopeja, ki je nanizala pred naše duševne oči prizore iz življenja v samotni in puščobni kitajski oasi, v osrčju te vasi in družine pa smo spoznali mučenico, ki daje življenje kakor zemlja, ki se žrtvuje in se tudi pregreši in mora sama preživljati tragedijo svojih otrok, pretresljivo usodo lastne hčerke in smrt svojega najljubšega sina. Usoda jo je prignala v mesto, da vidi, kako vodijo najmlajšega na morišče. Pearl Buckova si ni prav nalašč prizadevala, da bi nam nalila polno čašo eksotične romantike. Njeni romani so občeclobeški. Pearl Buckova je ljudska pisateljica v najčistejšem in najpopolnejšem pomenu te besede.

Čujejo se ugovori in izrazi začudenja: Zakaj je prav Pearl Buckova dobila letošnjo Nobelovo literarno nagrado? Vprašanje je treba zastaviti drugače: Ali jo je zaslužila? Da, zaslužila jo je in tako torej nikomur ni mogla biti storjena krivica. Ženski svet ima lahko svoje zadoščenja.

Anekdote iz našega gledališča

V operi so imeli pred leti režiserja Krivekega; bil je Rus. Režiral je Wagnerjevo opero «Lohengrin». Ker še ni bil v slovenskem jeziku posebno trden, si je pomagal z nemškim klavirskim izvlečkom. Prišel je do prizora, ko zapoje Lohengrin: «Ich nehme Elsa in meine Hut...» Krivecki razburjeno: «Čort vazmi. To nevažmošno, da bi vzal Lohengrin Elzo v svoj klobuk!?»

*

Bilo je takrat, ko je bil Polde Kovač še aktiven tenor. V Mozartovi operi «Beg iz seraila» je pel ljubimca, ki hoče ugrabiti svoje dekle. Ko pristavlja lestev k palači, da bi splezal po njo, mora poetično vzdihniti? «Amor, drži mi lestev.»

Ko je pel na generalni skušnji naš Polde, naslonjen na lestev, te besede, se je iskaje ozrl okrog sebe in slednjič razkačen zaklical: «Hudiča, kje pa je Amor — naj no že vendar pride!»

*

Naša dramska članica Nablocka je imela letošnje počitnice smolo, da si je zlomila nogo. Ko so bile dramske skušnje že v polnem teku, je prišla kot rekonvalescentka prvič v Dramo. Prišepala je ob palici, obuta v ortopedske čevlje velike številke. Njen tovariš Daneš jo je pozdravil: «No, vidiš, Nablocka, zdaj živiš vendarle na nekoliko večji nogi!»

*

Anekdote

Pisatelj Ivan Cankar je pred svetovnim požarom prišel predavat tudi v Gorico. Po končani prireditvi je družba sedela pri kozarcu in se pogovarjala. Cankar je vmes omenil, kako je nekoč na Rožniku pri Ljubljani v gostilni kužka ujel in ga zavel v dnevnik «Slovenski Narod».

— Zdaj razumemo, zakaj je slovenski narod na psa prišel! — poseže v pomenek Anton Ciril Eržen, gozdarski uradnik in pozneje po vojni glasbeni referent pri istem «Slovenskem Narodu».

— Ga bomo že spet dvignili! je zaključil Ivan Cankar.

*

Doktorja St. Bevka znanec, Jernač, si je tako močno pokvaril roko, da so mu jo v bolnici morali v kololcu odrezati. Po operaciji zahteva pacient svojo obleko nazaj, češ da pojde takoj domov. Zdravniki mu reko, da to ne gre, ker ga morajo še ozdraviti. Nato Jernač:

— Saj ste mi vendar bolni del roke odrezali. Ta kos vam tako in tako pu-

tenoristu Iviču, po rodu Hrvat, je delal naš jezik precejšnje težave, ko je bil član naše Opere. Tako se je v «Uklem Holandcu» stalno motil in pel namesto: «Ladja prihaja... — Ladja prihaja...» Dirigent Neffat in dr. Švara, ki sta korepetirala z njim, sta se brez upa zmage trudila, da bi ga prepričala, kaj je prav. Naposled sta obupala in naprtila Iviča Stritofu v «kuro». Celo stavila sta «za» in «proti». In glej! Stritofu se je posrečilo. Na generalni vaji je pel Ivič lepo pravilno slovensko besedilo. — Da bi užil do kraja svojo zmagost, je prišel Stritof na premiero poslušat, kako je učinkovala njegova «kura». Ko je prišlo nevarno mesto in so prislunhili orkester, solisti, zbor in dirigent, je zapel Ivič junaško: «Ladja prihaja...»

*

Gjungjenčeva je povedala iz beogradske opere tole zgodbo: ko poje »Židinj», jo morajo vreči na koncu dejanja v kotel z vrelim oljem, nakar pade zastor. Toda po Bog ve kakšnem naključju zastor ni hotel pasti. Zadrege na odru. Ves ansambl mrzlično čaka, kdaj pride odrešenje. Zastor še zmeraj noče pasti! Tedaj se zgodi, da skoči arhidiakon — pel ga je Pisarevič — za Židinj v kotel — čeprav tega ni bilo v njegovi vlogi. Čepeča v kotlu, ga Gjungjenčeva — ker še vedno ni padel zastor — vznemirjena pogleda. Pisarevič zmigne z ramami in ji pošepeta: «Evo, tudi jaz sem prišel za vami.»

stim tukaj. Pa ga zdravite, če se vam to zdi prav in potrebno.

*

Takratna avstrijska državna poslanca Svetec in Klun sta se nekoč peljala skupaj na Dunaj. Svetca je napenjalo v trebuhu in slednjič je plin slišno ušel. Resno se oglasi Klun s pripombo: — Da, da, kolega, proti Brucku gremo. Že čutim smrad — iz tvornice za predelavo viktualij!

*

Učitelj Saje, znan veseljak, je bil hud Slovenec. Nekoč ga pride nadzorovat okrajni šolski nadzornik Zima, ki se je podpisoval z nemškim pravopisom Sima, kajti bil je velik nemškutar in zagrizen sovražnik zavednih slovenskih učiteljev. Ko je že vse dopoldne sitnaril v Sajatovem razredu, je še popoldne prišel k njemu:

— Vašega petja še nisem slišal, reče nadzornik Sajetu.

— Saj res, odgovori Saje, petja še niste nadzorovali, No, otročički, pa dajmo tisto:

Nesrečna zima mrazi me,
mrazi me,
in dolgo proč ne spravi se,
spravi se, juhe!...

*

Državni poslanec Klun je večkrat obiskal Svetca v Litiji, da sta se razgovarjala o političnih vprašanjih. Ne-

koč sta se hudo sporekla in Svetec zabrusi Klunu ogorčen v obraz:

— Veš kaj, Klun, ti bi se brez skrbi lahko pisal Jezik, in sicer Dolgi Jezik!

*

General Rudolf Maister (1874—1934), ki je ob razsulu Avstrije rešil Slovenecem Maribor z okolico, je že kot gimnazijec pesmi skladal. V šestem razredu gimnazije je pri vajah v prostem govoru deklamiral svoje kitice «Več pel ne bom», ki so se pričenjale:

Zadnjič še na strune udarim,
liro vržem v prašni kot...

Ko dokonča, pripomni profesor:

— Dobro, prav, prav. Ampak Maister, če ne boste ostali pri dani besedi, vam zapišem slab red iz vedenja.

Kakor veste, avtor zbirk «Poezije» in «Kitica mojih» ni bil mož beseda. Zato je prišel celo v Ibrovčevo Anthologie de la Poésie Yougoslave (1935).

*

Franc Ks. Kramer, prav za prav Kromar, je 1826 prišel za kaplana v Šent Jernej na Dolenjskem. Pri nekem požaru je dolgo pomagal gasiti. Opoldne pride ves truden domov ter urno posuši poliček vina, nakar mu prineso še eno mero. Slučajno je bil tedaj v župnišču na obisku korar Albrecht iz Ljubljane in je to videl. Skoraj nato je umrl T. Friedrich, kaplan in nemški propovednik v ljubljanski stolnici. Škof misli Kramerja poklicati na izpraznjeno mesto. Ko zve to Albrecht, odsvetuje Škofu na vso moč, češ da je to hud pijanec. Škof ni verjel. Zato piše župniku Raku v Šent Jernej, naj po pravici pove. Rak je slutil, od kod izvira to vprašanje, in pokaže Kramerju pismo. Ko ta prečita, prične prositi svojega predstojnika, naj potrdi to mnenje, češ da je mladi mož res pijaci vdan:

— Rajši veljam pri škofu za pijanca, kakor da pridem v Ljubljano za nemškega pridigarja.

*

Preklete grablje! Te dve besedi sta simbol narodnega odpadništva, nemškutarstva. Dragotin Dežman — ime se izvaja iz nemškega Dienstmann, suličar — je bil v mlajših letih navdušen Slovenec, ki je pesnikoval v svoji materinščini. Zložil je na primer krepko budnico «še Slovenja ni zgubljena» in pesem «Preklete grablje», posneto po koroški narodni pripovedki. Enako snov je obdelal L. N. Tolstoj v svojih povestih. Vsebinska: abiturient ljubljanske gimnazije, Anže iz Rovt, ni hotel znati več slovenščine, ko je prišel po maturi domov, dokler ni stopil v senožeti na grablje, ki so ga lopile po ustih, da je zakričal to kletvico v slovenskem jeziku!

Ironija usode je nanekla, da se je prelevil Dežman v Karla Deschmanna in je Slovincem odrekal pravico do obstanka. Prirodoslovca in politika Dežmana (1821—1889) torej bijejo njegove lastne preklete grablje po zobeh. Zver sama oskrbi primerno kazen...

Nagrade

za pridobivanje novih naročnikov

Če nam pridobite novih naročnikov, dobite za enega naročnika mehko vezano knjigo, ki si jo lahko sami izberete. Za dva naročnika dobite eno izmed leposlovnih knjig, vezano v platno. Torej za majhno prijaznost lepo knjižno nagrado. Vašo nagrado Vam pošljemo takoj, ko bo Vaš naročnik plačal vseletno naročnino 62— din.

Leposlovna zbirka

BEVK FRANCE: V mestu gorijo luči	LEWIS SINCLAIR: Mantrap
BJÖRNSSON BJÖRNSTERNE: Veseli fant	LJESKOV NIKOLAJ: Askalonski hudobec
CLAUDE FARRERE: Opij	LONDON JACK: Joe med pirati
CONRAD JOŽEF: Tajfun	LOUYS PIERRE: Ženska in možicelj
DERŽAJ EDO: Gruh	MERLINOVA LIDA: Ljubezenska pesem Azije
Dnevnik malopridnega Jurčka	OPPENHEIM PHILIPS: Igra za prostost
DUMAS ALEKSANDER: Črni tulipan	POE EDGAR: Zgodbe groze
FRANK LEONHARD: Karel in Ana	PRENNER LJUBA: Življenje za hrbtom
GAGERN FRIEDRICH: Beg iz pekla	ROMAIN ROLLAND: Peter in Lučka
HOFBAUER JOŽEF: Pohod v zmedo	SMIRNOVA NINA: Marfa
INGOLIČ ANTON: Mlada leta	ŠMELEV I: Mary
KELLER GOTTFRIED: Romeo in Julija na vasi	VALMIGERE PIERRE: Otani
KLABUND: Borgia	VANČURA VLADISLAV: Beg v Budin
LATZKO ANDREJ: Sedem dni	WELS H. G.: Boj z Marsovcji
LAWRENCE D. H.: Žena je odjezdila	WENIG ADOLF: Živalce in roparji
LEBLANC MAURICE: Lupin se ženi	ZWEIG ŠTEFAN: Skrivnost, ki žge

Praktična zbirka

(vse knjige so broširane).

CASSON HERBERT: Kako premagam poslovne težave	DR. PETRIČ KAREL: Bolezni, kako jih spoznamo in preprečimo
ČERNA RUŽENA: 1400 nasvetov	DR. PETRIČ KAREL: Človek
DR. DUCKELMANNOVA ANA: Postanek otroka in njegov razvoj	DR. PETRIČ KAREL: Nalezljive bolezni
GERLING R.: Sitni možje — Vzgoja za zakon	DR. PETRIČ KAREL: Nega bolnikov
DR. HODANN MAKS: Ali otroka res štorclja prinese	DR. PETRIČ KAREL: Regulacija rojstev
DR. JAKŠA JOŽA: Kako spoznamo spolne bolezni	PODGORNIKOVA A.: Za pridne roke — vezenje
KERNHOFER KRISTA: Nasveti za življenje	PODGORNIKOVA A.: Za pridne roke — za vsako nekaj
KILDUFF EDWARD: Kako si poiščem boljšo službo	PODGORNIKOVA A.: Za pridne roke — za moža in še kaj
KNEIPP SEBASTIJAN: Domača lekarna in zdravilna zelišča	PODGORNIKOVA A.: Za pridne roke — VII. del
ING. ARH. KREGAR R.: Naš dom	PODGORNIKOVA A.: Za pridne roke — šivanje
ING. ARH. KREGAR R.: Kako si zgradim svoj dom.	PODGORNIK D.: Vrt in moje rože
ING. ARH. KREGAR R.: Kaj moram vedeti, kadar si gradim dom	DR. RAUNERT MARGARETA: Kako naj se žena neguje
DR. LÖBEL JOSIP: Od zakona do ljubezni	STUPANOVA MILICA: Kako vzgojim svojo deco
MACFADDEN BETNAR: Mož in zakon	ING. ARH. ŠANTEL KANONIJEVA: Kako si opremim stanovanje
	ŠEST OSIP: Kar po domače
	ŠKERJANČEVA VERENA: Kako naj kuham

Torej le hitro izpolnite priloženo dopisnico.

Vesel božič in srečno novo leto Vam želi

Založba «EVALIT»
Ljubljana, Dalmatinova ul. 8

Rešitev križanke iz štev. 11

Vodoravno: 1) traki; (glej spodaj!); vihra; 2) osamela; kljuse; okreten; 3) epopeje; ura; Ida; čaranje; 4) n; run; b; Emona; S. K.; člo; e; 5) au; Simeon; Ana; okršek; zb.; 6) jrc; kavran; a; človek; ave; 7) laik; ljub; Ema; Iris; Emil; 8) organist; tvoja; obtrgati; 9) p; Apolo; beg; dno; tnal; 10) krajani; vedok; odoleti; 11) stara; (glej spodaj!); čtivo.

Navpično: 1) t; Poljane; s; 2) rop; urar; kt; 3) rosa; cigara; 4) kapus; ka-

par; 5) imenik; noja; 6) ej; malina; 7) (glej spodaj!); 8) ia; Borut; (k)ip; 9) t; u; ban; b; u; 10. ikre; n; cvet; 11) slama; Evgen; 12) lu; onamo; de; 13) osina; ajdov; 14) veda; č; okna; 15) e; a; ilo; l; 16) on; skoro; os; 17) (glej spodaj!); 18) rj; šest(i)lo; 19) venček; ralo; 20) klati; Evgen; 21) oreh; Ama(t)ti; 22) r(a)na; zvit; ti; 23) a; čebelin; č.

Koseskega verz in ime: BITI SLOVENSKE KRVI BODI SLOVENCU PONOS! J. Vesel.

Rešitev križanke iz štev. 12

Vodoravno: 1. vrana, strd, edin. koran; 2. a, rama, čarodejstvo, soba, i; 3. to, Sora, neko, urna, sapa, ko; 4. Eva, Roma, navadna, vaja, Ida; 5. leha, nart, perje, Tine, dvor; 6. Samo, nauk, Cae, kuli, oral; 7. tema, tros, D, vaba, ozon, a; 8. ob, Neva, elan, lina, srab,

ko; 9. dol, Nana, obokast, davi, pot; 10. Obir, Ratibor, žličnik, tele; 11. Naun, medar, v, inlet, roke; 12. fant, s, nor, mir, tea, T, pesa; 13. ata, Karel, ponos, grdun, lan; 14. ri, lovec, lakomen, gosar, r. k.; 15. a, pasar, lesa, anal, stran, a.

Navpično: 1. vatel, kolo, fara; 2. r, oves, bobnati; 3. ar, ahat, Diana, r; 4. nas, amen, tur, la; 5. Amor, omen, n, kos; 6. Aron, Avar, Sava; 7. s, aman, Anam, rep; 8. t. č., tara, Atenec; 9. ran, Ture, idol, l; 10. dren, kolobar, le; 11. okap, sabor, pas; 12. vdovec, nor, moka; 13. ae, Arad, k, vino; 14. ljudje, laž, Roma; 15. srne, Visli, sen; 16. Etna, kantina, na; 17. dva, tuba, člen, l; 18. i o, vila, Ruteni, 19. n, sani, svit, sad; 20. saje, karo, Trst; 21. kopa, ozad, r, rog; 22. oba, drob, top, ga; 23. Ra, Ivan, pekel, n; 24. a, Odol, kolesar, 25. nikar, note, Anka.

Razpis nagrad — našim ugankarjem

Na željo nekaterih naročnikov bomo odslej prinašali razen križanke še več drugih ugank, in sicer v vsaki številki, ker radi ustrezemo želji vsakogar. Vsaka uganka bo štela določeno število točk, po katerih bo uredništvo ocenjevalo rešitve. Ker so razpisane nagrade, se bomo pri sestavljanju ugank ozirali na to, da se bo lahko udeleževal nagrađn. tekmovanja prav vsakdo.

Za prvo polovico leta 1939. razpisujemo nagrade: pet reševalcev, ki bodo dosegli največ točk, bo dobilo vsak po eno zlato nalivno pero, drugi, ki bodo poslali rešitve najmanj štirikrat in dosegli vsaj tretjino vseh možnih točk (120 točk), pa po eno lepo knjigo. Tako ne bo ostal nihče, kdor se bo količkaj po-

trudil, brez nagrade. Vse nagrajence pa prosimo samo nečesa: da nas priporoče svojim prijateljem in da nam poklonijo vsaj enega novega naročnika. S tem se nam bodo najlepše oddolžili, hkratu pa koristili tudi sebi, zakaj čim več naročnikov ima list, tem bolj uspeva, tem bolj se lahko razmahne in izpopolni.

Ako se bavite z reševanjem križank, ki jih prinašajo razni dnevnik in razne revije, ste gotovo opazili, da so za povprečnega izobraženca včasih pretežke, ker zahtevajo preveč znanja tujih jezikov itd. (n. pr. vodoravno: 1. lat. «je»; franc. «za» itd.). Naša revija se temu izogiblje, zlasti v poslednjih številkah so križanke, ki ne zahtevajo znanja nobenega drugega jezi-

ka kakor slovenščine, kvečjemu najdete kak srbsko-hrvatski izraz, a tak, ki je vsakemu znan. Zemljepisna imena pa bi ne smela delati reševalcem težkoč, ker je le njim v prid, če znajo čitati atlante in si tako pri zabavi pridobiti nekaj znanja. Če smo kdaj pa kdaj posegli v zgodovino itd., smo storili to zatogadelj, ker večina reševalcev te stvari pozna iz križank v raznih drugih listih — in pa (to je tisto!) ker je hudo vsem in vsakemu ustreči. Nekateri zahtevajo namreč, da naj bodo križanke lažje, medtem ko drugi trde, da so naše križanke prelahke. Skratka: potrudili se bomo, da bi kolikor mogoče ustregli vsem ter jim pripravili nekaj prijetnih ur zabave. In veselilo nas bo, čim več bomo videli junaških in vztrajnih tekmovalcev.

Križanka št. 1.

(12 točk.)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
1																								
2																								
3																								
4																								
5																								
6																								
7																								
8																								
9																								
10																								
11																								

Vodoravno: 1. slovanski narod; božična pesem ali božični obhod; ščitonosce (orožjenosec (4. sklon); kokoš; — 2. namizno pregrinjalo; tisti, ki pivo kuha; trije isti soglasniki; pokvara; industrijska rastlina; — 3. prostor v cerkvi; lesena stena; rimski prokurator, ki je Kristusova sodil; osebni zaimek; števniki; — 4. končnica; rodišče Jezusovo; shrambe listin; — 5. vbodljaj (zlasti mrčesa); krajša beseda za «Irec»; ena izmed živali, ki je grela Jezuščka v jaslih; soglasnik; mutast; živalski glas; števniki; — 6. soglasnik; kratica za »Edvard»; dobre volje; velik

Nadaljevanje na strani 45.

BOGATO IZBIRO
VSAKOVRSNIH KOLEDARJEV

Vam nudi lahko samo litografija

ČEMAŽAR

JOSIP

Ljubljana, Igriška ulica št. 6 – Telefon št. 25-69
ki je vodilna jugoslovanska tovarna koledarjev

*

*Odlična izdelava in nizke cene presenečajo vsakogar.
Zahtevajte obisk našega zastopnika, da se prepričate
o prednostih, ako kupite naravnost od proizvajalca.*

*

praznik (s prejšnjo besedo skupaj je voščilo bralcem našega lista); moško ime; soglasnik; — 7. pripovedna pesnitev; členica, ki v zvezi z glagolom izraža željo; vzročni veznik; soglasnik; škodljivka železa; plod; predlog; — 8. ne veliko; usta; kmetško posestvo; star slovanski izraz za pivo; dobra karta pri marijašu; — 9. hoditi; ena izmed prvih postaj na progi Ljubljana — Zid. most (beri obratno); del pohištva; azijska planota; kaz. ali os. zaimek; — 10. hranilo; inozemec; žensko ime (skrajšano s končnima zlogoma); vojaki konjeniki (nekdanji ogrski); takšen; — 11. svetopisemsko ime; mešetar na borzi; Miklavž (srb.-hrv.); vežba.

Navpično: 1. repek brez samoglasnikov; nagrada; — 2. začaranja; naslov redovnika mašnika; — 3. posli, katerim se kdo posveti (zlasti v znanosti); kopaljšče pri Benetkah; — 4. samoglasnik; soglasnik; del posode; soglasnik; — 5. miruje; oseb. zaimek (beri obratno); — 6. likovni umetnik; Sin božji; — 7. ta (hrv.); predlog; druga beseda za čad; — 8. neresnica; doba; nemarljiv; — 9. kvartaški izraz (beri obratno); pomanjševalnica za del obraza; CZ; — 10. soglasnik; ital. mesto; samoglasnik; 11. letni čas (beri obrat.); soglasnik; moško ime; — 12. lunina prememba; tabor (tudi stanovanje po hrv.); — 13. slavni kalif; soglasnik; visoka planota v Aziji; — 14. soglasnik; moški glas v 2. sklonu; samoglasnik; — 15. «res» brez samoglasnika; bolj težka; učenje; — 16. čutilo; ital. «moja»; ilovica; — 17. žen. ime; soglasnik; poljska mera; — 18. pogledi; morilka pomladnega cvetja; — 19. srednji del Abesinije; zanikana oblika pomož. glagola; — 20. predlog; samoglasnik; vzvišena pesem; predlog; — 21. kar se ulovi; nevestin prinos; —

židovski duhovnik; slovensko ime za veliko mesto bivše Avstrije; — 23. žensko ime; lekarna.

Enačba.

(6 točk.)

$$(a - b) + (c - \check{c}) + (d - e) + (f - g) = x.$$

a = glasbeno znamenje; b = kazalni zaimek; c = tekočina; \check{c} = pritrtilnica; d = znak odlikovanja; e = daljava; f = žival, ki ima mnogo nog; g = del telesa; x = mesto v Jugoslaviji.

Posetnica.

(8 točk.)

Dr. N. Evanič

Ta gospod ni tako visok uradnik, kakor kaže posetnica. Kaj je?

Dopolnilnica.

(6 točk.)

.. ak, le .. ba, Ma .. na, . d . av . je, koli .., a .. stol, sna .., .. rovnija, lo .., .. s . ica, o . l . k, .. tako . be, . a . a, re .., sk . ed ., . l . n.

Namesto pik vstavi prave črke, da dobiš same samostalnice; nove črke ti povedo pregovor.

Zlogovnica.

(6 točk.)

Iz zlogov:

an, ar, ce, gel, go, ha, hi, I, iz, ki, ko, le, li, lo, lo, lob, med, na, ni, ni, ni, ra, ta, va, var, zak sestavi besede naslednjega pomena:

1. priroda; 2. uradnik, ki shranjuje listine; 3. ptica; 4. sodobno prometno sredstvo; 5. predlog; 6. zlati novci; 7. nebeško bitje; 8. del ure; 9. svetopisemsko ime; 10. časovni prislov.

Prve črke od zgoraj navzdol in zadnje črke odzdoglaj navzgor povedo znan rek.

veka, pa sva si mislila, ali niste to morda vi.»

«Kakšne postave je bil?» je žalosten vprašal farmar.

«Približno takšne, kakor ste vi.»

«Ali je imel zeleno progasto srajco?»

«Imel je zeleno progasto srajco.»

«Visoke škornje?»

«Visoke škornje.»

«Kakšne je imel hlače? Rjave ali sive?»

«Hlače? Joe, kakšne je imel hlače? Ah, da, rjave!»

Zamenjalnica.

(6 točk.)

Ave, jalov, vihra, pola, doli, note.

Premenjaj črke pri vsaki besedi, da dobiš nove besede. Začetne črke novih besed ti povedo ime slovenske založbe.

Skrivalnica.

(2 točki.)

Potovanje, Manžurija, opanke, otočič.

Iz vsake besede vzemi tri zaporedne črke in boš našel ime slovenskega pesnika.

Magičen lik.

(6 točk.)

A	A	A	A	A
A	A	A	B	N
N	O	O	O	O
R	R	R	R	R
T	T	V	Z	Z

Pomen besed: 1. brazda; 2. bedaštvo; 3. moško krstno ime; 4. drugo seno; 5. ranocelnik.

Besede se čitajo enako vodoravno in navpično.

Zložilnica.

(8 točk.)

ma, ki, ir, ep, kj, pr, se, er, tr, do, et, va, če, ad, at, bi, ji.

Uredi skupine črk tako, da dobiš pregovor.

Številnica.

(6 točk.)

11, 1, 2, 4, 2, — 11, 1, 2, 4, 12, — 6, 8, 12, — 4, 10, — 12, 3, 5, 7, 13, 9, 13, 10.

Ključ: 7, 13, 9, 7, 13, 5, 2 = poljski plevel (med žitom); — 3, 11, 6, 4, 8, 10, 5 = pomladna cvetlica; — 1, 2, 11, 4, 12, 4, 2 = plan.

«Ne,» je dejal farmar po daljšem premišljevanju, «gospoda, to nisem bil jaz!»

Majhna razlika.

«Ali niste vi tisti tat iz Ljubljane?»
«Iz Ljubljane ne, ampak iz Maribora.»

Pri fotografu.

«Tole fotografijo bi si rada dala povečati.»

«Prosim, gospa, na katero velikost?»

«Na trikratno, recimo, samo nos mi pustite tak, kakršen jel!»

Ugotavljanje.

Tole se je prigodilo na Divjem zapadu. Pri farmarju Blacku sta potrkala dva cowboya.

«Oprostite, farmar, ker vas motiva, toda našla sva v gozdu mrtvega člo-

Otona Rina-a tekoči lep

Syndetikon
skleji, zlepi, skita vse.

KLIŠEJE

ENO- IN VEČBARVNE

JUGOGRAFIKA

LJUBLJANA, SV. PETRA NASIP 23

KALODERMA
Gelee

Specialno sred-
stvo za nego rok

Strindberg.

✓ Avgust Strindberg je sedel некоč s svojim prijateljem v pariškem lokalu. Ko sta popila nekoliko steklenic vina, je vzel Strindberg denarnico iz žepa in si jo dolgo ogledoval.

«Kaj študiraš na njej?» ga je vprašal prijatelj.

«Gledam, ali sem še žejen», je odgovoril Strindberg.

Ada Sari.

✓ Ada Sari je bila некоč povabljena na gostijo. Vzela si je na krožnik pošten kos mesa. Zraven nje je sedel Caruso, ki je strmel nad veliko porcijo.

«Ada, takšen kos mesa, in vse to hočete pojesti kar tako?»

Ada je zmajala z glavo: «Kar tako ne, prinesli mi bodo še krompirja in solate.»

Varčnost.

Škot Mc Pherson vpraša ponoči soseda:

«Kam pa greš s svetilko?»

«K ljubici.»

«Takšna zapravljenost! Jaz sem hodil na sestanke v temi.»

«Sem si takoj mislil, ko sem prvič videl tvojo ženo.»

KASTELIC in DRUG

TRGOVINA S PAPIRJEM NA VELIKO

L J U B L J A N A

Aleksandrova cesta št. 9

T e l e f o n š t. 21-50

V zalogi imamo stalno vsakovrstne fine, srednje fine in običajne tiskovne papirje, kartone za tiskarne, nadalje brezlesne pisarniške in konceptne papirje za trgovce ter razne ovojne papirje in valovito lepenko za trgovine in industrije.

Rodbina.

Ko je bilo pred leti v Zedinjenih državah ljudsko štetje, je prišel uradnik k neki hiši in potrkal na vrata. Odprl mu je deček.

Uradnik: «Kje je oče?»

Deček: «Zaprto.»

Uradnik: «In mati?»

Deček: «V blaznici.»

Uradnik: «Bratov in sester nimaš?»

Deček: «Imam brata, ta je na univerzi.»

Uradnik (začuden): «Na univerzi? Kaj dela tam?»

Deček: «V steklenici je, imel je dve glavi.»

Škotska.

Slavni slikar Cbianca je tudi strašno rad potoval. Nekoč je bil v Sahari in več dni ni srečal žive duše. Slednjič je srečal škota.

«Bojim se, da sem se izgubil,» je rekel Cbianca.

«Se bo za vas izplačala najdenina?» je vprašal škot.

«Ne», je dejal začudeni Cbianca.

«Potem pa ni važno», je rekel škot in šel svojo pot.

Bolniki so povsod. Zato je nujno potrebno, da se pazi na urejeno prebavo. Zdravniki priporočajo DARMOL odraslim in otrokom. Tudi pri večkratni uporabi ne nastopi navada. Uporabljajte pri zaprtju dobro odvajalno sredstvo DARMOL. Dobi se v vseh lekarnah. Reg. 25.801/37.

Razirna krema LA TOJA

se hitro in odlično peni — omehča tudi najtršo brado — deluje na kožo zelo prijetno — britje z njo je res užitek! Generalno zastopstvo za Jugoslavijo: CHEMOTĚCHNA, Ljubljana, Mestni trg 10

Božja kazen.

«Pomisli, ljubi mož, v tisto lipo, pod katero sva se pred dvanajstimi leti seznanila, je udarila strela!»

«Prav ji je!»

Pri ljudojedih.

Črnc: «O, živio! Že tako dolgo te čakam!»

Belokožec: «Kaj me mar poznaš?»

Črnc: «I seveda! Saj te bom imel za večerjo!»

Potem je vseeno.

Fotograf: «To je smola! Fotografiral sem vas ravno v trenutku, ko ste govorili!»

Kmet: «Nič ne de, to sliko hočem poslati teti, ki je čisto gluha.»

Gospodar v hiši.

«Pri nas doma nosim hlače jaz!»
«Toda ko sem bil zadnjič pri vas, ste imeli čeznje predpasnik.»

Posnemanje.

Gospod Lipec je dober človek, toda precej naiven. No, nič ne de. Nekega dne je šel mimo kovačnice in videl, kako je vzel kovač s kleščami železo iz ognja in pljunil nanj.

«Zakaj to delate?» se je začudil.

«Da vem, ali je vroče», je odgovoril kovač.

Gospod Lipec se je vrnil h kosilu. Ko je žena prinesla juho na mizo, je gospod Lipec vzdignil pokrov in pljunil v juho.

«Da bom vedel, ali je vroča», je pojasnjeval svoji strmeči ženi.

Nezmožna za delo.

«Kam pa tako hitite?»

«Domov. Imam strašno dela, pa nikogar, ki bi mi pomagal.»

«In kaj pa tisto dekle, ki je bilo pri vas v službi?»

«Ta mi ne more več pomagati, ta se je že omožila.»

«Koga je vzela?»

«Mene.»

Življenjsko zavarovanje.

Bil je mož in ta je imel prav hudo ženo. Ker je bil sam mirne narave, je delal vse, kar je žena hotela. In ko je nekega dne hotela jahalnega konja, ji ga je kupil. Žena je jahala, a kmalu jo je konj vrgel raz sebe, tako da si je zlomila tilnik. Drugi dan sreča mladega vdovca prijatelj: «Prodaj mi tega konja!» Toda mož je zmajal z glavo in dejal: «Ne prodam, prijatelj, čeprav te imam rad. Ne vem še, ali se ne bom iznova oženil.»

Definicija.

«Kdo je dolžnik, Janko?»

«Tisti, ki je komu denar dolžan.»

«In kdo je upnik?»

«Tisti, ki upa in verjame, da bo denar nazaj dobil.»

Tako je.

Striček nečaku, ki mu je slabo opravil neki posel:

«Tonček, lepo si povedal moje naročilo pri gospodu Jancu! — Ko bi bil hotel poslati tja osla, bi bil jaz sam šel!»

Pozor!

Darmol, sredstvo za odvajanje se često potvarja. Radi tega pazite pri nakupu, da nosi vsaka tableta besedo Darmol in zarezo v obliki črke T. Zahtevajte samo originalni Darmol.

Ogl. rep. 5. Br. 7006/24

**Doma in na potovanju,
preden greš spat, vedno:**

Chlorodont-zobna pasta

Proti zaprtju
Lecpitude

Oglas reg. S. br. 3236 dne 19. II. 1936.

Strokovnjaška.

Na razstavi moderne umetnosti stoji gospod pred kubističnim aktom «Deklica» in govori sam s seboj: «Tole se ne bo nikoli prodalo, to se ne bo prodalo.» Čuje ga mojster slikar, se razjezi in zarohni na govorečega: «Ali ste morda trgovec s slikami, gospod?» «To ne,» pravi mož, «ampak trgovec z dekleti iz Rio de Janeiro.»

Trgovski smisel.

Šef: «Priznaj, da si zdajle celo uro spall!»

Vajenec: «Da, ampak sanjalo se mi je o trgovini!»

*Vsaka očala
po meri
zato dobrosedeča in
jasen pogled pri*

Dipl. optik
Lajec

LJUBLJANA
PASAŽA
NEBOTIČNIKA

Otroška radovednost.

«Očka, pojdi se igrati z menoj!»
«Ne utegnem.»
«Pa zakaj ne utegneš?»
«Moram delati.»
«In zakaj delaš?»
«Da bi imel denar.»
«Pa čemu potrebuješ denar?»
«Da bi ti kupil kruha.»
Nekaj časa tiho, potem pa:
«Ampak saj nisem lačen.»

Dober pes.

«Pravim vam, tisti pes Luci, ki sem ga imel, je bil tako pameten, da je zmeraj spoznal, kdo je poštenjak in kdo lopov.»

«Zakaj ste ga pa potem prodali?»
«Ker me je vedno grizel!»

Marijaš.

Blaž in Tomaž sedita že dolgo v vinški kleti.

Blaž: «He, he, jaz vidim že vse dvojno.»

Tomaž: «Jaz... jaz... jaz tudi. To bi lahko zaigrala marijaš v štirih.»

Pred sodnikom.

Sodnik: «Ali ste bili v kritičnem trenutku gospodar svojih dejanj in misli?»

Obtoženec: «Prosim, ne, moja žena je stala zraven mene.»

Znižano voznilno 50% je odobrila Generalna direkcija državnih železnic v Beogradu vsem posetnikom spomladanskega in jesenskega velesejma v Ljubljani. Za spomladanski velesejem velja ta ugodnost za potovanje v Ljubljano od 31. maja do 12. junija, za povratek pa od 3. do 17. julija 1939. Za jesenski velesejem velja znižana voznilna od 28. avgusta do 11. septembra, oziroma za povratek od 2. do 16. septembra.

BOGATE NAGRADNE TEKME

je razpisalo društvo «Narod sebi» s pomočjo prispevkov domačih podjetij in trgovin.

Društvo bo razdelilo 666 krasnih nagrad: blago, svile, volnene in druge tkanine za obleke, zlate in kromane ure, zlate prstane in uhane z diamanti in drugimi zlahntnimi kamni, servise, bicikle, knjige in druge lepe nagrade.

Ker je društvo zasnovano na narodno gospodarski podlagi in je članarina samo 1.— din, je želeli, da pristopijo vsi zavedni Slovenci in Slovenke v društvo «Narod sebi». Vsakdo naj izračuna, ali ni vredno, da žrtvuje mesečno 1.— din, ko prejme toliko koristi in hkrati pomaga širiti narodno zavest. Nagradne tekme bodo vsak mesec.

Pišite po pojasnila društvu «Narod sebi», Ljubljana, Krekov trg 10/II.

PERZIJSKE PREPROGE, ORIGINALNO ORIENTALSKE, NE PONAŠAJE, NUDI NA STROGO SOLIDNI BAZI ZNANA DOMAČA TVRDKA

ANTE GRGIĆ „DAMASK“
ZAGREB, PANTOVČAK 114

STALNO ZAPRISEŽENI IZVEDENEC IN OCENJEVALEC PRI KR. OKROŽNEM SODIŠČU V ZAGREBU

RAZSTAVLJA NA VSAKEM VELESEJMU V LJUBLJANI
INFORMACIJE VSAKE VRSTE DAJE RAD IN BREZPLAČNO

**TA VARSTVENA ZNAMKA
NA STEKLENICI**

Vam jamči,

DA STE KUPILI ZA ČIŠČENJE VSEH KOVINASTIH PREDMETOV, OGLEDAL IN OKEN PRIZNANO NAJBOLEJŠE SREDSTVO

Sidol

katero vsled kemičnih sestavin vse te predmete
**ČISTI, POLIRA, CHRANI,
DESINFICIRA**

PAZITE NA VARSTVENO ZNAMKO!

«Prijatelj» izhaja vsakega 5. v mesecu. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina je: Letno 12 številčk revije «Prijatelj» Din 62.—

Če se plačuje v obrokih, je četrtletna naročnina Din 16.—
polletna naročnina » 3.—

Odgovorni urednik Emil Podkrajšek v Ljubljani.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Dalmatinova ul. 8/I. Tel. 21-32.

Tisk Delniške tiskarne d. d. Predstavnik: Ivan Ovsenik v Ljubljani.

RAZLIKA PATAKA!!

SIERA-RADIO

iz zlato linijo.

Glavno zastopstvo za dravsko bančovino

BRUNO KLEMENČIČ

LJUBLJANA
MIKLOŠIČEVA 30

TELEFON 35-58

BRZOJAVI: „SIERA“ LJUBLJANA

Zastopstva v vseh krajih Jugoslavije

SIERA-TON

To je naravni ton, ki vsakega razveseli

★ 7 izvrstnih SIERA prednosti

1. Prvovrstna kakovost glasu!
2. Enostavno upravljanje!
3. Izredna selektivnost in občutljivost!
4. Razločna imenska skala!
5. Solidna strokovna izdelava!
6. Okusna zunanost!
7. Zelo ugodna cena!

ZA DEŽ, BLATO IN SNEG

38152-651

19.-

48322-646

19.-

Čevljički na vezavo izdelani iz lakirane gume z močnim gumijastim podplatom. Ne prepuščajo vode in stanejo samo Din 15.-, 19.- in 25.-.

68991-691

29.-

Praktični otroški polškornji iz gume, podloženi s toplo podlogo. Prav lahko se obuvajo in sezujejo

28731-635

Otroške snežke iz gume, podložene s toplo podlogo. Zapevnjajo se na gumbce

Za otroke so galoše najpotrebnejša obutev. V njih lahko ponosijo staro obutev in imajo vključno temu noge suhe. Za majhne otroke stanejo Din 19.- za večje Din 25.-

46342-609

19.-

Tople zepe iz volnenega sukna na gumb, z elastičnim gumijastim podplatom. Otroške stanejo Din 19.-, ženske Din 25.-, moške Din 29.-

78155-657

29.-

Zenske galoše s široko peto, v katero dobro sede vsak čevlji. Podaljšani okrasni jezik varuje nogavice pred dežjem in blatom.

GOSPODINJE, TI ČEVLJI SE VAM ZARES SPLAČAJO!

Tudi najsiromašnejša Jugoslovanka se zamore obuti za malo denarja z našimi gumijastimi čevlji. Izdelali smo jih iz črne gume s ojačenimi posameznimi deli, da bi čim dalje in bolje služili. Od Din 49.- smo jih znižali na Din 39.-

PREJ 39.-

SEDAJ

29.-

98991-693

Zenski polčevlji iz lakirane gume z močnim gumijastim podplatom in nizko peto. So nepremočljivi in trpežni. Zamenjajo popolnoma usnjene čevlje.

39.-

49.-

28632-625

Praktične otroške snežke za zimsko in blatno vreme. Zapevnjajo se na zaponko.

79.-

59.-

59.-

39.-

39.-

68295-6602

Elegantni ženski polčevlji iz lakirane gume, okrašeni z imitacijo kačje kože, s polvisoko peto, ter neraztrgljivim in nepremočljivim podplatom.

ŠKORNJI

GENERAL

SEDAJ 39.-

PREJ 59.-

98991-693

Elegantne snežke iz lakirane gume podložene s toplo flanelo. Imamo tri vrste: visoke čez gležnje, do gležnjev in nizke.

Bata

Mamice, Kadar je sneg in brozga, Vam ni potrebno skrbeti, za zdravje svojih otrok, ako jih v takem vremenu obujete v naše nepremočljive gumijaste škornje z lu-fa uložkom in debelimi toplimi nogavicami. Noge bodo vedno suhe in tople. Prej so stale Din 59.-, 69.-, 79.-. Sedaj stanejo Din 39.-, 49.-, 59.-.